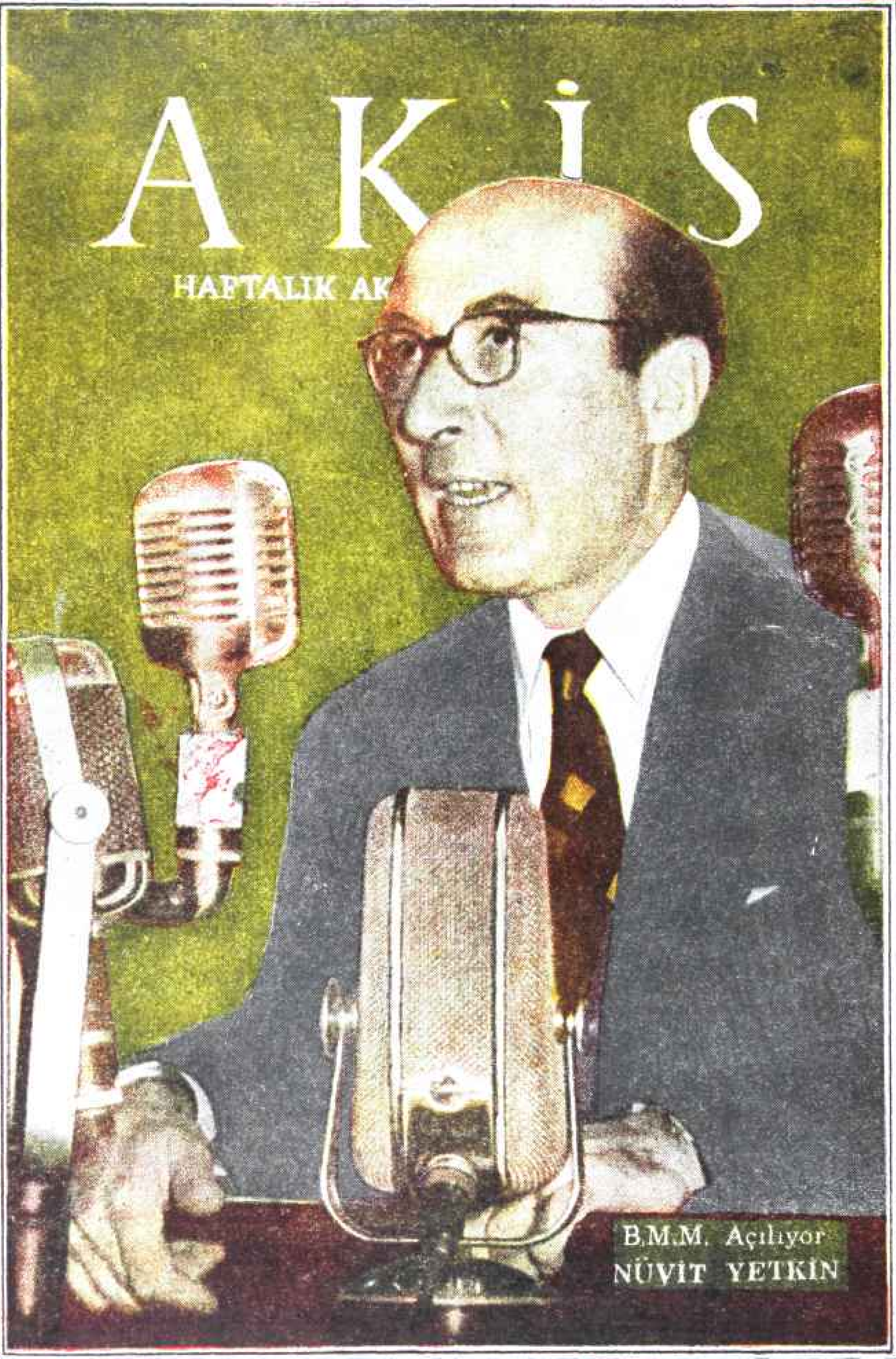
AKİS

HAFTALIK AK



B.M.M. Açılıyor
NÜVİT YETKİN

FİYATI : 125 KURUŞ


YEPYENİ
BİR...
AKŞAM
AKŞAM
7 den
70e
kadar
herkesin
gazetesi

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XV. Sayı: 259

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18998 P. K. 588 - Ankara

İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 125 Kuruş

Müessisi

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen İdare eden mes'ul müdür

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone şartları:

3 aylık (12 nüsha): 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha): 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha): 52.00 lira

*

İlân şartları:

Santimi : 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira
(İlânların mesuliyeti tamamile İlân sahiplerine aittir.)

*

İlân İşleri

Tel : 15281

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarihi 12. 7. 1959

Kapak resmimiz

Nüvit Yetkin

Haklı olmak kâfi

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Hapishanelerde AKİS'in son derece geniş bir şekilde temsil edilmekte olduğu malûmdur. İşte İzmir Cezaevindeki temsilcimiz Tardı Halulu, geçen hafta, kısa bir müddet için bile olsa, kalın duvarların dışına çıktı ve kendisini hastahaneye götürürken, Adalet Bakanının emrine rağmen bileklerine kelepçe vuran iki jandarmanın dâvasına "müdahil" sıfatıyla girdi. Cezaevinin dışına çıkmak, Adliye koridorlarında âşina muhabir ve fotoğrafçılarla karşılaşmak, selâmlaşmak günlerini dört duvar arkasında geçirmeğe mahkûm olanlar için büyük ehemmiyeti haiz değişikliklerdi. Tarık Halulu, bu fırsatı değerlendirmeğe çalıştı. İzmir cezaevinde kendisini çok yalnız hissediyordu. Bu sebeple Ankara Hiltona nakli için, usulüne uygun bir şekilde dilekçeyle müracaat etmişti. Netice itibariyle adı Hilton bile olsa, Ankaradaki de nihayet bir hapishaneydi. Ama orada "arkadaş"lar vardı. Tarık Halulu, günlerce dilekçesine cevap bekledi. Nihayet cevap geldi: Ankara Hiltonda yer olmadığı için nakline imkân görülemiyordu. Halulu. gününü doldurup 'tahliyeci" olana kadar yalnızlığı ile başbaşa kalacaktır.



Tarık Halulu
"Hilton dolu!"

*

Bu haftanın ortasında. Büyük Meclis, Bayram dolayısile girdiği 1 aylık tatili tamamlayıp yeniden çalışmaya bağlıyacaktır. Umumi ıstırap mevzuu olan bir çok mevzuun halli, Meclisin kararma bağlı olduğu için şimdi bütün gözler, Ankaraya çevrilmiş bulunuyor. Muhalefetin tahkikat önergelerinden ara seçimlerine kadar çeşitli mevzuların üzerinde toplanan merak, botun dikkati Meclis çalışmalarına çekmektedir. B. M. M. başlıklı yazımızda* ileriye bakarak bu çalışmalara hâkim olması muhtemel hava aksettirilmektedir.

*

Meclisin tatil yaptığı sırada. Muhalefetten ve İktidardan birçok kimse vatan sathını dolaştı; çeşitli intibalarla dolu olarak Ankaraya dönüldü. AKİS taşradaki muhabirleri vasıtasıyla bu temasları yerinde takip etti, Ankarada gerek D. P. li, gerek C. H. P. U birçok milletvekili ile konuşmalar yapıldı. Neticede parça parça, ama yüzlerce intiba birikti. AKİŞ'in yazı heyeti bu intihalardan mürekkep bol malzemeyi dikkatle eledi ve bu perakende müşahedelerden umumi bir görüşe varmağa çalıştı. Bu sayıda okuyacağınız D. P. ve C. H. F. başlıklı yazılar işte bu görüşle yapılan çalışmaların bir mahsulüdür. Elde o kadar çok bol malzeme vardır ki, istenilse yüzlerce misali ardarda sıralamak mümkündür. Ama maksad, hâdiselerin istikametini okuyucuya, sıkmadan anlatmak olduğuna göre bu malzemeden en "sivri" birkaç örnek almakla iktifa edildi.

*

14 Temmuz... Bir sene evvel bugün komşu Irakta kanlı bir ihtilâlle idare el değiştirdi. Şimdi Irak ve General Kasım bir yığın meseleyle karşı karşıya bulunuyordu. Dünyada Olup Bitenleri bildiren sayfalarımızda, Irakın ihtilâlden tam bir sene sonra uğraşmak zorunda kaldığı meseleleri, geniş bir istihbaratın ışığı altında gözden geçirebilirsiniz. Bu sayımızdaki başyazıda da Irak ihtilâlinden alınması lâzım gelen dersler üzerinde durulmaktadır.

*

Türk - Yunan dostluğunun ihyası yolunda çalışmalar yapıldığı şu günlerde, iki komşu memleket arasındaki meselelere ve Batı Trakyadaki Türklerin durumuna dair her türlü hissiyattan uzak bir rapor objektifliği ile hazırlanmış bir yazıyı Dış Politika başlığı altında bu sayımızda bulacaksınız.

Saygılarımızla,
AKİS

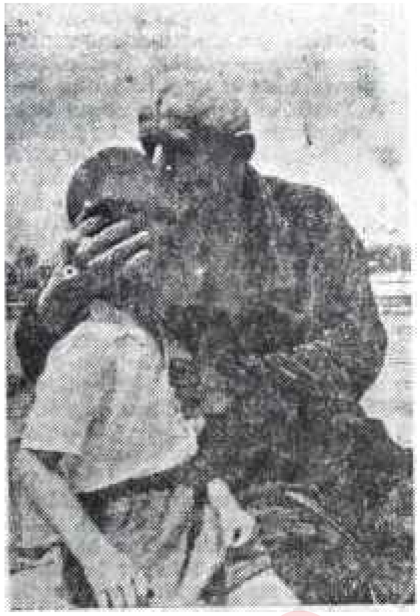
Millet

Kördüğüm

Geçen haftanın sonunda, 12 Temmuz Pazar günü, gazetelerini açanlar, o günün bundan 12 yıl evvel Cumhurbaşkanı İsmet İnönünün memlekete" huzuru getiren meşhur "12 Temmuz beyannamesi"ni yayınlamasının yıldönümü olduğunu hatırladılar. Ayni gün gazeteler, İstantulda yaptığı ve neşri yasak edilen son basın toplantısı dolayısile İnönünün dokunulmazlığının kaldırılmasına teşebbüs edildiğini bildiriyorlardı. D. P. Genel Başkanı Adnan Menderesin Burdurlu bir vatandaşa çektiği telgraf da, ayni gazetede her alıyordu. Menderes telgrafında, "Siyaset ve parti mücadelesi adı ve kisvesi altında seneler senesi devam ettirilmekte olan nifakçı ve yıkıcı sandalya kavgası bütün sahte tezahürleriyle artık ortaya çıkmakladır.

İntikamcı ve kinci ve bir avuç İnsanın koskoca bir milleti aldatmak hususunda sarfettikleri insafsız gayretlerin millî şuur ve vicdanda yaratmakta olduğu aksülamel, nifak yolcuları için ezici bir hüsran olacaktır" diyordu.

"İntikamcı ve kinci" sıfatına lâyık görülen bu bir avuç insanın başında, tam 12 yıl evvel "Muhalefet itimat içinde yaşıyacak ve İktidarın kendisini ezmek niyetinde olmadığından müsterih olacaktır" şeklinde konuşan Cumhurbaşkanı İnönü vardı. Cumhurbaşkanlığı sırasında bir C. H. P. bastonu taşımayı asla aklına getirmiyen ve her iki partiye karşı kendini müsavi derecede vazifeli gören" İnönü, İktidar - Muhalefet münasebetlerinin gerginleşmesi karsısında, hakemlik vazifesini derhal hatırlamış ve "Şimdi ben bu düğümü çözeceğim" demişti. "Meşru ve



İnönü torunuyla
İyi günlere inanıyor

kanunî siyasi partilere karşı tarafsız eşit muamele mecburiyetinin siyasi hayatta, hattâ memleket hayatında emniyetin temel şartı" olduğuna inanan İnönü, bu düğümü çözmüştü de...

Şimdi, tam 12 yıl sonra, İktidarda bulunanlar, bu düğümü bir kördüğüm hâline getirmeye uğraşıyorlardı...

B.M.M.

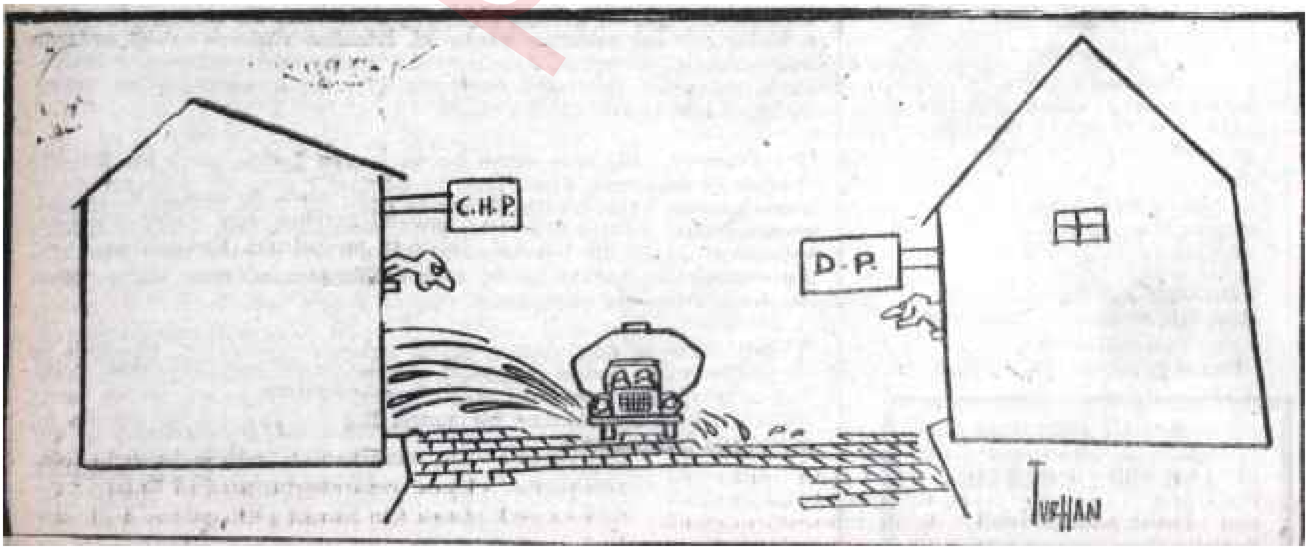
Kapalı kutu

Bu haftanın başında Ankarada toplanmaya başlıyan D. P. milletvekillerinin muvafık muhalif dostlarından, gazetecilerden, alış veriş ettikleri mağaza sahiplerinden en çok işittikleri söz, "Mecliste ne olacak?" sualiydi. İtiraf etmek lâzım ki, bütün samimiyetlerine rağmen, D. P. milletvekilleri bu sualin cevabını veremediler. Onlar da herkesten fazla birşey bilmiyorlardı. Milletin temsilcileri, kendilerini en yakından ilgilendiren meselelerden bile herkes gibi habersizdiler. Pek çok milletvekili ancak Pazartesi akşamı AKİS'i okuduktan sonra,. Meclisin yaz faaliyeti hakkında az çok bir fikir edinebilecekti!

B. M. M. nin Çarşamba günü başlıyacak olan yaz toplantısı iki hafta kadar sürecektir, sonra yeniden tatile girilecektir. Hattâ çalışmaların üç celseyi yani âzami bir haftayı bile aşmıyacağını katiyetle söyliyenler mevcuttur.

Bu kısa yaz toplantısında, sıra bekliyen tasarıların bir an önce kanunlaştırılmasına çalışılacaktır. Hükümet, ayrıca, Millî Korunma Kanununun yeni versiyonu olan İktisadî Tedbirler Kanununun bu toplantı süresi içinde çıkarılmasına ve ismi kötüye çıkan selefinin yürürlükten kaldırılmasına taraftardır.

Bazı yazarların her derde deva bir iksir seklinde takdime mütemayil göründükleri, basın suçlularının affı meselesinin bu toplantıda görüşülmesi zayıf bir ihtimaldir. Gerçi Meclis gündeminde trafik suçlarının' affına müteallik tasarının yer aldığını görenler, Başbakanın "basın suçları affolunmadan, trafik Suçlarını affedemeyiz" sözleriyle trafik affının Kurban Bayramından evvel çıkmasını önlediğini hatırlıyarak "basın affı geliyor" kaanatına varmışlardır. Ama Beyfendiye çok yakın olmakla övünen bazı D. P. milletvekilleri, basın affının bu toplan-



YAZISIZ

Kasımın Dertleri

Fransızların kendi Büyük İhtilalallerinin yüz yetmişinci yılını kutladıkları ve sokaklarda dans ettikleri 14 Temmuz günü Bağdatta Irak İhtilâli ilk yaşını tamamlıyor. Mahiyet itibariyle gayeleri birbirine benzeyen ve insanların baskıya, hürriyetsizliğe ilelebet tahammül edememelerinin neticesi iki ayaklanmadan küçüğünü yapanlar henüz rahata erişmiş olmadıklarından komşumuz memlekette Parisin neşeli havası esmiyor. Bilâkis, Bağdatın yeni hâkimi. General Kasım Haşimi hanedanının ve onun gölgesinde bir zulüm idaresi kurmuş kimselerin silip süpürüldüğü. günün yıldönümünü bir kuvvet gösterisi için fırsat saymıştır. Türlü tehlikelerle geçen bu ilk senenin sonunda yeni idarenin hâlâ ayakta olması, dört bir yandan gelen tehditleri boşa çıkarma başarısını göstermiş bulunması, üstelik bazı sağlam temellerin atılması ve iyi bir yola dönülme işaretlerinin belirmesi Dicle kıyılarında gerçekleşen ihtilâlin istikbali hakkında ümitler vermektedir. Seine kıyılarında da işlerin bir tek yılda düzelmediği ve Fransız halkının sokaklarda gönül ferahlığı içinde dahsedehilmeden türlü vartalardan geçtiği herkesin bildiği hakikatlerdir. İstibdat rejimlerinin tasfiyesi onların şampiyonları çılgın halk kütleleri tarafından tepe taklak fener direklerine asılsa da, cesetleri yollarda parçalansa da, kolay olmuyor. Zalimin mirası, ihtimal ki bütün mirasların en ağırıdır.

Irak!.. Zannedilirdi ki Nuri Saidin demir eli altında sükûnet içinde bulunmaktadır. Ne Muhalefetin tenkidleri, ne Basının çığlıkları, ne Üniversitenin coşkunluğu, ne Adaletin uygunsuz hükümleri "Herşeyi herkesten iyi bilen Başbakan'ın önüne dikilirdi. O karar verirdi ve Irak, hizmetkârların en sadığı gibi itaat ederdi. Rejimin bekası mevzuunda Büyüklerde en ufak bur tereddüdün bulunmadığı, o Büyüklerle teması olanların hatırlarındadır. 14 Temmuzdan sadece birkaç hafta evvel Kral Faysal Tahran Sarayında misafiri olduğu İran Şahına "Ordumdan ve polisimden eminim" diyor. Nuri Said ise o kendisine has sevimli külhanbey edasiyle "Beni öldürecek adam daha anasından" doğmadı" diye övünüyordu. Bugün her ikisinin yerinde yeller esiyor ve sakin sanılan Irak tam bir senedir hakiki bir kaos manzarası gösteriyor.

Dicle kıyılarında paralatmaların şahsi akıbeti, eğer ders alabilecek haldeyseler.. bütün emniyet supaplarını kendilerini rahatsız ediyor diye atıp kontrolsüz bir sistemin hasretiyle, yananları derin derin düşündürmelidir. Her diktatör kendisinden evvel devrilen diktatörü tedbirde kusur etti diye küçük görür ve kendisinin o hatayı işlemeyeceğine samimiyetle inanır. Nitekim Nuri Said, Kral Faruku daima ihtiyatsızlıkla suçlandırmış!ir. Bu, Dicle tilkisini Nil hovardasının akıbetinden bin defa daha acı bir âkıbetle burun buruna, gelmekten kıırtaramamıştır. Ama asıl Nuri Saidin bıraktığı Irak. Batılı siyaset adamlarını derin derin düşündürmelidir. Zira Irak İhtilâli, tıpkı Küba ihtilâli gibi, Hür Dünya için ciddi bir mâna taşımaktadır.

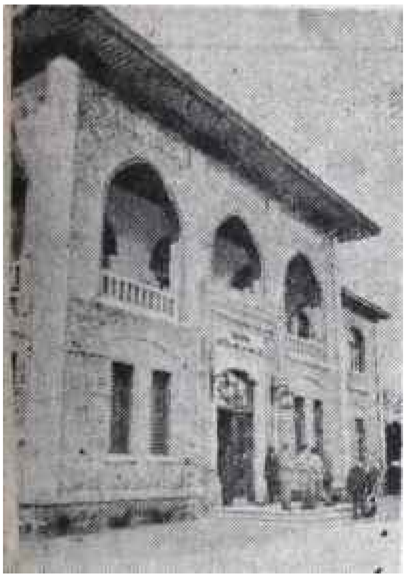
Irakta bir şiddet rejiminin bulunduğu ve bir Kuvvetli Adamın bütün hürriyetleri yok ettiği herkes tarafından biliniyordu. Normal bir rejimin bütün unsurlarının teker, teker aynı Kuvvetli Adam tarafından işlemez hale getirildiği de hiç kimsenin meçhulü değildi. Buna rağmen Hür Dünya, insanların İnsan haklarından mahrum yaşamamalarını prensiplerinin amentüsü yapan Hür Dünya,"Öyle bir Irakla işbirliği kurmaktan ve Kuvvetli Adamı itibara garketmekten çekinmemiştir. Bu muhteşem riyakârlık Iraktaki idarenin komünizm düşmanı olması ve Bağdata hâkim bulunanların- Batı politikası takip etmeleriyle izah edilmiştir. Dünya için büyük tehlike komünizm olduğuna göre onunla mücadelede ona düşman bütün kuvvetlerin bir bayrak altında toplanması şampiyonluğunu Dulles'ın yaptığı Hür Dünya siyaseti için uygun görülmüştür.

Bu bir tutumdur. Her tutum gibi iyi ve fena tarafları vardır, lehinde de söylenebilir, aleyhinde de, tenkid de olunabilir, metih de. Fakat bir tek şartla: gözönünde bulundurulan ve turuma temel yapılan husus hakikaten mevcutsa. -Yani Nuri "Said idaresinin komünizm düşmanlığı komünizme ciddi bir barikat teşkil ediyorsa.

Halbuki şu son bir yıl içinde ne gördük? Iraktaki bütün siyasi hayatı yok eden istibdat idaresi yer altında çalışan komünistlere karşı; ister istemez tesirsiz kaldığından onu memleketin tek organize politik kuvveti haline getirmiştir. Irakta asla komünist olmayan General Kasımın derdi budur, Kübada asla komünist olmayan Castronun derdi budur, yarın İspanyada General Frankonun. Fortekizde Salazarın, Nikaraguada Somoza" biraderlerin tasfiyesine milletçe memur edilecek idarelerin derdi bu olacaktır. Demir el ortadan kalktı -her demir el bir gün mutlaka ortadan - kalkar, en kuvvetli görüneni bile- ve Amerikalıların tabiriyle bir vacuum, bir boşluk husule geldi mi lövyelere derhal kızıl eller 'hâkim olmaktadır. Bunda şaşılacak bir cihet yoktur. İstibdat idarelerinde hayatlarını devam ettirenler sâdece komünist teşekküllerdir. Bu yüzdendir ki kıyamet gününde sadece komünist teşekküller iktidara hazır bir halde suyun yüzüne çıkmaktadır ve devletin bütün mekanizmalarını ilk şaşkınlık ânından istifadeyle zaptetmek için ihtilâli yapan adamın etrafını sarıvermektedirler. Simdi Irakta General Kasım memleketin geri, kalan öteki organize kuvveti Orduya dayanarak kendisini bu tehlikeli bağlardan kurtarmak, memleketini doğru yola sokabilmek için insan üstü gayretler sarf etmektedir. Hür Dünyan m eski Kuvvetli Adamla aynı safta görünüp zulüm altında tutulan kütlelerin nefretini çekmiş olması Kasımın gayretleri için handikapların en büyüğünü teşkil etmektedir.

14 Temmuz 1959 da, 14 Temmuz 1958 de Bağdatta cereyan etmiş hadiselere bakarken Batının, hele Hür Dünyanın siyasi tutumunda bir numaralı role sahip Amerikanın alması gereken ders budur. Dulles'inkinden daha basiretli bir politika Kasımın da, Castro'nun da işini çok kolaylaştırır, Irakı da, Kübayı da komünizmin eşiğine getirip bırakmazdı. Hürriyetin elbette ki tehlikeleri vardır. Ama hâdiseler gösteriyor ki bu tehlikelerin en büyüğü hile hürriyetsizliğin tehlikesi yanında hiç. mesabesindedir.

O halde, Hür Dünyanın maddi ve mânevi desteğini diktatörlerin, murakabesiz rejim heveslilerinin arkasından çekmek, cesaretlerini kırarak onları doğru yola sevk etmek için zaman gelip çatmış değil midir? .



Büyük Millet Meclisi
Ümit kapısı

tıda görüşülmiyeceğini katiyetle söylemektedirler. Beyfendiye yakın zevata göre, "affın zamanı henüz gelmemiştir". İstanbuldaki basın dâvaları uzayıp gitmektedir.. Henüz ortada maddi mânevi hiçbir "mecburiyet" mevcut değilken, gazetelerin üzerinden Damoklesin kılıcım kaldırmanın mânası yoktur. Kuvvetli bir kozun, boş yere harcanması beklenmemelidir. Mamafih bütün bunlar, dereden tepeden sohbetler, sırasında edinilen intihalardan ibarettir. Şu anda Ankarada basın affının akıbetini katiyetle söyliyebilecek iki adam mevcut değildir.

Merakla beklenen diğer bir mesele tahkikat önergelerinin gündeme alınıp alınmıyacağıdır. Bu hususta da, Samet Ağaoğlu hakkındaki önerge hariç; hayale yer yoktur. "Milletvekilleri seçimindeki kanunsuzluklar" ile "milletvekili seçimindeki vazife suiistimalleri" ne taallûk eden önergeler, aktüalitesini kaybettiği mülahazasıyla gündeme alınmıyacaktır. "İnönüye karşı son Ege seyahatinde ve İstanbulda yapılan suikast teşebbüsleri"ne dair olan Önerge de mesele adalete intikal etmiştir" mucip sebebiyle görüşülmiyecektir. Ama ara seçimlerinin tehiri meselesi mutlaka görüşülecektir. Zira Seçim Kanununa göre. B. M. M. Temmuzun üçüncü haftasından evvel âlisine bir karar almadıkça, ara seçimlerini otomatikman yapmak lâzımdır. O halde, secimin lâfından bile ürken D. P. ekseriyetinin "mevcut tansiyonu arttırmamak endişesi" ile, '"esasen neticeye tesir etmiyen" ara seçimlerini, 1951 den beri sekizinci defa tehir ettirmek maksadıyla karar alacakları aşikârdır. Bu kararın Anayasaya, Seçim Kanununa ve teamüle aykırı olduğunu Ur kere daha anlatmak ve D. P. nin seçim korkusunu gözler önüne sermek vazifesi Muhalefete düşecektir.

Kısa yaz toplantısı devresinde, siyasi tansiyon yüksek olacağa benzemektedir. C. H. P. milletvekilleri seçim çevrelerinden "tahsiyohsuz" geldikleri hâlde, D, P. yüksek çevreleri, D. P. Grup unun tansiyonunu yükseltmeye gayret sarf etmektedirler.

Politikacılar

Açılma ve çivileme

C. H. P. Genel Başkanı İsmet İnönü, geçen haftayı D. P. Genel Başkam Menderes gibi İstanbulda geçirdi ve denizin nimetlerinden istifadeye çalıştı. Tabii söylemeye lüzum yoktur ki, siyasi hayatımızda pek farklı iki görüşün başı haline gelen bu iki politikacı İstanbulda karşılaşmadılar. Fakat İstanbullular Menderesi, ama daha çok İnönüyü zaman zaman gördüler.

Salı akşamı Ankaradan trene atlıyan İnönü, Çarşamba sabahı Bostancıda çotukları, Gülek ve Ali Sohtorik tarafından karşılandı. Oradan doğru Ömer İnönünün Maltepedeki evine' gidildi. İçi meraklı vatandaşlarla dolu, hususi plakalı bir otomobilin derhal İnönünün peşine düşmesi herkesi son derece keyiflendirdi. Hele meraklı vatandaşların, takibi, ana yoldan ayrılan ve sadece Ömer İnönünün evine giden yolda da devam ettirmeleri eğlenceyi', daha da arttırdı. Yaptıkları hatayı anlıyan meraklı vatandaşlar, mahcubiyet içinde geri dönmek zorunda kaldılar. Takip işi sonraki günlerde de devam etti ama ilk günkü hataya bir daha düşülmedi ve vazife hiç "hissettirilmeden" başarıldı!

Ayni gün öğle vakti, hasta Falan Rıfkı Atayı evinde ziyaret eden 1-nönü, Maltepeye döndü ve denize girdi. Hava soğuk olduğu için suda az kalan C.H. P. lideri öğleden sonrayı Almanca "Aussen Politik" mecmuasını okuyarak geçirdi. Perşembe günü gene Maltepeden denize giren . İnönü, meşhur çivileme atlayışını ancak Cama günü. motorla gittiği Heybeliada plajında yaptı. Cumartesi günü de sabah Maltepede denize giren İnönü, İstanbul için hazırladığı deniz programım harfiyen tahakkuk ettirmiş olarak Cumartesi akşamı Bostancıdan trene binerek Ankaraya döndü.

D. P. Genel Başkam Menderes de denizin güzelliklerinden bol bol istifade etti. Menderes kâh sabah, kâh akşam, bazan da hem sabah hem akşam. Floryada kendisine tahsis edilen meşhur Belediye lojmanlarından 40 numaralısında soyunuyor ve oradan denize giriyordu. Menderes denizde umumiyetle 1 saat kadar kalıyor ve çok açılıyordu. O kadar ki sahilden ancak-siyah "bir nokta halinde görülüyordu. Meselâ Pazar günü, denize tek başına giren ve çok açılan Menderes, sahilde bekliyen vazifelileri epeyce heyecanlandırdı. D. P. Genel Başkanının, denize girmek için tercih ettiği saat 19 du ve maiyetindekilerin ifadesine göre sudan "akşam ezam vakti" çıkıyordu.

İnönü - Köprülü mülakatı

İki lider, İstanbulda deniz banyolarıyla dinlenirlerken, D. P. hin dört kurucusundan biri olan Fuad Köprülü de Perşembe akşamı Ankaradan bir otobüse binerek Ankara? nın sıcağından, İstanbulun deniz havasına kaçıyordu. Bir yıldan beri Amerikada İbni çalışmalarla vakit geçiren eski kurucunun, siyasi hayatta nasıl bir mevki alacağı, politikacılar arasında merak uyandıran bir meseleydi. Kurduğu partiden- gürültülü bir şekilde ayrıldıktan sonra yazdığı seri makalelerle demokrasi prensiplerine bağlılığını ve D. P. nin bu prensiplerden ayrılışından duydugu üzüntüleri açıkça ifadeden çekinmiyen Köprülünün, istese de siyasi hayatın dışında kalamıyacağı tahmin ediliyordu. Siyasi hayatın şartlan, Köprülüyü, resmen girmese bile C, H.P. yi desteklemeye mecbur edecekti. ,Bu bakımdan, Köprülünün geçen hafta Salı günü, saat 17'de Metin Tokerin evinde İnönüyü ziyarete gelmesi son derece manalıydı. Saat 18.30'a kadar süren İnönü - Köprülü görüşmesi tamamile başbaşa geçti. Çaylar içilirken Köprülü, İnönüye Amerika intibalarını nakletti. İki politikacı, ayrılırlarken görüşmeden son derece memnun görünüyorlardı. İlk mülakata hâkim olan pek samimi hava, İnönü - Köprülü görüşmelerinin Önümüzdeki günlerde de devam edeceğinin bir işaretiydi.



Köprülü otobüse biniyor
Yaya kalmaz ya!.

D.P.

Şen gittim, yaslı geldim

Geçen haftanın sonuna doğru Ankara Palas, Anadolu Kulübü ve B. M. M. salonlarında biraz düşünceli, biraz sinirli çehreler görülmeye başladı. Zoraki tebessüm eden ve kah Kabaları eskisi kadar gevrek çıkmıyan bu çehrelerin sahipleri, seçim çevrelerinden dönen D. P. milletvekilleriydi. Yarım neşeyle gittikleri seçim bölgelerinden neşesiz gelmişlerdi. Meselâ D. P. nin kalesi sayılan Bursada, D. P. iktidarının kurduğu yüzde yüz demokrat bilinen göçmen mahallesine giden 9 milletvekili etrafında ancak 10 adam görürse nasıl neşesini muhafaza edebilirdi? Vatanın dört bucağında yapılan ocak kongrelerinde ve sohbetlerde, katkısız demokratların, tıpkı B. M. M. deki Muhalefet gibi konuştuklarını işiten D. P. milletvekllerinde huzur Ve neşeden eser mi kalırdı?

Görülmemiş kalkınmanın yoldan çıktığı "imlerden beri, seçim çevrelerini dolaşmak D. P. milletvekilleri için hakikaten büyük bir "moral" işi hâline gelmişti. Ezelî hizipleşme [dertlerinin yanı sıra, zamların en çok şaşkına çevirdiği kütle, refah ve [kalkınma edebiyatını terennüm etmekle vazifeli D. P. teşkilâtı ve D. P. taraftarlarıydı. Son iman kırıntılarını kaybetmek üzere bulunan bu kütle, şaşkınlığım en öfkeli kelimelerle belirtiyordu. Yangına körükle gitmek için bir de ak saçlı millî kahraman İnönünün başına taş atılmıştı. Bu akıl almıyacak gafı, aklı başında hiç bir demokrat, tasvip edemiyordu. Aklı başında demokratların tabiriyle İnönünün başına atılan taş ve mesut azınlığın refahıyla tezat teşkil eden zamlar, D. P. yi İktidardan düşürecekti. Bu tablonun D. P. milletvekillerinin moralini kırmamasına ve onları sinirlendirmemesine imkân yoktu. Ama vazifeleri, teşkilâtın kırık maneviyatını yükseltmekti. Bu sebeple İstanbulda,. İzmirde, Konyada, Trakyada ve diğer yerlerde D. P. milletvekillerinin durumu kurtarmak için ayni fabrikadan çıkmış temleri işledikleri görüldü.

Çaresizlik temi: Korkutma

D. P. teşkilâtının maneviyat kırıklığını yenmek, ve dağılmaları[1] önlemek maksadıyla, D. P. milletvekillerinin bulabildikleri yegâne silâh "korku" idi. Teşkilâtı korkutarak ayakta tutmak istiyorlardı., Umacıyı da kolayca bulmuşlardı. Umacı, C. H. P. idi. İktidara gelirse, 7 den 70 e herkesten hesap soracaktı. En selâhiyetli C. H. P. liler bunu defaatla söylemişlerdi. Bu propagandayı yapanlar, C. H. P. iktidarı zamanında teminatlı hâkimlerin ancak suçu olanlara hesap soracağını elbette ki biliyorlardı. Ama bütün propagandasını "En inanılmaz yalanlan söyleyin, ama bin defa, 10 bin defa söyleyin; zihinlerde. ille bir iz kalır" düsturuna dayandıran D. P. idarecileri, bu korku temi ısrarla işlenirse, teşkilâtın..."hesap soracaklar" psikozuna kapılarak, kıyasıya mücadeleyi göze alacağı kanaatindeydiler. Meselâ bir Himmet Ölçmen, mutad coşkunluğu içinde bu temi en iyi işleyenler arasındaydı. İnönüye "İktidara gelirsek size yapmıyacağımız yoktur" dedirten Hüsnü Yaman da genç arkadaşından aşağı kalmıyordu.

Halkın istihlâkine sunulan tem ise, asırlık tevekküle dayanıyordu. Halkta iktidarın değişeceğine dair en ufak bir ümit bırakılmamalıydı. Ümitsizlik, bedbinlik ve korku İktidarın lehine çalışacaktı. Onun için D. P. nin İktidardan hiç bir şekilde gitmiyeceği kanaati uyandırılmalıydı. Trakyada, "Her ne pahasına olursa olsun İktidarı bırakmıyacağız" diyen. Hüsnü Yaman bu yeni propaganda edebiyatının parlak bir örneğini verdi.

Korkunun yanı sıra. nimet te göstermek lâzımdı: Başta İktidarın "public relations" mütehassısları hâline gelen Bayındırlık ve İmar bakanları Tevfik İleri ve Medenî Berk olmak üzere, D. P. propagandacıları mutad "hizmet aşkı" temini işlediler. Himmet Ölçmene göre "1962 senesine kadar bu memlekette yolu, camii, okulu bulunmıyan köy -1959 yılında Türkiye köylerinin hemen hemen yansında okul yoktur- kalmıyacak" idi. Mamafih vaadlerin büyüklüğü ve yapılanların azlığı arasında o kadar geniş bir uçunun tesüs etmişti ki "hizmet vaadleri"ne artık pek fazla aldırış eden kalmamıştı.

İlçeleri il yapma vaadi, hem daha ucuz, hem de çok daha tesirli bir propaganda temi sayılıyordu.

"Âsâr-ı İzmihlal !"

Spiker "Şimdi haberler bültenimizi okuyoruz" dedi. Sonra, dinleyicilerin hayretten bir karış açık ağızları önünde günün en mühim haberini verdi: Fethi Çelikbaşın dayısı Vatan Cephesine katılmış resmî sıfatı "Fethi Çelikbaşın dayın" olmaktan ibaret bu zat ile D. P. Genel Başkanı arasında uzun telgraflar teati edilmişti. Fethi Çelikbaşın dayısı yeğeninin siyasi tutumundan şikâyet ediyor, Genel Başkan "yeğeniniz" tâbirini de kullanarak bu şikâyetlere bak veriyor, dayının "asıl hareket"'ini övüyordu!

Günlerden Cumartesi, saat akşamın yedisiydi. Demek Türkiyede ve Dünyada cereyan eden en ehemmiyetli hâdise işte buydu. Pek çok kimse başını esefle salladı:

"— Eeeh! Asar-ı izmihlal işte!..."

Aynı gün radyo -ve tabii ajans- başka bir mühim havadis daha verdi. Cemil Sait Barlas Türkiyede bir makale yazmış, Tass ajansı bu makaleden bazı kısımları bültenine almış, Bağdatta çıkan iki Irak gazetesi bu kısımları yayınlamıştı. A. A. vaziyeti "çakıp" Türk milletini haberdar ediyordu. Hattâ A. A., vatanda tamamı çıkmış bu makalenin Tass tarafından üzerinde durulan parçalarını bile naklediyordu. Maksadın ne olduğu tabii hiç kimsenin gözünden kaçmadı. D. P. malûm taktiklerinden birini kullanıyor ve hâlâ Türkiyede böyle gülünç jurnallara kapılacak insanların bulunduğunu sanıyordu. Dinleyiciler Cemil Sait'i değil D. P. yi düşünerek:

"- Eeeh! Asr-i izmihlal işte!..." diye mırıldandılar.

Fakat bir gün sonra Zafer, dehşetengiz başyazarının makalesiyle herkesi bastırdı. Başmakalede İktidara yurt çapında bir iç turizm tavsiye olunuyordu. Efendim, D. P. vatanın şeklini değiştirmiş, fakat bunu vatandaşa gösterememişti. Yurdun bir tarafında gerçekleştirilen Görülmemiş Kalkınma hareketlerinden vurdun başka taraflarında yaşayanların haberi yoktu. Çare? İşçilerden, çiftçilerden ekipler kurulmalıydı. Bu ekipler işi gücü bırakıp birbirlerine karşılıklı misafir olmalıydılar. Böylece Kayserili' işçi tamirdeki muazzam eserleri görüp D. P, ye bağlanmalı, Adanalı çiftçi Karadenizdeki liman çalışmalarından haberdar kılınmalıydı. Ah, bu İktidar hiç propagandadan altlamıyordu ki... Böyle bir iç turizm hareketi için teşkilât mı kâfi değildi? Derlet D. P. nin elinde olduğuna göre hemen gerekli teşkilât kurulmalıydı.

Tabii bu, aslında, milletin D. P. borazanlarının kalkınma nutuklarına artık metelik bile vermediğinin hazin itirafıydı. Dehşetengiz başyazar çareyi vatandaşları teker teker kulaklarından yakalayıp "eseffleri bunların gözüne sokmakta görüyordu. Üstadın unuttuğu hakikî kalkınma eserlerinin, vatandaş tarafından bunların faydalı tesirleri kendi gündelik hayatında hissolunduğu takdirde görülebileceği, alkışlanabileceğiydi. Yoksa bir barajı, ya da bir azot fabrikasının iskeletini seyrettikten sonra dönüp gündelik hayatı daha güç. şartlar altında yaşamağa devam etmek hiç vatandaşı D. P. ye bağlıyabilir miydi? Yarabbi, D. P. artık nelerden medet umar hale gelmişti!

Ama, Cahan'ın günün yirmiüç saatinde çalışmalısınız dediği bir sırada, yirmiyedi milyonu ekiplere bölüp yurt içi gösteriş gezilerine çıkarmayı düşünmek!...

Eeeh, şairin "Asar-ı izmihlal"-dediği de bundan başka şey olamazdı.

İlçeleri il oluyor

Seçim çevrelerini dolaşan D. P. milletvekilleri o kadar çok ilçeye, il olacaklarını vaadettiler ki, eğer bu vaadler tutulursa, Türkiye - nin idari taksimatında ilçe kademesini kaldırmak veya köyleri, bucakları ilçeliğe terfi ettirmek lâzımdı. D. P. li hatiplerin cömertliği sayesinde, bütün ilçeler pek yakında il olacaklarını öğrendiler.

Hatiplerin bol keseden "illik" rütbesi dağıttıkları sırada, filhakika İçişleri Bakanlığında münhasıran bakanlık personelinden müteşekkil bir komisyon müstakbel illerin listesini hazırlıyordu. Komisyon bazı haritalar yaptırmıştı. Bu haritalar üzerinde renkli kalemlerle bazı ilçeler bir yerden alınıp diğer yere - verilmekteydi. Eğer bu nakli mekân eyliyen ilçelerin yeni durumu beğenilmezse, silbaştan yapılarak ilçe eski yerine İade olunuyordu. Hâlen "neden il olması gerektiği" komisyon üyelerince bilinmiyen 54 il adayı ilçe vardı. Komisyon, adayların 14 ü üzerinde daha ciddi bir şekilde durmaktaydı. Bunlar Iğdır, Doğu Beyazıt, Bayburt, Şebinkarahisar, Divriği, Akhisar, Silifke, Aksaray, Bandırma, Karaman, Kilis, Develi, Kırıkkale ve Merzifondu. Bu hâle nazaran Iğdır Karstan, Doğu Beyazıt Ağrıdan, Bayburt Gümüşhaneden, Şebinkarahisar Gire-: şundan, Divriği Sivastan, Akhisar Manisadan, Silifke Mersinden, Aksaray Konyadan, Kilis. Gaziantepten, Develi Kayseriden, Kırıkkale Ankaradan, Merzifon da Amasyadan ayrılacaktır. Tabii ki en büyük teknik mesele, bu suretle elde edilecek yani illerin hudutlarının D.P. nin seçim şansını arttıracak ve C.H.P. nin kazanma şansım azaltacak şekilde tesbitiydi. Çalışmalar bu yüzden kolay kolay biteceğe benzemiyordu. Ama D. P. milletvekilleri, büyük ihsanlarda bulunanların cömert tavırlarıyla "pek yakında" müjdesini ilçelere ulaştırdılar.

Yok öyle şey!

D. P. propagandasının üçüncü temini İnkâr teşkil etti. "Ya İnönünün başına atılan, taş" diyenlere tıpkı Himmet Ölçmen gibi "İnönüye atılan ne bir taş, ne de yarılmış bir baş vardır" dediler. Tahkikat önergelerinin gündeme alınmamasından söz açanlara "zorlamaya pabuç bırakamayız" cevabını verdiler. Hürriyet ve murakabeden bahseden nadir safdillere güldüler. D. P. İzmir Eşrefpaşa teşkilâtının ocak ve bucak idare heyetleri azalarından müteşekkil 200 kadar partili bu safdiller arasındaydı. Hayat pahalılığı ve zamlardan dert yananları tıpkı Behzat Bilgin gibi "hayat pahalılığı yoktur. refah vardır" diye susturdular. Yerine göre "buğdaya da zam yaptık" tarzında övündüler. Ecnebi mütehassıs Cahan'ın cümlesine sığınarak "artık zam yok, nurlu istikbal kapının eşiğinde" buyurdular, işte zaten kumaş fiyatları ucuzlatılmıştı, şimdi elektrik de ucuzlatılıyordu.



Adnan Menderes
Düşünen adam

Tabii ki bu tatlı sözler, imtiyazsız demokratlar da dahil, hayat pahalılığını her gün, her dakika yaşıyan dinleyicileri sadece güldürdü. Esasen "hayat pahalılığı yoktur" lâfının herkesi güldüreceği bilindiği için, bazı ucuzlatmalarla oyalamalara gidilmişti. Kumaş ve elektrik fiyatlarına evvelâ büyük bir zam, sonra ufak bir ucuzlatma yapılmıştı. Hele daha henüz zam gören elektriğin ucuzlatılması için rasyonel hiç bir sebep yoktur, indirme, elektrik faturalarının. 100 bin liradan 150 bin liraya yükselmesinden sızlanan büyük sanayicilerin ricası üzerine Beyfendinin emriyle yapılmıştı. Ama bu birkaç maddeye inhisar eden "avutma" politikasının kimseyi avutmasına imkân yoktu.

İşte bunu bildikleri, gördükleri ve yaşadıkları için seçim çevrelerinden Ankaraya dönen D. P. milletvekilleri biraz düşünceli, biraz sinirliydiler. Birçok milletvekili zamların Meclisin tatile girmesinden sonra yapılmasını affedemiyordu. Nitekim bazı milletvekilleri "meşru müdafaa" sadedinde bunu seçmenlerine duyurdular. "Pek güzel ama, ya zamlar?" diyenlere "Hükümet, Meclis tatile girdikten sonra zam yaptı, görüyorsunuz,, ya bu zamlardan bizim de haberimiz yok" cevabını verdiler. Ama bu habersiz bırakılmanın hesabını da 14 Temmuz Salı günü yapılacak Grup toplantısında, sormak azmiyle Ankaraya geldiler.

Sinir yatıştırma tekniği

Milletvekillerinin seçim çevrelerinden her dönüşlerinde nükseden sinirliliklerine D. P. yüksek kademeleri artık alışmışlar, fırtınaların nasıl yatıştırılacağım öğrenmişlerdi, AKİS'in D. P. çevreleri muhabiri, önümüzdeki grup toplantısının nasıl cereyan edeceğini -pek az yanılma payıyla- şimdiden söyliyebilirdi: Mutad üzere evvelâ Ankaraya içleri dolu gelen bazı hatiplerin ateşli konuşmalarına müsaade edilecekti. Hatipler zamlara verip veriştireceklerdi. Bu, toplantının hatipler bakımından "iç boşaltma", idareciler bakımından "nabız dinleme" safhasıydı. Sonra sıra Ticaret ve Sanayi Bakanlarının konuşmasına gelecekti. Bakanlar hatiplerin yanlış kanaatlerini düzeltecek, noksan sözlerini tamamlıyacak ve, havayı hazırlıyacaklardı. Daha sonra D. P. Genel Başkam nurlu istikbale sahip, güllük gülistanlık müreffeh Türkiyenin inşirah verici bir tablosunu çizecek. ortada endişeyi mucip hiç bir hâl bulunmadığını anlatacaktı. Neticede de zamlardan dolayı koparılması beklenen fırtına sakin bir melteme çevrilecekti.

C.H.P.

Hakikat gezisi

(Kapaktaki politikacı)

Geçen haftanın sonunda Pazar günü vetail Chevrolet arabasından inen toz toprak içindeki genç adam, eline sıkıştırılan D. P. tamimim okuduktan sonra kocaman bir kahkaha savurdu: "Eh, şimdi inandım ki bizim bir aylık köy köy, kasaba kasaba gezilerimiz, sandığımızdan çok daha tesirli olmuş". Chevrolet'den çıkan, tozlu adam vazifesini iyi yapmış insanların gönül rahatlığı içinde bir kahkaha daha attı ve sonra D. P. tamimini yüksek sesle okumaya başladı, Menderesin imzasını taşıyan tamimde C. H. P. milletvekillerinin faaliyeti "Balkan komiteciliği" olarak vasıflandırılıyor ve D. P. teşkilâtına "dikkat" işareti veriliyordu!

Neşir yasaklarının örtmeye çalıştıkları hakikatleri vatandaşa ulaştırmak için köy köy dolaşıp konuşmaktan başka bir şey yapmıyan C. H. P. milletvekillerinin bu en meşru faaliyetine "komitecilik" damgası vurulması için, D. P. idarecileri hâkikaten çok. ürkmüş olmalıydılar. Ürküyorlardı, çünkü vatandaş gazetelerdeki beyazların sesle ifadesini can kulağı 'ile dinliyordu. Gazetedeki beyazlıkların şifresi çözülünce, D. P. liler tıpkı C. H. P. hatipleri gibi hayret, utanç ve tiksinti duyuyorlardı. Komitecilik, hele Balkan komiteciliği bunun neresindeydi ? Ama madem ki milletvekilinin en tabii hakkım kullanmasına, yani vatandaşa bildiklerini söylemesine '"komitecilik" adı veriliyordu, demek ki bir aylık faaliyet tesirli, pek çok tesirli olmuştu. Buna da ancak Çankırı, Kastamonu, Sinop, Zonguldak, bölgelerindeki bir geziden dönen Suphi Baykamın yaptığı gibi sevinilirdi, kahkaha atılırdı. Günaltayın, Satırın, Güneşin

ve Yurdoğlunun belirttiği gibi, nelerin adına "komitecilik" deneceği gün gibi ortadaydı. Nitekim D. P. Genel Başkanının imzasıyla, Burdurda D. P. ye transfer eden bir vatandaşa gönderilen telgraf da, C. H. P. gezilerinin muvaffakiyetinin yarattığı bir reaksiyon şeklinde tefsir edildi. Gezi lâfları ortaya çıktığı günlerde D. P. yüksek kademeleri "İstedikleri gibi gezsinler. Biz de arkalarından gider, cevabını veririz" buyuruyorlardı. Kulağı delik başyazar 25 Haziran tarihli Zafer Akşam Postasında "Onlar gidecekler, sürfeleri bırakacaklar, biz gidip o sürfeleri itlaf edeceğiz" diyerek yüksek kademelere hâkim olan bu düşünceyi ifade ediyordu. Ama "sürfeler"in D. P. nin ziraî mücadele metoduyla temizlenemiyeceği çok çabuk anlaşıldı. Anlaşılınca da duyulan aciz hissi, malûm şiddet edebiyatının en şiddetli kelimeleriyle ifadesini buldu. Bu ne ilk, ne son "gözdağı" denemesiydi, ne de diğerlerinden farklı bir netice verecekti. Gözdağı denemeleri, yurt gezilerinin muvaffakiyetinin en kati deliliydi.

İnönüye verilen bilanço

Yüzyetmiş küsur C. H. P. milletvekilinin ve Merkez temsilcisinin yurt gezilerinin en büyük hususiyeti ekiplerin anayolları bırakıp iki tarafa ayrılan, ekseriya ciplerin bile güçlükle ilerledikleri ufak köy yollarına sapmaları oldu. Bu haftanın başında Ankaraya dönen milletvekilleri, aralarında "kim daha fazla köy gezdi" mevzuunda yarış edebilirlerdi. Sivası adım adım tarayan bir Turhan Feyzioğlu, amelî erbaada pek kuvvetli olmasa bile, yanılmadan 180 köy gezdim diyebilirdi. Bir İhsan Ada, Hatayda görmediği köy kalmadığını söyliyebiliidi. Bir Turgut Yegenağa, Adananın kuzeyindeki 150 köyde neler işittiklerini teker teker anlatabilirdi. Bir Bülent Ecevit, "Bereket gencim, yoksa ihtiyarlıkta bu kadar az samanda bu kadar çok köy gezemezdim" diyordu. Diğer millletevkilleri ve Merkez temsilcileri, hiç şüphesiz daha da parlak rekorlarla Başkente dönüyorlardı.

Bir aylık hakikat gezisinin ikinci büyük hususiyeti, C. H. P. milletvekillerinin D. P. li vatandaşlar nezdinde gördüğü büyük itibar oldu. Demokratlar da tıpkı bütün vatandaşlar gibi mânasını çoktan anladıkları gazetelerdeki beyazlıkların teferruatlı hikâyesini, C. H. P. milletvekillerinin ağzından duymak ihtiyacındaydılar. Bunun için C. H. P. toplantılarına koşuyorlardı. Bazan da C. H. P. milletvekillerini D. P. kahvehanelerine çağırıyorlardı. Bu suretle Uşak ve İstanbul hâdiseleri en ufak teferruatıyla bütün vatan sathına duyurulmuş oldu C. H. P. milletvekilleri konuşmalarının sonunda bilhassa Demokrat vatandaşlara "Bu yapılanları tasvip ediyor musunuz?" sualini sordular. Hiç kimse, hattâ "Bizi çürük domates yağmuruna tutmuşlardı" diye eski şikâyettini hatırlatan Trakyadaki bir D. P. Başkanı bile, Uşak ve İstânbülda yapılanları tereddütsüz mahkûm ediyordu. "'Baş yarıldı, biz de C. H. P. li olduk" diyen yüzlerce sabık D. P. li vardı. Ateşli dinleyicilerin sayısı da az değildi. Meselâ sabık bir D. P. li, Suphi Baykamın "Seçimlere kadar sabredeceksiniz" sözünü hiç beğenmedi, "Ne sabrı! ben sabrede ede 80 kilodan 55 e düştüm" diye söylenerek toplantının yapıldığı kahveyi terketti!

Hakikat gezisinin üçüncü hususiyeti, C. H. P. milletvekillerine hayat pahalılığı ve zamlar mevzuunda konuşmaya pek fırsat düşmemesi oldu. Dinyeciler bu mevzuda C. H. P. milletvekillerinden çok daha fazla ihtisas sahibiydiler. Lâf, zamlara ve hayat pahalılığına gelince, dinlemek yerine dinletmeyi tercih ediyorlardı. Köylü, tütünün, buğdayın, fındığın, pancarın fiyatım herkesten çok iyi biliyordu. Basmanın, şekerin, saban demirinin, bir çift öküzün fiyatlarında 1950 -. 1959 arasında görülen sıçramayı köylüye aldatmaya hiç, ama hiç lüzum yoktu. Bu, şehirliye ve dışarıdan buğday almaya mecbur olan köylüye ekmek fiyatlarını anlatmak kadar abesti. Bunun için iktisadî mevzularda halk konuştu, milletvekilleri dinledi. Hakikat ekipleri sadece "Bu niçin böyle oluyor? Bir mesut azınlık refah içinde yüzerken, milyonlar niçin kemeri sıkmak zorunda kalıyorlar?" sualine, cevap getirmeye çalıştılar. Sualin cevabı herkesin anlıyacağı kadar basitti: Hastalığın kökü murakabe olmayışındaydı. Murakabe olmayınca ne can emniyeti, ne mal emniyeti olurdu. Ne de refahtan söz edilebilirdi. Murakabeyi temin için bir sürü Meclis tahkikatı önergeleri ve gensorular verilmişti. Ama murakabeden kaçanlar, hesap sorulmasına bir türlü tahammül edemiyorlardı. C. H. P. Mecliste bunun mücadelesini yanmıştı, bundan sonra da murakabenin mücadelesini yapacaktı.

İşte bombasız, tabancasız, sadece çenelerin işlediği bir aylık "Balkan komjteciIiği"nin hikâyesi kısaca bundan ibaretti.

"Hazırız Paşam!"

Bu haftanın başında sinei milletten kopup Ankaraya toplanan C. H. P. milletvekilleri, belki hayatlarında ilk defa olarak tam bir görüş birliğine vardılar: Millet seçimleri bekliyordu. "Çivileme"leri bırakıp Pazar sabahı Ankaraya dönen İnönü, vatan sathının dört bucağından gelen milletvekillerinden "Millet seçime hazır, secim istiyor paşam" cümlesini yüzlerce defa işitti. Hattâ sabırsızlar "Bu Seçim Kanunuyla, bu tatbikatla da olsa, seçimler" diyorlardı. Vatandaşın, haklarına kimsenin elini sürmesine müsaade etmiyeceğinden emindiler. Herşeye rağmen hakkına el sürülürce, vatandaşın gerekli cevabı verecek olgunlukta olduğuna inanıyorlardı. Ama vatandaşın istediğini seçme hakkını şunun bunun oyunlarına bırakmaya kimsenin hakkı yoktu. O halde 1950 Seçim "Kanununun geri getirilmesi için mücadele edilmeliydi.

C. H. P. nin önümüzdeki günlerde başlıca gayesi bu olacaktı: Meşru bir iktidar, meşruiyete lâyık olmak için dürüst seçimi şartlarını hazırlamayı vazife edinmeliydi. Mihenk taşı buydu. Bunu yapmıyan bir iktidar, en ufak meşruiyete hak iddia edemezdi. Meclis açılınca ilk iş olarak, muhtemelen İnönünün ağzıyla, Anayasanın hükmüne uyularak ara seçimlerinin yapılması istenecektir.

"Bir an evvel dürüst seçimler", C. H. P. lilerin bundan sonra ağızlarından düşürmiyecekleri parolaydı. "Sinei millet"te bu söz işitilecek, Meclis kürsüsünde gene bu söz işitilecekti.

Zorlu bir hayat

Meclis çalışmaları sırasında, Muhalefet haklarının savunulması gerektiğinde, hiç şüphe yok ki kürsüde sık sık görünecek bir sima da saçsız başı ve gözlüklerinin arkasındaki zekî bakışıyla Nüvit Yetkin olacaktır. C. H. P. Meclis Grubu Başkan vekili, muhtelif vesilelerle, bu iş için biçilmiş kaftan olduğunu ispat etmiştir. Haldi olduğu noktaları, altı kırmızı kalemle çizilmişçesine ifade etmesi, sesinin tok tonu, soğukkanlılığı, parlâmento ananelerine derin vukufu ve hazır cevaplığı ile çok defa muarızlarının bile takdirini kazanan Yetkin, önümüzdeki günlerde de Meclis kürsüsünden C. H. P. Grubunun görüşlerini duyuracaktır. Bu vazifeyi yaparken bütün Grup arkadaşlarının itimadının kendisiyle beraber olduğunu bilmek, tabii ki Yetkinin işini kolaylaştıracaktır.

1954 Mayısında Malatyadan milletvekili seçilip B. M. M. ne geldiği gün, Nüvit Yetkin, pek çok kimse için ismi meçhul, toy bir politikacıydı. 1954 seçimleri C. H. P. için 1950 den de fazla kayıplı bir şekilde sona ermişti. O kadar ki Meclis kürsüsünde C. H. P. yi temsil edecek, fikirlerini duyuracak hatiplerin yokluğu, bir endişe mevzuu olarak ortaya çıkmıştı. Bu bakımdan Grup Başkan vekilliklerine, kimlerin getirileceği hususunda herkeste ciddî tereddütler vardı. Grup, iki kişiyi seçti: Server Somuncuoğlu ve Nüvit Yetkin... Birincisi tecrübeliydi, iyi konuşuyordu ve mutedildi. Üstelik partiye bağlı tanınıyordu. Bu sebeple Nüvit Yetkin gölgede kalmaya mahkûm oldu. Fakat, Somuncuoğlu, bilinen sebeplerle C. H. P. den ayrılınca, hâdiseler Nüvit Yetkini ilk plâna itti. Bütçe müzakereleri yaklaşmıştı. C. H. P. görüşünü -hem de amansız hatip Menderesin karşısında- acaba bu sessiz adanı icabettiği şekilde müdafaa edebilecek miydi? Bu mevzuda ümitli plan pek yoktu: Yalnız İnönü, Yetkine güveniyordu. ve sonunda haklı olduğu anlaşıldı. Yetkin 1955 Bütçe müzakerelerinde politika hayatımızın büyük sürprizlerinden

birini yaptı: Menderesle mücadeleden yüzünün akıyla, hatta haklı adamların kuvvetiyle çıktı; C. H. P. nin en güvenilir politikacılarından biri olarak mevki kazandı. Nitekim, 1957 seçimlerinden sonra, C. H. P. nin, hitabet ve şahsiyet bakımından Mecliste büyük zenginliğe sahip olduğu bir devrede de Grup Başkan vekilliklerinden biri ona teveccüh etti.

1916 yılında Maltayada dünyaya gelen Nüvît Yetkin, gerek. ana, gerek baba tarafından "ulema" ve "siyasi" leri bol, köklü ve eski iki aileye mensuptur. Ba'ba tarafının birkaç batin bütün erkek evlâtları yurdun muhtelif yerlerinde müftülük yaptıkları için asıl aile adları olan "Zeyneddin zade"ler ' lâkabı unutulmuş ve aile Malâtyada "Müftü zade"ler diye anılmaya başlanmıştır. Nüvit Yetkinin annesi. Makbule hanımın Babası Evliyazade Lütfi bey, T. B. M.. M. ne Malatya milletvekili; olarak girmiş ve muhalif hizbin kuvvetli bir hatibi olarak ' tanınmıştır. Babası, Talât Yetkinin amcası. Feyzi Hoca da T. B. M. M., nin kuruluşunda Malatya milletvekili seçilmiştir. Yetkinin dayısı Kemal- Sayın da yedinci devrede C. H. P. milletvekili olarak T.B.M.M. ne girmiştir. Nüvit Yetkin bu eski ailenin. milletvekili seçilen dördüncü çocuğudur. -Babası Talât Yetkin, Cumhuriyetin > ilk yıllarında idarecilik mesleğine girmiş Ve Narman kaymakamlığına tâyin edilerek sırasıyla Bayburt, Hendek, Adapazarı kaymakamlıklarında Samsun, Çanakkale, Diyarbakır, Sinop ve Edirne mektupçuluklarında bulunmuş ve 36 sene hizmetten sonra Edirnede emekliye ayrılmış, 1952 yılında orada vefat etmiştir:

İlk tahsile Malâtyada başlıyan Nüvit Yetkin, tahsiline babasının vazifeyle dolaştığı yerlerde devam etti. İlkokulu Bayburtta, Ortaokulu Adapazarında bitiren Yetkin, bir müddet Adapazarı Türk Ticaret Bankasının İstanbul şubesinde çalıştı. Ertesi, yıl Hayriye Lisesine girerek tahsile başladıysa da, ders yılını tamamlıyamadan Adapazarına dönüp hayatını kazanmak . zorunda kaldı. Bu devrede annesini ve hepsi kendisinden küçük kardeşlerini etrafında toplıyarak aile reisliği yaptı. İlk vazifesi 50 lira aylıkla C. H. P. Adapazarı Kaza İdare Heyeti kâtipliği oldu. Bir taraftan hayata atılan Nüvit Yetkin, diğer taraftan ders çalışıyordu. Millî Eğitim Bakanlığına müracaat ederek hariçten lise bitirme imtihanlarına katılma müsâdesi aldı. Samsunda, Defterdarlık Millî Emlâk kâtipliğini yaparken iki yıl üst üste imtihanlara girerek 1935 yılında lise mezunu oldu.

Edebiyata ve felsefeye merakı fazla olan Nüvit Yetkin, Edebiyat Fakültesini bitirmek, doktora yapmak ve akademik kariyere girmek niyetindeydi. Bu maksatla İstanbula geldi, Beyoğlu Kazanç Vergisi Tetkiki İtiraz komisyonundaki 80 lira ücretli ve muvakkat kadrolu bir kâtipliği imtihanla kazandı. Fındıklıda bir ev tuttu ve bakmaya yüklendiği ailesini oraya getirdi. Ama Edebiyat Fakültesine girmek mümkün olmadı, devam mecburiyeti yüzünden hem çalışmaya hem okumaya imkân veren Hukuk Fakültesine kaydını yaptırdı. Bu sırada Maliyede muvakkat kadroların lâğvedilmesiyle açıkta kaldı. İstanbulda iş bulma ümidi kesilince, Ankaraya geldi. Maliye Bakanlığı Millî Emlâk Umum Müdürlüğünde açılan bir, imtihana girerek 20 lira aslî maaşla kâtip oldu. Birkaç gün sonra da Maliye Bakanlığı Başhukuk müşavirliğine nakledildi. İsmetpaşa mahallesinde bir ev tuttu. İstanbuldan ailesini buraya taşıdı ve bir sene kaybederek Ankara Hukuk Fakültesine girdi. Bir taraftan memuriyet yaparken, diğer taraftan Hukuku bitiren Nüvit Yetkin, çalıştığı dairenin kadroları dolu olduğu için Devlet Şûrası âza mülâzımlığı imtihanına girdi ve kazandı. Ancak Nüvit Yetkini pek seven Maliye Bakanlığı Başhukuk müşaviri Feyzi Daim Arbil, Müşavir Kemal Arar ve Cafer Tüzel bir mümeyyizlik kadrosu temin" ederek Yetkini dairesinde alıkoydular. 1941 kışında askerdik hizmeti geldi çattı. Yedek Subay Okulunun 16 ncı devresini bitirerek 1942 baharında topçu asteğmeni olarak Çanakkaledeki 101 inci ağır top alayına- verildi. Askerlikte Enver Güreli ile tanıştı ve arkadaş oldular. O da ayni birlikte yedek subaylık yapıyordu. 1944 de terhis olunarak Ankaraya memuriyetine dönen Yetkin, 1945 te Malatya Hazine avukatlığına tâyin edildi. 1948 yılının sonuna kadar bir taraftan da serbest avukatlık yaparak bu vazifede kaldı. Hazine avukatlarının serbest olarak çalışmalarım meneden kanun çıkınca, serbest avukatlığı tercih etti.

Nüvit Yetkin, memuriyet, tahsil ve aile geçindirme gibi gaileler ara---da vakit bulup Halkevi çalışmalarınada katılıyordu. Samsunda edebiyat ve temsil kolunda, Ankara da Edebiyat kolunda vazife gördükten sonra Malâtyada da Halkevi çalışmalarına katıldı ve 1947 de Halkevi Başkam Oldu. Siyasi hayata katılması ise 1949 yılına rastladı. 1949 Ekiminde yüksek tahsilli ve serbest meslek sahibi 10 Malatyalı arkadaşıyla beraber, bir beyanname, neşrederek C. H. P. ye girdi. Bu beyannamede şunlar yazılıydı; ".... mevcut partilerin durumlarını, program ve tüzük -lerini ve faaliyetlerini bitaraf olarak tetkik ve müşahede ederek neticede mazisi, umdeleri, programı ve halihazırdaki faaliyetleriyle C. H. P. nin her yönden memleket refah Ve saadetine en hadim bir siyasî teşekkül olduğu sonucuna vararak bu partiye intisapla memlekete daha çok faydalı olacağımıza kuvvetle kanaat getirdik". Bu kanaatla çalışmaya başlıyan Yetkin, 1950 seçimlerinden sonra C. H. P. Malatya İl Başkanlığına getirildi. Samet Ağaoğlunün kayınbiraderi Turgut Babaoğlunun Malatyaya vali tâyin edilmesiyle başlıyan sert parti mücadelesi, şırasında, 1954 seçimlerine kadar C H P. İl Başkanı olarak kaldı. Bu arada Vali Babaoğlunun, İnönünün Malatya Belediye Binasındaki resmini İndirmesi üzerine yazdığı, bir yazıdan dolayı 2 ay 10 gün hapse mahkûm edildi. 1951 de Belediye Başkanı seçildiyse de İçişleri Bakanlığının bunu tasdik etmemesi üzerine ancak 23 gün Belediye Başkanlığı yapabildi. 1954 yılında milletvekili seçilen Nüvit Yetkin, mücadelesini teşrii hayatta da devam ettirdi.

Bugün 5 yaşında Mine adlı sevimli bir kızın babası olan Nüvit Yetkin, evine düşkün bir aile babasıdır. 1948 de evlendikleri zaman karısı Melâhat Başar, Malâtyada hâkim muavini olarak vazife görmekteydi. Fakat Yetkin-Babaoğlu mücadelesi şırasında Niğdeye tâyin edilince, Melâhat Yetkin, pek. sevdiği mesleğinden ayrılmak zorunda kaldı.

Yetkinler, cemiyet hayatından ve gece eğlencelerinden hoşlanırlar. Nüvit Yetkin arasıra birkaç kadeh rakı içer. Daha ziyade neş'eli topluluklardan hoşlanırlar. Bu sebeple liseyi bitirince, pek dar bütçesine rağmen kendisine bir smokin yaptırmaktan geri kalmamıştır. Spora düşkündür. Babasının kaymakamlığı sırasında çok gezdiği ve seyahatların çoğu at sırtında yapıldığı için ata binmekten pek hoşlanır. Denizi sever, saatlarca kürek çeker. Askerliği sırasında otomobil kullanmayı da öğrenmiştir. Ufak Opel arabasını kırlarda sürmeye bayılır. Oyunlardan , briç ve satrancı diğerlerine tercih eder. İnönüyle sık sık satranç oynamasına rağmen, onu bir defa. olsun yendiğini hatırlamamaktadır..

C. H. P. Mecliste

AKİS'in bu sayısı satışa çıktığı sıralarda C H. P. Meclis -Grupu Başkan vekili Nüvit Yetkin, Grupun Salı sabahı saat 10'da yapacağı toplantının hazırlıklarıyla meşgul bulunacaktır. Grupun bu toplantısında, C. H. P. milletvekillerinin B. M. M. de bu yaz toplantısı devamınca takip edecekleri tutum tespit edilecektir.

Bir aylık gezinin muvaffakiyeti, C. H. P. nin Meclisteki tutumunu kendiliğinden ortaya çıkarmıştır: C. H. P. Meclis çalışmalarına katılacaktır. Böylece, 1 aylık tatilden evvelki protesto hareketi sona ermiş olacaktır. Meclis çalışmalarına katılmama şeklinde ifadesini bulan protestonun başlıca iki sebebi vardı: Müessif hâdiselerin müsebbiplerinin hâlâ iş başında kalmasının vehametini, . Büyük Meclise böyle bir jestle anlatmak gayreti bu protestonun ilk sebebiydi. Bugün Türkiyede "can ve mal emniyeti" gibi herşeyden evvel gelmesi lâzım olan bir meselenin mevcut bulunduğunu, Meclis kursusundan halk efkârina duyurmak isteği de ikinci sebebi teşkil ediyordu.

Kalkınma

Eğlenceli gezi

Nallıhana tozu dumana karıştırıp giren otomobillerden birinden inen uzun boylu, ilerlemiş yaşına rağmen yakışıklı ve çevik görünüşlü bir adam mucip muzip gülümsiyerek arkadaşlarım mektep çocuğu gibi kaldırımın kenarına dizdi ve ciddiyetlerini muhafaza etmeleri ricasında bulundu. Hazırlık henüz tamamlanırken gelip duran bir başka otomobilden kısa boyla, çıplak başlı ama cin gibi bakışlı bir adam ayasını daha yare atarken, arkadaşlarım Nallıhanın bir sokağı boyunca dizen ilerlemiş yaslı yakışıklı adam tarafından yolu kesildi ve emsali görülmemiş bir nutka muhatap tutuldu. Uzun boylu adam. kum boylu adama sesinin bütün gücü ile sesleniyordu:

"Sayın ve muhterem büyüğümüz! Kasabamıza hoş geldiniz. Sizin gelişinizle, demokrasi tarihimiz ve kasabamız şenlenmiştir"' ve nutuk bil minval üzerinde devam ederken kimsede gülmeden can kalmıyordu. Muammer Karacanın - ilerlemiş yaşlı yakışıklı adam Türk sahnesinin en büyük şöhretlerinden D. P. li Karacaydı- bu şakasına en fazla giren, şerefine karşılama töreni "tertip" edilen Kemal Aygündü. Hâdise geçen haftanın ortasında, memleketteki kalkınmayı ve D. P. tarafından yükseltilen eserleri görme maksadıyla Kemal Aygünün başkanlığında yurt gezisine çıkan 37 kişilik D. P. heyetinin Sarıyar Barajı yolculuğu sırasında cereyan ediyordu. Kafileye Ankaradan katılan Muammer Karaca, yolculuğun son derece eğlenceli geçmesinin tek âmili oldu. Hayatında ilk defa bir baraj gördüğünü söyleyen D. P. li popüler aktör, keyifti bir günündeydi ve neş'esini köylerde çektiği nutuklarda bol bol çeşme ve yol vaadederek bütün heyete sirayet ettirdi. Bu sayede Sarıyer yolculuğu pek eğlenceli geçti. Aslına bakılırsa. D. P. heyetinin kalkınma tetkilderi eğlence bakımından hiç fakir deşildi. Sabahları Ankaradan yola çıkıp Hirfanlıyı, Kırıkkaleyi, Sarıyarı. Karabükü ve Konyayı -bu arada da bol bol kalkınmayı- gören heyet akşama Ankaraya dönüyor ve Başkentin en beğenilen eğlence yerlerindeki ziyafetlerde ağırlanıyorlar di. Göl Gazinosu. Ankara palas Gar Gazinosu ve Golf Kulübü "muhterem misafirler"in ağırlandıkları yerlerden bazılarıydı.



Muammer Karaca

Yol yapıyor!



Aygün ve Dr. Gedik Göl gaziosmandaki ziyafette

İşin tadı sonra kaçtı!

Gülün dikeni

Ziyafet faslı, Pazar akşamı Gençlik Parkındaki Göl Gazinosunda verilen akşam yemeği ile başladı ve doğrusu bu, boşa giden bir başlangıç olmadı. D. P. İstanbul İl Başkanı Kemal Aygün ile 37 kişilik heyet, o gece Göl Gazinosunda İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik. Koordinosyon Bakanı Sebati Ataman ve Ankara Valisi Dilâver Argon ile birlikte oturdukları masaların başından üzüntüyle ayrıklı. Hatta heyetten ban üyeler karakollara kadar sürüklendi ve otellerine ancak gün ağarırken dönebildiler. Ama ne olursa olsun kabak, neticede gazinocunun başına patladı. "İller İdaresi Kanunu'ım göre gazinonun kapısı mühürlendi ve AKİS'in bu sayısı hazırlandığı sırada bile kapıya kırmızı mum üzerine vurulan mühür yerli yerinde duruyordu.

Gül Gazinosundaki keyif kaçırıcı hadise. Ankara Radyosunun meşhur şarkıcılarından Sevim. Çağlayan yüzünden çıktı. Bir gece evvel bu gazinoda çalışmaya başlayan Serim Çağlayan, dinleyicilerinin göz zevkine de hitap eden yeni bir keşifte bulunmuştu: Sahneye bir istiridye kabuğu içinde çıkıyor -tıpkı Venüs gibi!- ve şarkılarını, vücut hatlarını cömertçe gösteren siyah bir tül elbisenin tamamen üzerine çektiği bakışlar karşısında söylüyordu. Doğrusu, numara çok sükse yapmıştı. Ama ne var ki, sanatkârın buluşu streep-tease ile karıştırılıyordu, ve streep-tease Ancak vilâyetten hususî müsaade alınmak şartıyla yapılabiliyordu. Sevim Çağlayanın yeni numarasını, bu sebeple resmi makamlar yasak etmiş Ve karar gazino sahibine bildirilmişti. Ama gazinoyu dolduran müşterilerin bu yasak kararından haberi yoktu. Önce normal bir gece elbisesiyle sahneye çıkan Sövün Çağlayanın şarkıları, ziyafet masalarında oturanlar da dahil, alkışlarla karşılandı. Ama halk asıl, istiridyen numarayı görmek için sabırsızlanıyor ve tezahüratta bulunuyordu. Sevim Çağlayan da kendisine büyük şöhret kazandıran numarayı yapmak arzusundaydı ama ne yapsın ki ortada bir yasak vardı. Bu sebeple şarkılarını okurken birkaç defa Vali Dilâver Argunun bulunduğu masaya yaklaştı ve son numarasını yapmasına müsaade etmesini ısrarla rica etti. Dilâver Argunun cevabı, bir "aslardan ibaret kaldı. Numarayı yapmasına imkân kalmadığını anlayan Sevim Çağlayan, Sahneye çıkarak durumu izah etti:

"— Muhterem dinleyicilerim. Si-

ze sürpriz numarama yapacaktım. Yapacaktım ama, Vali Beyefendi izin yenmiyorlar. Elimde olmıyan bu sebepten dolayı numaramı yapamadığım için; sizlerden özür dilerim.

Şarkıcı, bu cümleleri söyler söylemez süratle salondan uzaklaştı ve kıyamet iste bundan sonra çıktı. Seyirciler, "Sevim, Sevim..." diye tempolu bir şekilde bağırıyor ve ille numaralını yapılmasını istiyorlardı. Bu arada "Vali de kim oluyor, bu islere ne diye karışıyor" diye sesler duyulması, ziyafet sofrasında oturanları iyice sinirlendirdi. Sebati Ataman derhal sofradan ayrılıp arabasına bindi ve evine gitti. Hadise asayişle yalandan ilgili olduğu için İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik ve Vali Dilâver Argun bir müddet daha kaldılar ve hasır kuvvetin celbi, sükûnetin iadesi için emir verdiler. Sonra gecenin bu saatinde birlikte Vilâyete gittiler.

Protesto işinde en hararetli masada, bir reklâm şirketinin sahiplerinden Nusret Baban oturuyordu. Nusret Babanı eskiden tanıyan Kemal Aygün, hâdise gelişirken, "kalkınmayı yerinde inceleme heyeti" üyelerinden Seyfettin Orhan Çağdaşı, nümayişçinin yanına göndermiş ve sükûnet tavsiyesinde bulunmuştu. Seyfettin Orhan Çağdaş, vebalsiz elçilik vazifesini yaparken salonu dolduranlar hazır kuvvet ekibi de aldıkları emirleri yerine getiriyordu. Emirlerden biri, "gürültücü masa"da oturanların karakola getirilmesiydi. Nusret Babana, Kemal Aygünün üzüntüsünü nakleden Seyfettin Orhanın da yakasına polisler yapıştılar ve "Yürü karakola" dediler. Zor durumda kalan heyet üyesi, önce sükûnetle,' ama sonra hiddet ve sinirlilikle polislere meram anlatarak karakola gitmemek hususunda ayak diredi. İstanbul Belediye Meclisi üyesi olduğunu gösteren hüviyet varakası ile sarı basın kartını ibraz etti. Memur evrakı alıp göz atmaya bile lüzum görmeden cebine koydu ve gene "Hadi karakola" dedi. Ne hakla karakola götürdüğü sorulunca da "Vali beyin emri üzerine" demekle iktifa etti. Çıkar yol olmadığını gören davetli de çaresiz kapıda bekliyen cibe bindi ve karakolun yolunu tuttu. Gazino sahibi, Sevim Çağlayan, reklâm şirketi sahibi Nusret Baban da karakola getirilenler arasındaydı.

Sevim Çağlayan, gazinodan çıkarken Kemal Aygüne rastlamış ve "Kemâl Ağabey sen Ankarada vali olsaydın. bunlar başımıza gelmezdi" diye dert yanıyordu. Vali Dilâver Argun ise, hâdiseyi "büyüklerin bulunduğu toplantılarda şarkı söylemek mazhariyetine erişmeden doğan bir şımarıklık" ın neticesi olarak izah ediyordu.

Emniyet Müdürlüğünde Sevim Çağlayanın "halkı i resmî vazife görenlere karşı kışkırtmak"tan dolayı ifâdesi alındı. Gazinonun "İller İdaresi Kanunu"na dayanarak kapatılmasına karar verildi ve gürültücü reklâm şirketi sahibine de uzun bir demokratik nasihattan sonra evine gitmesi söylendi. Seyfettin Orhan Çağdaşa gelince, muhterem davetliyi memurlar Nusret Babanla karıştırmışlar ve bir yanlışlık olmuştu. Bizzat Vali Dilâver Argun ve Belediye Başkan muavini Turgut Toker, misafirden özür dilediler.

Bardak fırtınası

Sevim Çağlayan ertesi gün, Emniyet müdürlüğünde tutulan zabıtla suçüstü hükümlerine göre savcılığa sevkedildi. "Halkı kışkırtan" şarkıçı aleyhindeki deliller tam olmadığı için, duruşmanın umumî hükümlere göre yapılmasına karar verildi. Hâdise, Sevim Çağlayan üzerinde büyük bir alâka toplanmasına sebep oldu. Şarkıcının telefonu durmadan çalıyor, gazeteciler "işin aslı"nı Öğrenmeğe çalışıyorlardı. Sevim Çağlayanın evine kadar gelip kendisiyle konuşan Yeni Gün muhabirine, "zamanı gelince söyliyecek çok şeyim var" demesi, duyulan alâkayı daha da kamçılıyor ve gazetecileri Sevim Çağlayanı Otel Bankanda bol viskili ve tek şarkılı bir basın toplantısı yapmaya zorladı. 'Sevim Çağlayan toplantıya 40 dakika seç geldi. Bir Dışişleri bakamın bile beklemeyen ve salonu terkeden gazetecilerin bu tahammüllü, her, halde sanatkârın "alaturkacı" olduğunu bilmelerinden ileri geliyordu. Avukatı tarafından okunan uzun beyanatından sonra -ki yaptığı numaraların asla streep-tease sayılamıyacağını izah ediyordu-. Sevim Çağlayan, gazetecilerin suallerini cesaretle cevaplandırdı. Sanatkâr, nefsine büyük itimat duyuyordu. Radyodaki işinden çıkarılması mevzuubahis değildi. Zira kendisi bu işten iki sene evvel ayrılmıştı. Olsa olsa, radyoda misafir sanatkâr olarak okuduğu program kaldırılabilirdi ki, bunun da bir ehemmiyeti yoktu, "nasıl olsa bir gün programı gene kendisine verirlerdi". Sevim Çağlayanın bu büyük nefis itimadı, eve döndüğünde bulduğu mektubu okuduktan sonra da kırılmadı. Mektupta, Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürü Halil Demircioğlu tarafından "görülen lüzum" üzerine radyodaki programlarının 6 Temmuz 1959 gününden itibaren kaldırıldığı bildiriliyordu.



Sevim: Çağlayan
İş çıkardı

Bu maceradan geriye şimdilik Göl Gazinosunun kapısında bir mühür. Sevim Çağlayana üzüntüyle karışık büyük bir reklâm ve Ankarada iyi günler geçiren "kalkınmayı yerinde tetkik heyeti"nde de bu buruk bir hâtıra kalıyordu.

Vatan Cephesi nüktesi

Bereket diğer ziyafetlerde can sıkıcı bir hâdise olmadı ve misafir heyet rakı kadehlerini şerefe kaldırırken Göl Gazinosundaki buruk hâtırayı akıllarına bile getirmediler. Günler eğlence ve neş'e ininde geçiyordu. Hele Perşembe gecesi Karaca Tiyatrosunun ön sırasını dolduran misafirler en içten gelen kahkahaları bol bol savurmak fırsatını buldular. Tiyatro idarecisi Şerefi "Ne oluyoruz yahu ? Heyetten diyen içeri dalıyor" diye şikâyete sevkedecek kadar tam kadrolu Muammeri seyretmeye gelen misafirler, tek noksanlarını oyun başladıktan sonra yetişen Ulvi Yenalin ön sıraya oturmasıyla tamamladılar.

Sahnede nükte yağdıran Muammer Karaca, Vatan Cephesine iltihak edenler arasında "ölü Süleyman"ı da sayıverince, ön sıraları dolduran misafir heyet üyelerinin keyfi kaçar gibi olduysa da, arka sıralardan yükselen kahkaha tufanı karşısında onlar da kendilerini raptedemediler ve uzun uzun güldüler. Doğrusu, kalkınma gezisi çok, ama pek çok istifadeli geçiyordu.

Zaferdeki imzasız başyazısında, Burhan Belge, bu istifadeli geziden aldığı ilhamda parlak bir görüş ortaya atıyordu. Zevkine varılabilmesi için aynen sütunlarımıza aktardığımız başyazı şuydu:

Kemal Aygün riyasetindeki İstanbul heyeti, Ankara vilâyetindeki tesisleri gördükten sonra Konya'ya • geçti. Sonra tekrar buraya dönerek, yeni Polatlı - Eskişehir yolundan İstanbula döndü.

Böyle bu neviden bir temas, yenidir. Son derece muvaffak neticeler verdiğine de şüphe yoktur. Ümit ederiz ki, örnek teşkil edecek ve bunun arkasından hem bu hem de daha başka tertipte heyetler, memleketin nasıl bütün sathı üzerinde had

bir faaliyet vardır, bunu reyelayn görmek üzre, seyahat ve ziyaretler yapacaktır.

Başka tertipte heyetler derken, aklımıza. meselâ muayyen bir bölge muhtarlarının, yahut Üniversite mensuplarının yahut çiftçilerin bir başka bölgenin mukabil teşkilâtı tarafından misafir edilip gezdirilmesini kastediyoruz. Hattâ köylünün, işçinin ve esnafın, memleketi böyle İra şekilde tanımasında, büyük faydalar olacağına kaani bulunuyoruz.

Meselâ Mersin limanında çalışanlar, Samsun'da neler oluyor, bilmezler. Halbuki iyi tertip edilmiş bir program, nafakaları liman faaliyetine bağlı 10 - 12 kişilik bir grupa, hem şimaldeki limanlarımızda şartların nasıl olduğunu öğretir hem de, bu vesile ile, gene o 10 - 12 kişi, güzergâhlarına isabet eden bîr çok yeni iş ve imar sahasını görmüş ve tanımış olurlar. Ve avdetlerinde, bir çok menfi görüşün sebebi olan cehalet yerme bilgiyi ikame ederler.

Eğer yurdun bir noktasından bir diğer yahut bir kaç bölgesini- görmek üzre ziyaretçi heyetler tertip etmek düşüncesini genişletip tatbik edersek, hem bölgeleri hem de meslekleri çok memnun etmiş oluruz. Misal olarak şunları zikredebiliriz: İzmir Halkapınar -Tekstil fabrikasını ziyaret etmek üzere hem mühendis hem de ustabaşılardan mürekkep bir Kayseri heyeti İzmir'e hareket ediyor. Ve bir program tatbik olunarak, bunlara, kendi mesleklerini alâkadar eden bir çok iş yerleri gösteriliyor. Bir kere, bu kadarı bile son derece faydalı. Ama daha, uğradıkları yerlerdeki Tekstil Tesisleri haricinde, görecekleri yığınla faaliyet var, şehir ve kasabaların canlanması var, imar hamleleri var, başka türlü sanayi tesisleri, sıhhi tesisler, hülâsa mühim hayat hamleleri var.

Eğer bu ziyaretler iyi tertip edilip, heyetlere, geniş bilgi verecek arkadaşlar terfik edilirse, menfi propagandaları tasfiye etmek bakımından, muazzam fayda ve neticeler elde edilir. Ve, "yurt bilgisi" hakikî olarak teessüs eder. Devlet büyük, kudretli. Bu işe el atsın. Propagandayı, lâf sahasından çekip, gözle görülen şeniyetler plânına nakletsin. Buna güre teşkilatı eksikse, tamamlasın. Vatan sathını değiştirdiği muhakkak. Ama bunu, vatandaşlara, kol kol, ekip ekip, ve meslek meslek göstermek lâzım.

Şu halde!

Modern fesatçılığı C. H. P., yaptığına göre, modern telkin ile propagandayı neden biz üzerimize almayalım? Neden, halkı, halktan seçilmiş ekipler vasıtası ile tenvir etmiyelim ?

Kazanca ve daha iyi hayata doğru, vatandaşlarımızı harekete getirenler, bizler değil miyiz? Neden şu halde, vatandaşlara vatanı yani Yeni Türkiyeyi tanıtmak vazifesini de üzerimize alımı alım?



Burhan Belge
Sen çok yaşa, üstad, e mi?

İyi, hoş ve güzel ama bu muazzam iç turizmin faturalarını ödeyecektir?

Dış Politika

Türk-Yunan dostluğu

Türk ve Yunan teknisyenleri arasında gecen hafta Atinada başlayan müzakereler Kıbrıs, balıkçılık ve azınlıklar olmak üzere üç nokta etrafında dönmektedir.

Kıbrıs meselesinde iki hükümet arasında görüş ayrılıkları mevcut değildir. Her iki hükümet te görünüşe göre, Kıbrıs anlaşmasının iyi niyetle tatbikim istemektedir. Yalnız birbirine itimadı olmıyan iki cemaatın bir arada yaşaması için, Türk ve Yunan hükümetlerinin karşılıklı iyi niyetinin kâfi olmadığı -Fatin Rüştü Zorlunun B. M. M. deki iyi niyet nutkuna rağmen- aşikârdır. Nitekim Adadal nadiren hâdisesiz gün geçmektedir. EDMA - EOKA'nın yeni adızorla üye kaydına çalışmaktadır. Sık sık atılan dayaklarla neticelenen "çarşı kontrolü" tansiyonu arttırmaktadır. Bu hava içinde, iki hükümetin ısrarı üzerine Dr. Fazıl Küçük ve Makarios'un yaptıkları müşterek basın toplantısı, maalesef beklenen neticeyi vermemiştir. İki lider, haklı olarak, bir arada yaşamak mecburiyetinde bulunan iki cemaatin m'esuliyetşiz bir şekilde birbirine karşı kışkırtılmamasını gazetecilerden istemişlerdir. Ne çare ki basın toplantısı bile tam bir anlaşmazlık-' havası içinde geçmiş, Yunan gazeteçileri "Çarşı kontrolü diye bir yok" diyen Fazıl Küçüke cevap itiştirmeyi- eh büyük vazifeleri ş huşlardır. Kıbrıstâ liderler ara sn dâhi iyi niyetin hüküm sürdüğü söylemek çok zordur: Kibrisin s ling bölgesinde Kalması hususun görüş birliğine varmak zor olman sa da, Türk cemaatinin büyük ehemmiyet atfettiği belediyeler m zuunda -ki anlaşmaya varıldığı edilmişti- ne gibi bir anlaşmaya rıldığı henüz meçhuldür.

Aklı selim, ucube Kıbrıs anlaş sına rağmen, iki cemaatin müf lerin tesiri altından kurtularak, arada sulh içinde yaşamaya me olduklarım anlamalarını emret tedir. Ne yazık ki realite bunun tersidir ve Türk ve Yunan hü metlerinin bu mevzuda yapabilec leri pek fazla bir şey yoktur.

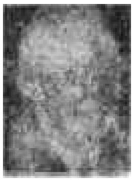
Balıkçılık meselesi

Kıbrıs meselesi , çıkmadan ev Türk-Yunan dostluğunun en lak günlerinde ölmemek için ğa muhtaç Yunanlılara, Türk sı rından istifade hakkı tanının: Kıbrıs meselesi bu işi-yarı yolda raktı. Dostluğun tekrar ihyasıyla lıkçılık meselesi yeniden ortaya maktadır. Ege ve Karadeniz bo sindeki Türk balıkçıları şimdi endişeye düşmüşlerdir. Onlara g eğer Yunanlılara Türk sularında lık avlama müsaadesi verilirse, balıkçılığının sonu gelecektir. Yunanlılar Akdenizde en modern lıkçılık filosuna sahiptirler. Maş fih Yunan Dışişleri Bakanı Ave -Türk gazetecilerine "Yunan balı larının artık Türk sularından ist deye ihtiyaçları kalmadığını" sö miştir ama bu sözlerin hakikate dereceye kadar ifade ettiği meç dür. Fakat her halükârda, dos ve alış-veriş arasında hiç bir bağ rulmamasıha dikkat edilmelidir.

Yunanistandaki Türkler

Asil mesele, Yunanistandaki Ti lerin "ikinci sınıf vatandaş" maktan çıkarılmasıdır. Bunun için her iki memleketteki ekalliy eşit haklara sahip ohnası elbette fi değildir. Türkiyede ticaret ve nayi hayatında faal rol oyna Rumlarla, Yunanistanda iktisî parya durumunda bulunan Türk ayni hakların tanınması, meseleyi la, halletmiyecektir. Yunanistan Türklerin sosyal ve iktisadî bal dan gelişmesi için bir şeyler, yap ne kadar zaruri ise, bu bakın Türkiyedeki Rumlara yardım o dar fuzulidir. Trakyâdaki Türk füsunun 1923 ten beri 70 bin kiş salması, bunun en bariz delille Filhakika Lozan anlaşması sıras Batı Trakyâdaki Türk "nüfusu bin civarındaydı, normal artışl nüfusun 1959 da 163 bini bulmas zımdı. Halbuki hâlen Batı Trak 93 bin Türk yaşamaktadır.

Nüfusu gittikçe azalan Batı ya Türkleri, sosyal ve kültürel



İstibdattan Demokrasiye

SON

B hayatine kadar cephede Kalmış ve mütareke esna-
irinci tümen komutanı Yarbay Guhr bey harp ni
sında Alman kuvvetleri üzerinde ehemmiyetti vazifeler almıştır. Kıymetli ve tecrübeli bir askerdi, Cephede resini ve hususî münasebetlerimiz güven ve riayete dayanırdı. Guhr bey Haziran sonunda Almanyaya izinli gitmiş ve Temmuz nihayetinde cepheye dönmüştür. Kendisini merakla bekliyordum. Bu aylarda Avrupa Batı cephesinde büyük Alman taarruzları olmuştur. Almanlar uzun zamandanberi hazırlıklarının son tecrübesini büyük fedakârlıkla yapıyorlardı. Marttan itibaren başlayan Alman hareketleri karşı cephenin mühim bir eksiğini meydana çıkarmıştı. İtilâf devletleri General Foch emrinde kumanda birliğini tesis etmişler ve az müddet içinde Foch'a Başkumandan ünvanını vermişlerdi. İtilâf Cephesinin muhtelif kısımlarına yeni usullerle taarruzlar yapıldı. Martta başlayan taarruzlar fasılalarla Temmuz sonuna kadar devam etmiş, bizim uzaktan girebildiğimize Köre hepsi akamete uğramıştı. Yeni Amerikan ordularının muharebelere katılması da bu devreye tesadüf eder. Son ümitlerin toplandığı hareketler hitam bulduktan sonra teşebbüs ve karsı taarruz devri itilâf ordularının eline geçmiş oluyordu.

"İşte benim tümen komutanım Guhr bey bu Temmuz ayının sonunda bizim cepheye ' dönmüş bulunuyordu. Gelir gelmez kolordu karargâhında göründü, İki yakın vazife arkadaşı olarak tehallükle görüştük. Kendi bulunmadığı zaman bizde geçen hâdiseleri, kendi tümeninin halini ve vazifelerini anlattım. Kendisiyle alıştığımız veçhile umumî askeri vaziyeti konuşurken Alman cephesini öğrenmek istedim. Uzun müddet yabancı diyarda kaldıktan sonra memleketine sılaya gitmiş olan yorgun asker ailesi dışındaki muhitten az haberdar olmuş görünüyordu. Ben kendisine vaziyeti iyi görmediğimi, sonun başladığı devre girdiğimizi, h a r p t e n , s o n r a Almanyada çekeceklerinin bizde gördüklerini unutturacağını yarı şaka varı ciddi söyledim. İtiraz etti. Konuşma bir gülüşmeyle biterek unutuldu gitti.

"Harpten sonra Guhr bey yazdığı hatıratında benim unuttuğum bu hikâyeyi bir ehemmiyetli mesele gibi nakletmiştir. Benim sözlerime pek hiddetlenmiş olduğunu, benim yanımdan ayrıldıktan sonra kendi kendine söylendiğini anlatır ve harp sonunda Alınanyaya döndüğü zaman benim sözlerimi hatırlıyarak hikâyesini "Bu adam bir Peygamber gibi bizim harpten sonraki hazin durumumuzu daha evvel görüp söylemişti" şeklinde mübalağalı bir övgü hükmüne bağlar.

"Guhr bey ile konuşulan hâdiselerden biri de enflasyon meselesiydi. Suriyede bizim iç idaremizi fena gösteren sebeplerin bir ehemmiyetlisi hu, yani garip enflasyon olayıydı. 40 sene önceki "kaime" musibeti hatırlanıyor, aşırı derecede korkuluyordu. Almanlar da alışmadıkları tabiatta enflasyon manzaralarını şiddetle tenkid ediyorlardı. Memleketin, büyük küçük, hiç bir tabakada tecrübesi olmadığı için alman şiddet tedbirleri inanılmaz derecede cahilane idi.

"Resmen bir banknot bir altın lira idi. Gerçekte bir altın 5-6 lira değerindeydi. Kim böyle bir muamelede görülürse, hayatına kadar tehlikeye düşüyordu. En fenası orduya hem kağıt para hem altın para veriliyordu, maaşlarda ve alışverişlerde kanunca müsavi değerlerde olan altın ve kâğıdı birbirinin yerine koymak ve kullanmak bir korkunç suistimal mekanizması idi. Enflasyon devirlerinde gözdelere resmi fiyat üzerinden döviz vermenin bütün kötülükleri bir başka şekilde ve harp zamanında cemiyeti amansız bir surette tahrip



Guhr Beyin hatıratının kapağı

ediyordu. Ordunun "temiz unsurları bu fenalıkları kendi aralarında serbestçe konuşurlardı.

"Birinci tümen komutanım Guhr bey ile de bu enflasyon manzaraları, diğer kumandanlarla olduğu gibi, tabiatıyla konuşulurdu. Gariptir ki enflasyon tahribatı asil Almanyada, harpten sonra dehşetli nishetlere çıkmış, Türkiyede ise para değeri, suni şiddet usulleri kalktıktan sonra, kendiliğinden normal dalgalanma yoluna girmişti. Guhr bey harp zamanı Almanyada enflasyon felâketlerini hiç aklına getirmezdi.

"Tümen komutanı Guhr bey General olarak ikinci Cihan Harbinde de Türkiyeye gelmiştir. Emekliyken hizmete alınmış ve harp esnasında içerde bir bölge komutanlığı yapmıştır. Eski harp arkadaşı hususiyeti içinde Ankarada buluşup görüştük. Tecrübemiz olduğu için İkinci Cihan Harbi ihtimallerini gözden geçirdik. Vatansever, temiz, emekli general teessür içindeydi. Görüştüğümüz zamanlar. Alman Doğu cephesinde uzun ricatların başladığı devre rastlar.

MÜNFERİT MUHAREBELER

«1 9n1in8 Md oağrutısnuınna saonnsıhzıanftagseıçnedrae k İ n g y i leinzlie rbiŞr ecrieap hnee harçi --

mışlardır. Kuvvetli süvari ile ileri atılmışlar, piyade ki-

FIRTINADAN ÖNCE

taatı ile taarruzu beslemişlerdir. Bir miktar zayıf kısımlar güneye ayrıldıktan sonra başlıca kuvvetle Amman hedefine teveccüh etmişlerdir. Bir kısmı kuvvetle Şeria boyunca kuzeye teveccüh ederek başlıca taarruzun yanını himaye etmek bitiyorlardı. Amman da zayıf Türk kuvvetiyle Alman tayyareleri ve menzilde vazife gören bazı Alman teşkilâtı bulunuyordu. Ordular grubundan geride yollarda bulunan bütün kıtaların ve ikmal efradının Ammana yetişmesi için emir verildi. Ammanla Medine arasında bulunan müfrezeler de şimendiferle Ammana celhedildi. Demiryolu Ammanın kuzeyinde düşman keşif kollarının ve Aralıların tahribatına uğrayarak nakliyat yapıyordu. İngiliz öncüleri üç günde varabildikleri Ammanın batısında ilk mukavamete uğradılar. Ansızın yapılan taarruz, fena yolların şiddetli yağmurlarla bozulmasından pek yavaş ilerlemişti. Uzun İngiliz menzil hattına iki taraftan taarruz edildi. Muharebe Mart nihayetine kadar sürdü ve baskın hareketi muvaffak olmıyarak ricale mecbur oldular. Düşman geldiği gibi Şerin nehrine kurduğu köprülerden geçerek batı sahiline döndü. Şüphesiz ki Birinci Şeria muharebesi denilen bu harekette İngilizler bir muvaffakiyetsizliğe uğramışlardır. Bu vesileyle Şeria doğusundaki bölgenin de İngiliz ordusu büyük kısmının hareket ve ilerleme sahası olduğunu köstermişlerdir. Bu hal yıldırım karargahım bizim halimize göre yeni büyük tedbirlere zorlamıştır. Şerianın doğusunda bir ordu karargâhı teşkil edilmiş, köprü başında bir kolordu toplamağa başlanmıştır. Bu arada İngilizler Onsekizinci ordu cephesinde de bir münferit taarruz yapmışlardır. İngilizler bu muharebelerde uzunca hedefler takip ettikleri ve muvaffak olamadıkları tesirini veriyorlar ve karargâhların eline böyle vesikalar geçiriyorlardı. Her iki taraf bu tarzda istihbarat hilelerinden faydalar bekliyordu.

"1917 sonbaharında başlıyan Kudüs taarruzu devresinde İngilizler böyle bir aldatma teşebbüsünde ehemmiyetli muvaffakiyet kazanmışlardı. Kendi hareketlerinin nasıl cereyan edeceğini gösteren vesikaları bizim ordu kumandanının eline geçirmişlerdi ve bizim tarafın sevkü idaresi bu suretle telkin edilen ihtimalin tesirinden kurtulamamıştı. 1918 Martından Eylülüne kadar olan muharebelerde iki taraf sevkü idaresinin teşebbüslerinde karşı tarafı yanıltmak arzusu kolaylıkla farkedilebilir.

"Mayıs ayı başında Şeria nehrinin doğusunda ikinci bir İngiliz taarruzu vuku bulmuştur. Bu teşebbüs birincisi gibi daha uzak bir hedefi değil Essalt mevkii olarak yarıyoldaki yüksek bir mevzii hedef tutuyordu. Bu teşebbüsü hazırlamakta ve baskının icrasında gizli kalmayı İngilizlerin maharetle tatbik ettikleri söylenmiştir.

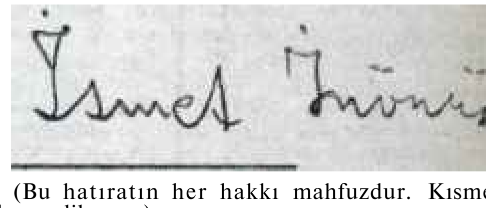
"Baskına uğrayan Salt mevkii ilk günü düşman eline' geçmiştir. Bundan sonra muharebe Sait doğusunda acele toplanmağa çalışan 4 üncü orduya mensup kıtaat sekizinci Kolordu ile karşıdaki düşman arasında 3-4 gün devam etmiş ve nihayet düşman Salt mevkiinden tardolunmuştur..

"İkinci Şeria muharebesi muvaffakiyetle neticelenmiş, bununla Şeria nehrinin doğusundaki muharebe sahasının ehemmiyeti, bizim cephemizin sevkü idare zihniyetine iyice yerleştirilmiştir. Şeria muharebeleriyle beliren tehlikeleri önlemek gayreti ve Hicaz hattı üzerinde Arapların mütemadi baskılıları Şeria doğusunda ehemmiyetli kuvvet bulundurmaya bizi mecbur etmiştir. Karşılıklı kuvvetler arasındaki nispet esasından bozulursa düşman her istediği bölgede harekete muktedir olduğunu ispat eder ve karşı tarafı ister istemez kuvvetlerini dağıtmaya mecbur bırakır. Burada hatırlatmağa lüzum gördüğüm nokta şudur : Şeria doğusunda yerleştirilmiş olan bizim kıtalar düşmanın son büyük taarruzu esnasında neticeye seyirci kalmışlardır.

"Bu cephede vaziyetin düzelmesi ve kuvvet tasarrufu için Yıldırım grubu Dördüncü Orduyla ve Yedinci Ordunun sol cenahı ile bir taarruz tertip etmiştir. Alman kıtaatı beraber memur edilmişti. Şeria batısından yapılan bu taarruz hareketi muvaffak olmadı. Alman ve Türk kıtaatı arasında iyi işbirliği yapılmadığı şikâyetleri uzun müddet söylendi. Zaten Temmuz mevsiminde öğle vaktine kalan Şeria vadisi muharebeleri 50 derece santigratta tahammül edilmez bir yorgunluk veriyordu. Cephelerin vaziyetini İslah etmek için yapılan bu teşebbüsten sonra Şeria vadisinde ve Şeria doğusundaki askeri durumla endişe içinde meşgul olmak Liman Paşa karargâhı için zaruri olmuştur. Liman Paşanın hatıra yazısından anlaşılıyor ki bu son bir iki ay içinde onun sevkü idaresi büyük karargâhla ve hatta Alman büyük karargâhı ile münakaşa ve mücadele içinde geçmiştir. Her taraftan yardım ve kuvvet istiyordu, iç idareden fena halde şikâyet ediyor. Her münakaşasının başında istifasını veriyor ve güç halle istifası geri aldırılıyor. Aslında ümidi zayıflamış bir kumandanın sinirli hali farkedilmektedir. Bir aralık Suriye Vilâyetlerinin sivil idaresi de Liman Paşaya ek vazife olarak teklif edilmiştir. Bu hal bizim hükümet mahfilinde bir çaresizlik hissinin işareti sayılabilir. Liman Paşa iç idareyi ve halkın gördüğü muameleyi mübalâğalı ölçülerle hikâye ettikten sonra baş kumandanlık tarafından yapılan teklifi kati olarak reddettiğini söyler.

"Bu devirde bizim büyük karargâhla Suriye müdafaası arasında başlıca bir münakaşa ve ihtilâf konusu da Azerbeycanda teşkil ettiğimiz ordu yüzünden çıkmıştır. Memleket müdafaamda büyük ihtiyaçlar açık dururken Azerbeycan ordusuna memlekttin insan ve malzeme her türlü kaynaklarının tahsis edilmesinden Almanlar Şikâyet ediyorlardı. Azerbeycanda karşılaşan Alman ve Türk makamları arasında siyasî ve askeri ciddi ihtilâflar da çıkmıştı. Suriyede düşman taarruzu bu dağınık şartlar içinde beklenmiştir.

"Ağustos ayında Mustafa Kemal Paşa hastalıkla ayrılan Fevzi Paşanın yerine Yedinci Ordu kumandanlığını deruhte etmiştir. Tekrar cephede buluşmak. bizim için bahtiyarlık oldu. Atatürk yakında Alman batı cephesine yapmış olduğu bir seyahatten avdet etmişti. Cepheyi süratle teftiş ederek lüzumlu gördüğü emirleri verdiği gibi Avrupa harpleri ve iç dış umumi durum hakkında da bizi aydınlatmıştır. Orduların kuvvetleri, ihtiyaç ve ikmal durumları Atatürkün dikkatini çekmişti. Fakat orduların ikmali ve onlara yeni bir vaziyet vermek hiç bir ordu kumandanının iktidarı dahilinde bulunmuyordu.





Batı Trakya Türklerinden bir grup
Ya İstanbuldaki Rumlar ?

ıdan gerekli teşviki görmemişler-
Hâlen Batı Trakyada 279 Türk. kulu vardır. Bu okullarda 350 si , 35 i de Türkiyeden gönderilmiş Türk öğretmeni vazifelidir. Ayrı- 1953 yılında 8 öğretmenli bir Ce- Bayar Lisesi ve 1950 de. 5 medre- in birleştirilmesiyle bir İmam-Ha- okulu kurulmuştur. Ne yazık ki an Hükümeti, Lozan anlaşması- hükümlerine rağmen azınlık o- larına gerekli yardımı yapma- ktadır. Meselâ 1952-53 ders yılın- da Kıbrıs meselesi henüz alevlen- nigti- azınlık okullarına bütçe- 90 bin lira ayırdığı halde, Tür- 210 bin lira tahsis etmişti! İşin â fenası bazı okul defterlerinin laklarında "efsanevî" Yunan katı- lanlarının saçı sakalı birbirine işmiş ve ellerinde palalarla Türk- karşı giriştikleri "muzaffer mü- ele"yi tasvir eden resimlere hâlâ tlanmasıdır! Bunun yanı sıra, Ba- rakya Türkleri arasında irticaın nedresenin uzun zaman teşvik e- iği maalesef acı bir hakikattir: i harflerle, tedrisat yapan Şahini Yassıören gibi medreselerde 600 k eski harflerle tedrisat görmek- r. Eski harflerle neşriyat yapan at ve Hakyol gazeteleri rağbette- 1950 senesinde "İttihadı İslâm üyeti" adlı, geri fikirleri yayan cemiyetin faaliyete geçmesine aade olunmuştur. Bu teşekkül iyetini ilân için Gümülcinede es- larflerle yazılmış beyannameler tmiştir.

1953 te kurulan "Fedaiyanı İslâm Cemiyeti" de "güneş, pala ve satır" resimlerini taşıyan inkılâp düşmanı beyannamelerini serbestçe dağıtabilmlştir.

Sebat gazetesini çıkaran mürteci Hafız Reşadın 1958 Ocak ayında "Peygamber Binası" adlı irticai bir mecmuanın neşrine Devlet Bakanı Çaços'un büyük yardımı olduğu bilinmektedir.

İktisadi baskılar

Batı Trakyadaki Türkleri hicrete zorlayan sebeplerin başında hiç şüphesiz iktisadî güçlükler gelmektedir. Bu yüzden Dedeağaçta ve diğer birçok yerlerde Türk köylerinin tamamen ortadan kalktığı görülmüştür. Meselâ Yunan makamları hemen hepsi, ziraat ve hayvancılıkla geçinmek durumunda bulunan Türklerin şeddetle muhtaç oldukları kredi yardımı mevzuunda menfi bir tavır takınmıştır. 1955 yılında Yunan Ziraat Bankası, kötü hava şartları yüzünden çiftçi borçlarını bir yıl tecil ettiği halde, Türkler bundan istifade epe* memişlerdir! Ayrıca suların tanzimi, istimlâkler v. s. gibi türlü yollarla Türklerin mazide muhacerete? zorlandığı bir hakikattir. Mesela İskeçenin Otmanören köyünün tek geçim vasıtası ormancılık olduğu halde, tekece Mutasarrıflığı odun kesim ve satımını yasak etmiştir.

1948 yılında Yunan makamları Karasu nehrinin mecrasını değiştirerek, bir çok Türk köyünün sular altında kalmasına sebep olmuştur. Fakat köylülere bunun karşılığında bir yardımda bulunmak unutulmuştur!.

1957 de Kumçayın taşmasını önlemek iddiasıyla Yassıköy. Yatanva, Karamusa, Balaban, Narlı gibi köylere ait tarlalar istimlâk edilmiş, yersiz kalan köylülere Balaban ormanında arazi verileceği vaadi tutulmamıştır.

İşte Türk-Yunan müzakerelerinin devam ettiği bu günlerde, Türk halk efkarı bütün bu haksızlıkların tekerrür etmemesini, iktisaden Türkiyedeki Rumlarla mukayese edilmiyecek kadar kötü bir durumda bulunan Batı Trakya Türklerini kalkındırmak için hususi tedbirlerin alınmasını istemektedir.

Üniversite

Kilit ve maymuncuk

13 gün çeşitli mücadeleler içinde devam ettikten sonra, Mayıs başında hiç bir neticeye ulaşmadan Dağılan Türk Millî Talebe Federasyonunun Onbeşinci Büyük Kongresi, bu haftanın ortasında Çarşamba günü yapılacaktır. Ancak kongrenin eskisi gibi gene İstanbulda mı, yoksa "Karargâhtılar"' adı verilen grubun son dakikada giriştikleri bir tertibin. muvaffakayetiyle Balıkesirde mi yapılacağı AKİS'in baskıya verildiği su dakikada meçhuldü]*. Kongrenin İstanbuldaki safhasında girişilen tertiplerin, gerek basının alâkası ve gerek muhitin uyanık üniversitelilerle dolu olması yüzünden nasıl akamete uğradığını hatırlıyanlar, kongrenin neden şimdi Balıkesire nakledilmek istendiğini pek iyi anlamaktadırlar. Hele Zonguldak ve Savaştaki işçi sendikaları kongrelerinde olup bitenler, talebe liderleri Yalçın Küçük ve Erol Ünalın kongre salonuna bile girip giremiycceklerini düşündürmektedir. Bu yüzden Balıkesir mi, yoksa İstanbul mu meselesi, daha kongre açılmadan mücadelenin başlamasına yol açmıştır. Onbeşinci Kongrenin İstanbulda yapılmasını . isteyen grup, hukuki bakımdan son derece haklı ve kuvvetlidir. Ancak kongreyi mutlaka başkan adayları Samet Güldoğana kazandırmak isteyen Karargâhçıların faaliyetle-

rine Balıkesirde daha uygun bir vasat bulacakları ve bu sebeple kongrenin orada yapılmasına çalışacakları muhakkaktır.

Meselenin düğüm noktası, dönüp dolaşıp Karargâhçıların "Sadık Ağabey" dedikleri Sadık Erdeme -D. P. nin gençlik işlerini tedvir ile vazifeli Antalya milletvekili- dayanmaktadır. Sadık Erdem, T. M. T. F. başkanlığına adayı Samet Güldoğana kazandırmak için büyük gayret sarfetmektedir. Kongrenin İstanbuldaki safhasında maksat hasıl olmayınca, Karargâhçıların ileri gelenlerinin Erdeme giderek "Sadık ağabey, sana karşı mahcup olduk" demesine karşılık, mutasavver Gençlik Bakanlığı için biçilmiş kaftan görünen genç Antalya milletvekili nin "Ya ben? Siz nihayet bir ağabeyinize mahcup oldunuz. Fakat ben kimlere mahcup oldum, biliyor musunuz" dediği bilinmektedir. Sadık Erdemin bu mahcubiyetten kurtulup, işin içinden yüzakı ile çıkması, Samet Güldoğanın mutlaka başkan seçilmesine bağlıdır. İş o kadar bir prestij meselesi hâline gelmiştir ki, bazı Karargâhçıların zayıf kazanma şansını düşünerek Güldoğan yerine başka bir adayla ortaya çıkılması teklifine "Sadık Ağabey", elim şiddetle masaya vurarak "Yok öyle şey! Bak o zaman ben bu işte yokum" diye cevap vermiştir.

İşlerin bu safhaya girmesi, T. M. T. F. kongresine daha büyük bir ehemmiyet kazandırmaktadır. Yeni delegasyonlar tertibi suretiyle Yalçın Küçük ve Erol Ünal gibi liderlerin daha kongre açılmadan saf dışı bırakılmasına bile, Karargâhçılar tarafından teşebbüs edilmiştir. Kongrenin İstanbul yerine Balıkesirde yapılmasına teşebbüs de, halk efkârının alâkasından uzaklaşmak maksadıyla girişilen tertipler zincirinin bir halkasıdır. Ama kongre şu veya bu delegasyonla, ister İstanbulda, ister Balıkesirde yapılsın halk efkârı tarafından büyük dikkatle takip edilecektir ve D. P. nin muhtelif teşekküllerin idaresini ele getirme gayretlerinin muvaffakiyetli veya müvaffakiyetsiz bir yeni örneğini teşkil edecektir.

Güzelleştirme

Sorma geç!..

Geçen hafta boyunca, istimlâkzede İstanbul hemşerileri, Sağlık Bakanı Dr. Lütfi Kırdarın ağzından çıkmış bir iki söz bulmak ümidiyle gazeteleri beyhude yere karıştırdılar. Sağlık Bakanı konuşmuyordu... Halbuki geçen haftanın başında bir basın toplantısı yapan İstanbul C. H. P. İl İdare Kurulu üyesi Oğuz Oran, vatandaşlar istimlâk bedellerinin tamamını alamazlarken, Dr. Lütfi Kırdarın 307 bin liralık istimlâk bedelini bir çırpıda nasıl tahsil edebildiğini soruyordu: Bebek - Ortaköy istimlâk plânı tatbikatı Arnavutköyde durmuş, oradan Kuruçeşmeye atlamıştı. Kuruçeşmede Lütfi Kırdara ait 1439 metrekarelik arsanın tamamının metrekaresi 500 liradan istimlâki kararlaşmıştı. Bilâhare arsanın tamamının istimlâkinden vazgeçilip, 475 metrekarelik bir kısmı, bu defa fiyat arttırılarak metrekaresi 650 liraya istimlâk olunmuştu. Lütfi Kırdara 16 Haziran *günü,* istimlâk bedelinin tamamı olan 307 bin küsur lira bir çırpıda ödenmişti. Halbuki 50 bin liradan aşağı istimlâk bedellerinin bile yüzde 30 u tahville ödeniyordu. İçişleri Bakanlığı müsteşarı Recai Güreli için de durum aynıydı. Güreli ve akrabalarının Bayrampaşa ve Fatihteki bostanlık ve tarla halindeki arazileri istimlâk edilmiş, arazinin bedeli olan 630 bin lira tahvilsiz verilmişti. Bu durumda vatandaşın zihninde, bakan ve müsteşara imtiyazlı muamele yapıldığı hususunda bir şüphe uyanmaması imkânsızdı. Bu şüpheleri dağıtmak, İstanbul Belediyesi kadar sayın bakan ve sayın müsteşarın üzerine düşen bir vazifeydi. Fakat yüksek mevkiler işgal eden bu iki zat, konuşmamayı tercih ettiler. Belediye Başkanı Kemal Aygün de "kalkınma gezisi" ndeydi. Oğuz Orana hiç değilse birkaç kelimeyle cevap verme işi, İstanbul valisi Ethem Yetkinerin üzerinde kaldı. Yetkiner, Kırdar ve Güreli hakkındaki haberin "yalan ve kasıtlı" olduğunu söyledikten sonra, mukabil hücuma geçti ve Şemseddin Günaltayın milyonluk istimlâk alacağının da tahvilsiz ödendiğini söyledi. Ama susmaya pek alışık olmıyan Günaltay, valiyi hemen ertesi gün cevaplandırdı: Onun beş hisseli istimlâk alacağı, tahvil usulü henüz icad edilmeden önce ödenmişti. Bu sebeple imtiyâzlı bir muamele bahis mevzuu olamazdı.



Oğuz Oran
Rakam, rakam ve rakam!

Halbuki 50 bin liradan aşağı bedellerin bile yüzde 30 unun tahville ödendiği bir devrede Kırdara ve Güreliye tahvil yerine para verilmesi,. kanun müsait bile olsa farklı bir muamelenin mevcudiyetini ortaya koyuyordu. Bir bakanın da halk efkârını arsası istimlâk edilen herhangi bir "vatandaş Ahmet efendi"den farklı bir muamele görmediğine inandırması elbette zaruriydi.

Belediyenin durumu

Oğuz Oran, İstanbul Belediyesinin malî durumu hakkında da son derece alâka çekici rakamlar veriyordu: İstanbul Belediyesi, 1950 de 5 milyonu maaş, 4 milyonu ücret şeklinde 9 milyon lira personel masrafı ödüyordu. 1959 bütçesindeki personel masrafı, 86 milyonu ücret olmak üzere 100 milyon lirayı bulmuştu! Yani personel masraflarında D. P. İktidarı devrinde 11 misli artış olmuştu. Bütçede 800 ilâ 950 liralık 50 kadar "hademe" kadrosunun mevcudiyeti, bu görülmemiş artışın sebeplerini hiç bir tefsire lüzum bırakrmyacak kadar açık bir şekilde gösteriyordu. Belediye "sâdece personel masraflarında değil, diğer masraflarda da son derece "cömert" davranmıştı. Meselâ İstimlâk Takdir Komisyonu üyelerine 7 milyon lira ücret, ödemişti. Güzelleştirmenin yüklediği masraflar da düşünülürse. Belediye Bütçesinin ne hâlde bulunduğunu tahmin etmek güç değildi. Belediyenin 1959 yılındaki normal geliri 168 milyon liradan ibaretti. Bunun 101 milyonu personel masraflarına gidecekti. 74 milyon lira da o yıl ödenecek borçlara ayrılmıştı. Yani daha başlangıçta, normal gelirlere nazaran 7 milyon bir açık vardı! Ayrıca Belediyenin müteahhitlere 80, arazisi istimlâk edilen vatandaşlara 150, bankalara 150 olmak üzere cem'an 380 milyon lira kadar borçlu bulunduğu tahmin ediliyordu. Bu durumdaki bir hususî şahıs, tabii ki çoktan iflâs etmiş, olurdu. Ama bir amme müessesesinin iflâsı düşünülemezdi. Yalnız daha şehir hizmetlerinin gerektirdiği masraflara bile geçmeden, borçların ve personel ücretlerinin normal gelirleri aştığı bir belediyede yeni gelir kaynakları bulmak zaruriydi. Bu gelir kaynakları yem borçlanmalar arsaların satılması veya ipotek edilmesinden ibaretti. Geçen haftanın ortasında Taksim gezisinin 19 milyon liraya ipotek edilmesi, Belediyenin ne durumda bulunduğunun deliliydi.

Ecnebi mütehassıs Mr. Cahan'ın basın toplantısında bulunan İstanbul Belediye Başkanı Kemal Aygün, bu durum hakkında Cahan'a bir sual sorsaydı, hiç şüphesiz, "İstanbul Belediyesi ayağını yorganına göre uzatmayı ve lüks ile Zarurî ihtiyacı ayırmayı öğrenmelidir" esvabını alacaktı.

Hafıza-i beşer nisyan ile malûl değildir

Aylar Geçer, Yıllar Geçer...

Hani derler ya "kiminin felaketi, kiminin saadetini yapar" diye... Yazın ortasında serin, bozuk giden havalar da plaj ve gazino şahinlerini, . sayfiye evlerine binlerce lira ödemiş olanları, tatlı tatil günleri heveslilerini iki göz iki çeşme ederken Ankaradaki dört kişiye rahat nefes aldırmaktadır. Bu dört kişi Ankara Hiltonunun dört sakinidir.

Pek çok kimse Ankara Hiltonda üç gazetecinin - bir kaç haftalığına gelip gidenler hariç, o bakımdan trafik pek hararetlidir - yattığını sanar. Halbuki nasıl üç silahşörler aslında dört kişiyse isimlerini herkesin bildiği üç gazetecinin,' Metin Tok erin, Fatin Fuatın ve Ülkü Armanın yanında da bir dördüncü gazeteci vardır: Ahmet Yazırlı. Ahmet Yazırlı Tekirdağda çıkan bir demokrat gazetenin sahibidir ve daha eğlencelisi, D. P. İl ikinci başkanıdır. Fakat dördüncü silâhşörün asıl hususiyeti D. P. li Basın Kanununun neleri ve kimleri cezalandırdığının Türkiye çapında en tipik misalini teşkil etmesidir. Ahmet Yazırlının gazetesinde günün birinde bir fıkra çıkmıştır. Fıkrada "Babıâlideki Abbas "a borcu olan bir zattan bahsedilmekte ve masumun masuma bir nükte yapılmaktadır. Fakat ne görülsün? Bir adam mahkemeye müracaat etmiş, fıkrada kendisinin ele alındığını bildirmiş, "Babıâlideki Abbas"a borcu bulunduğunu tevsik ettirdikten sonra hakarete uğradığını belirterek zavallı Yazırlıya bir sene hüküm giydirmiştir. Fıkradan ancak fıkra neşredildikten sonra haberdar olan, yaşayan birinin kastedildiğini de sahip sıfatıyla mahkemeye verilince anlayan D. P. il başkanı soluğu Ankara Hiltonda almakta gecikmemiştir. Şimdi üç silahşörler dördüncüye göz kırparak takılmaktadırlar "Eee. Abbastan ne haber?"

Ankara Hilton sakinlerinin bozuk havalardan memnuniyeti "Biz yazdan birşey anlamıyoruz ya, kimse de bir şey anlamasın" diye bir düşünceden ileri gelmemektedir. Güneş hapishanenin avlusuna vurdu ve taşları, betonu kızdırdı mı Ankara Hilton gece de gündüz de dayanılmaz bir cehenneme dönmektedir. Gerçi uydurma bir duştan eften püften bir su damlamaktadır ve "Güneş banyosu" yapan - hem do şartlarla! - bizim ahbaplar terlerini o suyla gidermeye çalışmaktadırlar. Ama sıcak hepsini perişan etmektedir. Bu yüzden bütün Türkiyede Radyonun meteoroloji haberlerini onlardan fazla merakla dinleyen kimse yoktur ve havanın



Metin Toker
Şampiyon!

bulutlu, serin olacağı söylendi mi dört silâhşörler adeta birbirlerinin boyunlarına sarılmaktadırlar.

Ankara Hiltonun bu günlerde yeni modası Pin-pongtnr, Demirleri sökülen bir takım cezaevine kabul edilmiş, idarenin alâkası sayesinde iki uzun masa yan yana getirilip kenarlarına file tahtası çakılarak saha hazırlanmıştır. Şimdi, saatlerce süren iddialı maçlar yapılmaktadır. Münakaşasız şampiyon Aletin Tokerdir. AKİS başyazarı dışardayken yorgun kafasını tenis oynamakla dinlendirme âdetinin faydasını şimdi en tehlikeli rakibi Ulaş yazı işleri müdürü Ülkü Armanı "susuz" yenmekle görmektedir. Ülkü Armanın ne Ulus spor yazarı Arman tarafından gönderilen lâstik ayakkabıları, ne cakalı şortunu giyip oynaması kendisini hezimetten kurtarmamaktadır. O kadar ki halen ikinci kümede oynayan Fatin Fuad bir "terfi maçı" için muhalif meslekdaşını sıkıştırıp durmaktadır.

Yaz ve bazı mahkumların çıkması Şahane Kulübün faaliyetini sekteye uğratmıştır. Şahane Kulüp Ülkü Arman ile Fatin Fuadın yattıkları küçük odaya takılan isimdir. Gündüzleri öğleye kadar yatan ve yemekten sonra da, tereddütsüz "öğle uvkusu"na dalan iki yazı İşleri müdürü geceleri uykuyu sabahın dördüne kadar beklemekte, vakti santranç oynuyarak öldürmektedirler. Bu yüzden gece hayatının revnaklı geçtiği o odaya Şahane Kulüp denilmektedir.

Metin Teker öteki odadadır ve koğuşun üst katta 1 pencere yanındaki tek manzaralı ranzasında yatmaktadır. Manzara, karşıdaki Abidin Paşa çiftliğinin sırtlarıdır. Uykuyla başı pek hoş olmayan Metin Toker de oldukça geç yatmakta -binle filân- sabahları ise erkenden kalkmakta, artık meşhur olan voltalarına devam etmektir. AKİS başyazarının iki oda arkadaşı idam cezası alıp sonra bundan kurtulmuş iki meşhur mahkûmdur. Banlardan biri Teknik Üniversitede hocasını öldüren Mehmet Taşkesendir Öteki ise "idamlık Ali"dir. Şimdi "zavallı Metin Toker ne canavarlarla yatıyor" diye düşünenler olabilir, fakat Methi Toker arkadaşlarından pek memnundur ve onlar için "şeker gibi çocuklar", keşke diyardaki "canavar"lar da onlar gibi olsa demektedir.

Ama dört silâhşörter için asıl eğlence, dışardaki dünyayı ve dişardaki dünyanın insanlarını içerden seyretmektir. Bunun pek ibret verici Ur manzara olduğunda Ankara Hiltonda herkes müttefiktir, Gerçi bazı kimselerin gösterdiği vefa ve dostluk, devamlı alâka şaşırtıcı olmuştur. Hiç umulmayan, beklemiyen şahıslar öylesine sıcak, öylesine karagün dosta çıkmışlardır ki parmaklıkların gerisindeki bizim ahbapları ebediyen kendilerine bağlamışlardır. Ama onların kat kat üstünde sayı tutan başkaları Ankara Hiltonunun sakinlerine insanlar hakkında unutulmaz bir ders vermişlerdir. Fatin Fuadın kulaklarında şimdi, geceleri telefonu açıp "bir resmini koyması" için ne tatlı diller döken o politika, üstadlarının sesleri çın çın etmektedir, Ülkü Arman "arkadaş" deyince ne anlaşılması gerektiğini artık daha iyi anlamıştır. Ahmet Yazırlı, seçilmeleri uğrunda o kadar uğraştığı kendi milletvekillerinin küçük parmaklarını kıpırdatmak için "yüksek müsaade" beklediklerini farketmiştir. Metin Tokere gelince, gerçi bayramlarda postacılar ona gene kucak dolusu kart taşımaktadırlar ama o dışarı çıktığında kimbilir kaç kişinin "Ah, aslan aklımız kep sendeydi!" diye boynuna sardacağını düşündükçe ve ilk günler haftada bir kitapla kendisini hatırlıyanların şimdi ayda bir kitapla kendilerini hatırlattırdıklarını gördükçe gülümsemekten kendini alamamamaktadır.

Kimbilir, "Makam-ı Yusuf un fazileti" dedikleri belki de işte bu derstir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Dış Yardım

Kilyosta seminer

Geçen hafta Pazar günü saat 14.30 da Divan Otelinin önünden kalkan bir otobüs, bir hafta sürecek olan seminere katılan yerli ve yabancı iktisatçıları Kilyosa götürdü.

Seminer İstanbul, Colombia ve Michigan üniversitelerinin müşterek eseridir. İdare Heyeti Başkanlığını, organizasyon kabiliyetiyle tanınmış talihsiz Rektör adayı Prof. Hıfzı Timur ifa etmektedir. Değirmenin suyu, Ford Vakfından gelmektedir. Turizm Bankasının geceliği 150 liralık plaj evlerine yerleşen iktisatçılar bir hafta zarfında Türkiyeyi ilgilendiren muhtelif iktisadi meseleleri inceliyeceklerdir. Toplantı Pazartesi günü, Osman Okyarın "Türkiyenin Amerikaya ihracatı" başlıklı raporunun okunması ve münâkaşa edilmesiyle bağlıyacaktır. Etresi gün Cihat İrenin "Türkiyede Yabancı Sermaye Yatırımları, Mevzuat ve Tatbikat" etüdü dinlenecektir. Çarşamba gün Bülent Yazıcının "Türkiyeye Amerikan İktisadî Yardımı Meseleleri" başlıklı incelemesine ayrılmıştır. Perşembe tam bir turistik gün olacaktır. Cuma günü Ahmet Kılıçbay "Avrupanın iktisadî Entegrasyonu" mevzuunda konuşacaktır. , Nihayet Peter G.- Franck'ın "Türkiyede Döviz Kontrolü ve Kambiyo 1949 - 1958" başlığını taşıyan raporuyla seminer kapanacaktır.

Kilyostaki " turistikoakademik" toplantıda tartışılacak mevzuların münhasıran Türkiyenin dış âlemle münasebetlerine taallûk ettiği görülmektedir.

Gelecekteki döviz İhtiyacı

Bu meselelerden en can alıcısı, hiç değilse halen halk efkarını en çok meşgul edeni, önümüzdeki yıllarda Türkiyenin iki vakasını bir araya hasıl denk getireceğidir. Prof. Franck'ın raporunun netice kısmanda bu suale bir cevap aranmaktadır. Amerikalı profesöre göre "Eğer ihracat yılda 250 - 300 milyon dolardan fazla gelir sağlıyamazsa ve eğer normal ithalât yılda 600 milyon dolarlık masrafı icap ettir yorsa ve eğer görünmeyen kalemlerin net fazlalığı 15 milyon dolarsa ve malî mecburiyetler yılda 115 ile 130 milyon dolar arasında bir masrafı gerektiriyorsa, kredilerin tediyesine başlandıktan sonra Türkiye ekonomisi yılda 415 - 450 milyon dolar kadar tutacak bir açıkla karşılanacaktır. Milletlerarası malî yardımların bugünkü ölçüleriyle bu gerçekten çok ağır bir yüktür" Meseleyi bu şekilde vazettikten sonra, Prof. Franck açığı 115 milyon dolarlık bir hibe ve kredi hacmi çerçevesinde kapatabilirinin yollarını aramaktadır.

İlk çare 1952 - 1954 yılları ithalâtının gayri safi milli hasılaya nisbetine dayanarak bulunan 600 milyon dolarak "normal" ithalâtın kısılmasıdır. Amerikalı profesör, müstehlikin kemeri biraz sıkması ve yatırımların kısılması sayesinde ithalâtın 500 milyon dolara, dolayısile açığın 315 - 350 milyona indirilebileceğini düşünmektedir.

Ayrıca bilhassa kereste, kâğıt, cam, çelik, kimyevî maddeler, suni' gübre, bakır ve rafine petrol mamulleri sahalarında, ithal mallarına yerli malların daha büyük ölçüde ikamesi mümkündür. Bu sayede, faraza 1965 yılında ithalât 425 milyon dolara düşebilecektir.

Moda olan tâbirle, "ecnebi mütehassıs" ihracat bakımından da bazı şeyler yapılabileceği kanaatındadır. Meselâ 620 kuruşla hâlen ihracı mümkün olmıyan çimento, kömür, demir cevheri v.s. gibi malların daha yüksek bir prim ödeyerek dışarı satılmasını ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra istihsalde verimin artması ve kalitenin ıslahı sayesinde ihracat gelirleri arttırılabilir. Avrupa Müşterek veya Serbest Pazarına katılmak da bir ümit kaynağıdır. Mamafih en mühim mesele toprakların sulanması ve hayvancılığın geliştirilerek ihracat kapasitesinin arttırılması imkânının yaratılmasıdır. Bütün bunlar yapılırsa, yıllık ihracat 350 milyon dolara çıkacaktır. Fakat geriye gene de 175 - 190 milyon dolar civarında bir dış açık kalmaktadır.

Dış âlemle münasebetlerde 1985 yılında net açık

	Milyon dolar
Normal ithalât, ihtiyacı	600
Zoraki tasarruflar	—100
Dahili istihsalin ithalâta ikamesi	— 75
Bakiye ithalât ihtiyacı	425
Görünmeyen kalemler fazlası	— 15
Borç taksitleri ve faizler	+ 115-130
Yekûn döviz ihtiyacı	525-640
Cari ihracat	—275
Yeni ihracat	— 75
Bakiye açık	175-190

"Bu açığın kapanıp kapanmaması ayni zamanda milletlerarası kredi müesseselerinin, dost hükümetlerinin ve yabancı yatırımcıların davranışlarına da bağlıdır".



Turizm Bankasının Kilyostaki plaj evleri

İlmi, kamp!

Acaba dost memleketler, milletlerarası teşekküller ve hususi sermaye nasıl davranacaktır? Prof. Franck bu suale cevap getirmemekte, sadece Dünya Bankası Müdürü Eugene Black ve Nehru'nun sözlerini zikrederek, bu mevzuda iki farklı zihniyetin mevcudiyetine işaret etmektedir; Black "Hissiyata hitap etmek veya milletlerarası siyasi gerginlikler arasında memleketlerinin stratejik durumlarını istismar etmek suretiyle kendi malî ve iktisadî meselelerini halletmek gibi nahoş bir vazifeden kaçan hükümetlerin iddialarını kabul edemem. Çünkü bu gibi iddiaların iktisadî kalkınma ile ilgisi olamaz" demektedir. Bu, siyasi mülâhazalara aldırmıyan maliyecinin biraz ümit kırıcı görünüşüdür. İkinci görüş -ki Nehru'nun görüşüdür- iktisadî bakımdan geri bırakılmış, fakat şimdi süratle gelişmek için müthiş bir arzu duyan memleketlerde bu hususta "yanlışlar yapmayı, sendelemeyi, ve düşüp kalkmayı" az çok müsamaha ve cömertlikle karşılamayı gerektirmektedir.

Prof. Franck'a göre, Nehru'nun anlayışı galip gelir de bugün için Türkiyeye yapılan ortalama 115 milyon civarındaki yardım 175 milyon dolara yükseltilirse; Türkiyenin müstakbel muvazenesindeki açık kapatılmış olacaktır. "Aksi halde Türkiyenin önünde iki şık vardır: ya Türkiye, ona malî yardıma hazır görünen Demir Perde memleketleriyle ticaretini genişletecek, ya da Batılı alacaklılarına karşı borçlarının bir kısmım ödemekten vazgeçecektir."

Amerikan dış yardımı

Türkiyeye Amerikanın yaptığı iktisadî yardım ve bu yardımın ortaya çıkardığı meseleleri Bülent Yazıcı incelemektedir. 1948-1952 arasında Marshall yardımının, diğer Avrupa memleketlerinde istihlâk eşyası, ham madde gibi cari maddelere yöneldiği halde, Türkiyede kalkınma projelerinin finansmanına tahsis edildiğine işaret ederi Yazıcı, 1948-1952 devresinde bu sayede yatırımların arttığını söylemektedir. Filhakika bu devrede gayri safi millî hasılanın yüzde 3 ünü teşkil eden dış yardım, net yatırımların yüzde 5 den yüzde 8 e çıkmasını sağlayarak, iktisadî kalkınmaya hız vermiştir.

Fakat 1953 den sonra yoklar, fiyat artışları ve tediye muvazenesinin bozulması yüzünden Amerikan yardımı mahiyet değiştirmiş, yatırım mallarından cari ihtiyaç mallarına kaymıştır. Filhakika Amerikan yardımında cari maddeler ve yatırım maddeleri nisbetinin seyri şöyledir:

Devre	Cari maddeler (yüzde)	Yatırım maddeleri (yüzde)
1952-53	32	68
1953-54	48	52
1954-55	65	45
1955-56	73	27
1956-57	87	13

Yani Amerikan yardımının kalkınmayla direkt bir alâkası hemen hemen hiç kalmamış, yardım "delik tıkama"ya hasrolunmuştur. Bülent Yazıcı, iktisadi yardımın tekrar yatırım finansmanına tevcihinin Türk ekonomisi için "hayati ehemmiyeti haiz bir mesele" olduğu kanaatini belirterek raporunu bitirmektedir..

Hususi sermaye

Türkiyeye hususi ecnebi sermaye çekme yolunda yapılan gayretler Cihat İren tarafından incelenmektedir.

Türkiyede yabancı sermaye için ilk sarih hüküm, 1947 senesinde tesis edilmiştir. 1951 ve bilhassa 1954 yılında -ki bu sefer Amerikan mütehassıslarının tavsiyeleri dinlenmiştir- ecnebi hususi sermayeye âzami kolaylıklar tanınmıştır. Hâlen mevcut mevzuata göre, yabancı sermayeyi teşvik komitesi, millî ekonomiye faydalı bulacağı sahalarda, yabancı sermayenin eşit haklarla Türkiyeye gelmesine müsaade etmektedir. Ayrıca yabancı sermayedarlar "hisselerine isabet eden safi kârları veya tamamen makul fiyatla satış neticesi elde edilecek hasılatı dış istikrazlarda resülmal ve faizlerin hiç bir müddet kaydına tâbi olmadan transfer haklarını haiz bulunmaktadır". Tatbikatta da yabancı sermayenin transfer talepleri derhal is'af edilmektedir. Yalnız hüsnüniyet sahibi ecnebi için sağlam bir garanti teşkil eden bu serbestinin, "bedelsiz ithalât"a yol açabileceği hatırlanmalıdır.

Türkiyeye gelen yabancı sermayenin menşei de büyük tahavvüller göstermektedir.' Sermaye ithal edilen memleketler arasında Amerika, Hollanda, Almanya, İngiltere, İsviçre. Fransa, İsveç, İtalya, Belçika, Lübnan, Panama, Ürdün, . Yunanistan, Avusturya, İsrail, Pakistan, İspanya ve Finlandiya gibi çeşitli memleketlerin isimleri görülmektedir.

Yabancı sermayeyi teşvik kanunu kendisine bağlanan büyük ümitlere rağmen, memlekete sermaye çekmeye muvaffak olamamıştır.

Yabancı sermayenin Türkiyeye gelmemesinin enfrastrüktür yatırımlarının kifayetsizliği v.s. gibi derin sebepleri olsa gerektir. Mamafih Cihat İren, 4 Ağustos tedbirlerinden sonra, yabancı sermaye yatırımlarında artışlar olacağını ümit etmektedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Irak

Cumhuriyet 1 yaşında

Fransızlâr, Bastille zindanının düştüğü 14 Temmuz gününü sokaklar'da dansederek ve şarap içerek kutlamaya hazırlanırken, Irak halkı daha büyük bir coşkunluk içinde genç cumhuriyetin 1 yaşını dolduracağı 14 Temmuzu beklemektedir. Kasım idaresi, bu yıldönümünün muazzam olması için geniş hazırlıklara girişmiştir. Hemen hemen bütün memleketlerden heyetler çağırılmıştır. Irak ihtilâlinin ilk günlerinde hissiyatını açıkça belli eden Türk Hükümeti ve General Kasıma karşı birara amansız bir mücadeleye girişen Nâsır idaresi de dâvetliler arasındadır.

Dış memleketlere gösterilen yakınılığın yanı sıra, içeride de havayı yumuşatmak gayesiyle, hapis cezalarının yüzde 15 azaltılması kararlaştırılmıştır. Memurlara yarım maaş nisbetinde ikramiye verilecektir. Kasımın mütehassısları hurmadan şeker istihsali usulünü keşfetmişler ve halk bu "bol şeker" müjdesi ile sevindirilmiştir. Irakta hâlen esen havada neşe ve iyimserlik hâkimdir.

Mamafih satıhta kalan bu neşe ve iyimserlik havası, sathın altındaki homurtuları ve çalkantıları gizliyememektedir. Zira genç cumhuriyet, Nuri Said idaresinin ektiği kızıl tohumların bütün vatan sathında boy vermesi tehlikesiyle karşı karşıyadır. Her türlü fikri, tenkidi, ideali usturan Nuri Said idaresi, sâdece 4 sâdece "yeraltı"nda daha iyi boy atan komünizmin ekmeğine yağ sürtüştür. Nasıl Franco, komünizmin İspanyada zaferini hazırlamakla meşgulse, Nuri Saidin amansız dikatörlüğü de Irakı komünizmin eşitine getirmiştir. General Kasım anlık son dakikada, komünizmin daha fazla gelişmesini önlemeye matuf bazı tedbirler alma yoluna gidebilmiştir.

Irakta komünizm

Cumhuriyetin ilk günleri, General, Kasım ve komünistler arasında bir balayı havası içinde başladı. Nuri Said idaresi altında en cesurane mücadeleyi veren ve yegâne teşkilatlanmış kuvvet olan komünistler, kayıtsız şartsız Kasımı destekliyorlardı. Irakta duruma tamamiyle hâkim olamıyan Kasım da bu kayıtsız şartsız desteğe son derece muhtaçtı. Nitekim ihtilâlden hemen sonra, sabık İngiliz bakanı Nutting ile bir mülâkat yapan Kasım, komünistleri fethediyor, onların "vatanperver" ve "samimi" olduklarım söylüyordu. Onların samimiyetlerini gördüm. Bu derece samimi insanların iktidarı ele içirmek için gizli plânları olamaz" diyordu. Kasımın bu sözleri, tam bir ancın ifadesi olmaktan çok, ordunun içinde dahi nüfuz sahibi yegâne teşkilâtlanmış politik kuvvetle iyi geçinmek mecburiyetinde bulunmasının neticesiydi. Iraktaki demokratik milliyetçi gruplar dağınık ve teşkilâtsızdı. Hele Nasır taraftarlarının Kasım devirmek için giriştikleri teşebbüsler, Irakın 1 numaralı adamını, Nuri Said idaresinin yarattığı hıncı halk arasında en iyi istismar etmesini bilen, Nasır aleyhtarı komünistlere daha çok yaklaştırmaktan başka bir işe yaramadı. Bu arada kömünistlerin Irakta hâkim duruma geçmesinde başta Amerika ve İngiltere olmak üzere Batılıların Nuri Said idaresini kayıtsızşartsız desteklemesinin Irak halkı üzerinde yarattığı menfi tesirler unutulmamalıdır. Batılıları, nefret ettikleri kimselerin dostu görmeye alışan Irak halkının tabii olarak Rusyaya, onunla birlikte komünistlere kayması tabii idi.



General Kasım

Arap saçı!.



Nuri Said Sarayında

İhtilalin ilk günü

Komünistler kendi lehlerine olan bu havadan faydalanmasını çok iyi bildiler. Orada, bilhassa alt kademelerde nüfuzlarını arttırdılar. Halkı silâhlandırarak milis kuvvetleri teşkil ettiler. Tabii müttefik saydıkları İrak Kürtleri, üzerindeki hakimiyetlerini, hattâ basan silâh zoruyla, kuvvetlendirdiler. Toprak reformunun tatbikatında başrolü oynayan Köylü Dernekleri Federasyonunun idaresini ele geçirdiler ve toprak tevziinde taraftarlarını kayırarak köylüler arasında kudretlerini arttırdılar.

Komünistler, diğer taraftan, rakiplerinin tasfiyesini temin maksadıyla amansız bir propagandaya giriştiler. Komünistlerin neşir organı İttihad-üi-Şaab'a göre "kökten temizlikler, her muzaffer ihtilâl için mutlak bir zaruretti ve ihtilâlin gayelerine içten bağlılığın ölçüsü" idi. Komünistlerin tasarladıkları tasfiye ameliyesi, Kasım kabinesinin içine kadar uzanıyordu. Maliye Bakanı Muhammet Hadit, İçişleri Bakanı Ahmet Yahya, Sosyal İşleri Bakanı Abdülhavap El Amin hoşa gitmiyen bakanlar arasındaydı. İttihad-ül-Şahab'â göre "bu bakanlıklar reaksiyonerlerin sığınağı" haline gelmişti.

Dışişleri Bakanlığı da komünistlerin başlıca hedeflerinden biriydi, Dışişleri Bakanı Haşim Cevadın "sosyalist" memleketler elçiliklerinin dâvetlerine icabetten kaçınmasını affedemiyor! ardı. Komünistler bilhassa dış memleketlerdeki elçilerin' "Nuri Said idaresinin zihniyeti içinde iş görmelerinden" şikâyetçiydiler.

Gittikçe cüretlerini arttıran komünistler, yavaş yavaş General Kasıma bile cephe almaya başladılar. Albay Şavvaf'ın Musul isyanı ve daha evvel Raşit Ali ve Abdüssalem Arifin teşebbüsleri sırasında Irak. Hükümetince tevkif edilmiş kimselerin Kasım tarafından serbest bırakılmasını açıkça tenkid - ettiler. Diğer taraftan cüretlerini daha da arttıran komünistler, sosyalizan Millî Demokrat Parti ile birlikte bir "Yatan Cephesi" kurmayı denediler. Kasımın bir "emperyalist ajanı" ilân edilerek, açıkça mücadelenin bağlıyacağı gün yaklaşıyordu.

Bu durum karşısında Kasım, ister istemez komünist teşebbüslerini frenlemeye çalışmak zaruretini hissetti. Komünistlerin silâhlandırdıkla-



Nixon - Eisenhower - Kozlov
Dostluk kahkahaları!

rı "Halk Mukavemet Kuvvetleri"ni ordunun kontrolü altına verdi. Ordunun politika dışında kalmasını temine çalıştı. En son olarak, komünistlere "Vatan Cephesi" kurma fikrinden vazgeçmelerini bildirdi.

İşte Irak, cumhuriyetin birinci yılını bu hava içinde kutlamaya hasırlanmaktadır. Kasımın son kararlarına rağmen, komünistler kuvvetlidir ve Kasımın kararlarına her halde kolay kolay boyun eğmiyeceklerdir.

Genç cumhuriyet tehlikededir.

Doğa-Batı

İkinci Cenevre konferansı

İkinci Cenevre konferansının topla - nacağı. 13 Temmuzun arifesinde, Dört Büyüklerin başşehirlerinde esen hava hiç de iyimserliğe müsait değildir. Rusyadan dönen sabık New York Valisi Harriman'ın Life mecmuasından çıkan yazısı kötümserliği daha da arttırmıştır. Harriman'a göre, Rusya ne Almanyanın birleştirilmesinde, ne Berlin meselesinde en ufak bir tâvize razı değildir. Krutçef. bunu , Harriman'a Moskova ziyaretinde "Generalleriniz Berlindeki mevkilerini zor kuvvetiyle tutmaktan lâf açıyorlar. Bu bir blöften İbaret. "Berime tank gönderirseniz, tanklarınız yanacaktır. Bu mevzuda hiç bir yanlış kanaat sahibi olmayın: Canınız harb istiyorsa, yapabilirsiniz. Ama unutmayın, bu sizin çıkardığınız "bir harb olacaktır ve bizim, füzelerimiz otomatik bir şekilde hedefine uçacaktır" tarzında sert cümlelerle hatırlatmıştır.

Attı haftalık Cenevre konferansı, dışişleri bakanlarının kapıları aralık tutma gayretlerine rağmen, Kurtçefin sözlerinde ifadesini bulan "çıkmaz"! teyid eder mahiyettedir. Hakikaten konferansın ilk iki haftası. dünya halk efkârına çekilen nutuklardan ibaret kalmıştır. Batılı dışişleri bakanları Adenauer'e "şirin" sürünmeye çalışırlarken, Rus Dışişleri Bakanı Gromyko "sulh istiyoruz" gösterileri yapmıştır. Ciddi konuşmalar, ikinci haftadan sonra cereyan etmiş ve Berlin meselesi üzerinde dönmüştür. Gizli toplantılarda ileri sürülen görüşler, Batılıların Berlinde statükoyu muhafaza arzusunu güttüğünü, Rusların behemahal şimdiki işgal statüsünü değiştirmek istediklerini göstermiştir. Her iki taraf da Nuh 'deyip, Peygamber dememekte ısrar etmiş, neticede Gromyko'nun tâviz ; vermeye yanaşmayacağını belirten sert bir çıkışı üzerine, konferansın ikinci safhası, asabi bir şekilde bitmiştir; Üçüncü safha ayni lâfların bu sefer çok nazik bir dille ve güler yüzle tekrarından öteye gitmemiştir. Neticede dört dışişleri bakanı bir arpa boyu yol almadan, tatlı tatlı el sıkışarak ayrılmışlardır. AKİS'in bu sayısı baskıdan çıkmak üzereyken de yeniden tatlı tatlı konuşmaya bağlıyacaklardır.

Konferanstan çıkartılabilecek tek netice, Doğu - Batı meselelerinin dışişleri bakanlığı seviyesindeki görüşmelerle hallolunamıyacağıdır. Şimdi bütün mesele, dışişleri bakanlarının halledemediği ve halledemiyeceği davalara, Dört Büyüklerin bir çare bulup bulamıyacağı noktasında toplanmaktadır. Ruslara ve İngilizlere göre bu sualin cevabı '"belki"dir. Batı Almanyanın sözcüsü hâline gelen Fransaya göre, cevap kati bir "hayır"dır. Asıl söz sahibi Amerika daha çok "hayır"a yaklaşan bir tereddüt içindedir. Mamafih bu usul münakaşalarının yanı sıra, Rus ve Amerikan halkı arasındaki temaslar gittikçe artmaktadır. Koslov, Mikoyan'dan sonra, iki nefis Amerikalı kız arasında dostluk kahkahaları atmaktadır. Moisseier ve Bolchoi balerini, Rusların New York'taki ilim sergisi takip etmiştir. Rus atlet kafilesi ve yeni dans trupları Amerika yolandadır. Amerikalı turistler de, gazeteci Sydney J. Cooper'in tâbiriyle. Cote d'Azur'den büyük bir tahallükle Volga kıyılarını istilâ etmek üzeredir...

Hemen netice vermesi çok zayıf bir ihtimal olsa da, soğuk harbi yer yüzünden kaldıracak yegâne ümidi, belki de haklar arasındaki bu temaslar teşkil etmektedir.,

Orta Doğu

Kucaklaşma mevsimi

Doğu - Batı müzakerelerinin yanı sıra, sayısız kavgalar ve en ağır küfürlerden sonra Arap Dünyasında bir bahar havası başlamak üzeredir. Nasır, "Emperyalizmin uşakları" dediği komşu Arap memleketlerine karşı olan küfür yağmuruna ara vermiştir, Bağdat Radyosu sessizdir.

Arabuluculuk işini Lübnan üzerine almıştır. Gaye, dışişleri bakanları seviyesinde bir Arap konferansının



Nâsır
Kucak açtı!

toplanmasını teminden ibarettir. Lübnanın teşebbüsü müsbet netice vermiş ve Tunus, Ürdün, Irak, Birleşik Arap Cumhuriyeti ile bir masaya oturmayı kabullenmişlerdir.

Bu teşebbüse muvazi olarak, Kral Hüseyinin Arap memleketlerine gönderdiği "iyi niyet" elçileri, Araplar arasında muhtemelen Ağustos ayı içinde Casablanca'da yapılacak bir zirve konferansını hazırlamaktadırlar:

Karşılıklı dostluk tezahürleri tırasında geçen bu temasların resmî gayesi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Mr. Hammarskjoeld'un "Filistin mültecilerinin vatanlarına iadesi" plânı teşkil edecektir. Fakat herkes bilmektedir ki, asıl gaye Arap memleketleri arasında bir ahengin tesisidir. Gene herkes bilmektedir ki bu ahenk ancak İsraile karşı kurulabilir. Nitekim bu ahengi ilk araştıran Nasırın, ilk teşebbüsü, İsrail mallarını taşıyan İnge - Toft gemisinin Süveyş kanalında tevkifi olmuştur. O dünden beri Birleşik Arap Cumhuriyeti, İsrail mallarını Kanaldan geçirmiyeceğini ısrarla tekrar etmektedir.

Orta Doğu her halde yeni sürprizlere gebedir.

Endonezya

Kabahat kimin?

Ziyaret ettiği memleketlerden 8 ton hediye almadan evvel günde 2500 dolar, hediyeler çoğaldıktan sonra 3000 dolar uçak kirası ödeyen Endonezya Cumhurbaşkanı Soekarno'nun, iki aylık seyahatten vatana döner dönmez ilk yaptığı iş, bir anayasa hazırlamakla vazifeli Kurucu Meclisi feshetmek oldu.

Geçen haftanın ortasında da Soekarno, kendini Başbakan ve "silâhlı kuvvetler başkumandanı" tâyin etti. Juanda'yı yardımcı aldı, Muhammet Emini de Emniyet Bakanlığına getirdi. Ayrıca diğer bakanlıkları idare için bir sürü "yüksek memur" vazifelendirilecektir. Cumhurbaşkanı Soekarno, bu suretle hiç bir kontrola tabi olmadan Devlet gemisinin dümenini ele almaktadır. Ama . işin ruhiyatçılar bakımından, enteresan tarafı. Soekarno'nun diktatörlük Katını kabule asla yanaşmamasıdır. Nitekim Erdonezyayı canının istediği gibi idare edecek olan adam, Meclisi feshederken mevcudiyetinden hiç kimsenin haberdar olmadığı 1945 anayasasını meriyete koynum" demektedir! Muvakkat bir "Halk Kongresi"nin Endonezya için yeni bir anayasa hazırlıyacağı müjdesi de derhal ilâve edilmektedir. Tabii ki bütün bunlar "gönül rahatlığı" için icat edilmiş lâflardır. Meclisin feshinden sonra, Endonezya hiç Şüphesiz demokrasi vitrinli diktatörlükten, düpedüz diktatörlüğe geçmiştir

Vaktinin çoğunu dış memleketlerdeki "tetkik" seyahatlerine has-



Soekarno
Olmayacak duaya âmin!...

reden Soekarno'nun düpedüz diktatörlüğe geçmesini mazur gösterecek sebepler, 3 bin küsur adalı, halkının yüzde 90 mm cahil bulunduğu ve asayişin bir türlü temin edilemediği Endonezya la elbette ki mevcuttur. Çok partili hayat, Pakistandakinden çok daha büyük ölçüde, halkı ve idarecileri hayal sukutuna uğratmıştır. Yalnız bütün bunlardan acaba çok partili hayat mi mesuldür? Partilerin saf dışı edilmesiyle, Endonezyanın "doğru yol"a girmesi mümkün olacak mıdır? Yoksa Soekarno beşeri zaaflarının tesiri altında, hislerin kendisini sürüklediği yolu seçerek, muska ile sıtma tedavisine mi çalışmaktadır?

Soekarno'nun uçak kirası günde 2500 doları aşan çok tatlı seyahatlerini unutanuyanlar, Endonezyanın kendine mahsus şartlarına rağmen elbette ki diktatörlük yolculuğunu tasvip edememektedirler.

Güney Amerika

Sallanan diktatörler

Geçen hatta içinde, Güney Amerika memleketlerindeki siyasi hâdiselerin gelişmesi, dünyanın o [köşesinde kalmış birkaç diktatörlüğün daha tarihe karışacakları günün yakın olduğuna işaret sayılabilirdi. Bilhassa Nikaragua ve Paraguay gibi otoriter rejimlerin hakim olduğu devletlerde yer yer ayaklanmalar devam etmekte, her defasında kanla, demirle bastırılan bu ayaklanmaların arkasından yenileri ortaya çıkmaktaydı.

Nikaraguali diktatör Luis A. Somoza, henüz tam manasıyla memleketin kaderine hâkim olabilmiş değildir, Küba ihtilâlcilerinin yardımlarıyla teşkilâtlanan hürriyet taraftarları zaman zaman ıssız plâjlara çıkarma yapmakta ve küçük gruplar hâlinde memleket içlerine sızmaktadırlar. Paraguay'da, klâsik diktatör tinine en çok yaklaşan devlet başkanlarından biri sayılan Ge-



Peron genç tozlar arasında
Hâlâ temizlenemiyen belâ,

neral Alfredo Strössner, başında bulunduğu rejimi kurtarabilmek için, bizzat kendi adamlarından mürekkep kukla meclisi bile kapatmak lüzumunu hissetmiş, partisi içinde ileri gelen liderleri sürgüne yollamış ve nihayet başşehir Asuncion sokaklarını -şimdilik kendisine sâdık kalan- kıtalarla doldurmuştur.

- Şimdiki hâlde, diktatörlük rejimine karşı hiçbir açık mukavemetin gözükmediği tek Lâtin Amerika devleti Dominik Cumhuriyetidir, Son samanlarda kendi kendisini mareşallığa terfi ettiren Başkan Rafael Leonidas Trujillo Molina, henüz memleket üzerindeki mutlak hâkimiyetini kaybetmemiştir ve Nikaragua ile Paraguay'daki durumun aksine, koltuğunun sağlamlığından pek emin gözükmektedir.

Ortaya çıkan ayıplar

Bunların dışında kalan Lâtin Amerika memleketleri, 1955 den beri başlarındaki diktatörleri teker teker ortadan kaldırmak imkânını bulmuşlardır. Dört yıl önce bir halk ayaklanması sonunda iktidardan düşürülen Arjantinli diktatör Juan Peron'un gidişiyle başlayan hareket, en son vuku bulan Küba ihtilaliyle birlikte nihaî safhaya hayli yaklaşmış sayılabilir. Fidel Castro, kendisinin işbaşına gelmesiyle herşeyin bittiğine kani değildir. Şimdi de etrafındaki memleketlerde ve bilhassa Nikaragua'da mevcut mukavemet hareketlerini desteklemek için elinden geleni yapmaktadır.

Hiç şüphesiz, bütün bu memleketleri siyasi istikrarsızlık ve rejim 'buhranları içine atan başlıca âmil, iktisadî şartların bozuk oluşudur. Fakat, bunun da sebeplerini yeni kurulan rejimlerde değil, eski rejimlerin mahiyetlerinde aramak gerekir. [Diktatörlükler, kurdukları sıkı idare usulleri ve muazzam propaganda mekanizmaları sayesinde, yaptıkları hatalı yatırımları birer iktisadî zafer olarak göstermeğe muvaffak olmuşlardı. Şimdi, yeni kurulan rejimlerin aydınlığında bu hatalar birer birer anlaşılmakta, şatafatlı açılış törenlerinin ardındaki hâkikatlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, yıllarca önce atılan yanlış adımların neticeleri şimdi hissedilmeğe başlanmıştır. Enflâsyon, Lâtin Amerika memleketlerinin bünyesini kemirmektedir. Bunu durdurmak için alınan zecri tedbirler de -sosyal adaleti sağlayacak müesseseler henüz kurulamadığından- fakir halkın sıkıntılarını büsbütün arttırmakta, işsizlerin, gayrimemnunların ve sefillerin sayısı korkunç rakamlara varmaktadır. Güney Amerikanın siyasi ve iktisadî kurtuluş hareketlerinden mürekkep iki safhalı uyanma hamlesinin birinci safhasını tamamlaya'bilen liderler, şimdi ikinci safhayı başaramamak yüzünden tekrar başlangıç noktasına dönmek tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Diktatörlüklerin Lâtin Amerikaya ektikleri musibetler, bir iki yılda temizlenemiyecek kadar köklü olmuştur.

K A D I N



Anne ve çocuğu
Ağaç yaşken eğilir

Terbiye

Uyku huysuzluğu

Bazı evlerde çocuğun yemek yemesi, uyuması, oyun oynaması gürültülü hâdiselere sebep olur. Evdekilerin keyfi hareketi yüzünden çocuk bir çok huysuzluklar edinir ve bu huysuzluklar çocukluk devresi geçinceye kadar sürüp gider. İlk yaşlardaki uyku intizamsızlığı daha ileri yaşlarda alışkanlık halini alır. Bu kötü alışkanlıktan vaz geçirmek de pek kolay olmaz.

Çocuğu uyutmak için vasıtaya lüzum yoktur. Hele "Öcü geliyor", "Bekçiyi cağırmm". "Dilenciye veririm" gibi lüzumsuz korkularla çocuğu uyutmağa kalkmak, bu günün annesinin katiyen kabul edemiyeceği çok yanlış bir terbiye usulüdür.

Çocuk daha ilk aylarda, emzikten sonra yatağına bırakmak ve odadan çıkmak suretiyle, kendi kendine uyumağa alıştırılmalıdır. Eğer, hemen uyumuyor, ağlıyorsa mutlaka bir rahatsızlığı vardır. O halde geri dönüp çocuğu soymak ve giyimini gözden geçirmek icâbeder. Katlanan kumaş parçası sertlik, yaptığı için canını acıtmış olabilir. Belki de altı kirlenmiştir., Ağlamasının sebebi bunlar değilse, hastalıktan şüphe edilmelidir.

İntizama alışan çocuk uykusunu muntazam ve rahat uyur. Uyku rahatlığını temin etmek için ne beşiği ve salıncağa, ne de ninni söyleme! lüzum vardır.

Çocuk uyumadan önce huysuzlu etmeğe alışmışsa, biraz sabırla kötü alışkanlık düzeltilebilir. Çocuk yatırıldıktan sonra odadan çıkılmalıdır. Aksi halde mutlaka alıştı; hırçınlığı yapacaktır. Kucakta sallanmak istiyecek, ninni ile avutumayı bekliyecektir. İstediklerini yamadığınız müddetçe ağlıyacak belki de katılma sesleri çıkarara anneyi lüzumsuz merhamete zorlıyacaktır. Ağlamanın hiç bir zara olmayacağını düşünerek aldırış etmemek girişilen mücadelenin ilk başarısı olacaktır. Bir kaç gün bu şekilde devam edilir ve nihayet çocuk ağlamalarla alâka çekemiyeceğine inandırılırsa, daha az huysuzluk etmeğe baslar. Günün birinde kendi kendine uyumasını öğrenir.

Kabahat uyumayan çocukları değil, evdekilerdedir. Akşam misafirlerinin yanına çıkarılan öpülüp sevilen, sigara dumanları içinde olmıyan, iyi kötü huylarının anlatılacağını duyan çocuk "hadi yat" denilince elbette huysuzluk edecek kendisini gönül rızası ile bu "eğlece"den mahrum etmek istemiyecektir.

Güzellik

Saçlar

Yaz günlerinde saçların canlılığını ve parlaklığını korumak dikkat isteyen bir iştir. Toz, ter ve deniz suyu bakımsız bırakılan saçı öldürür. Sık sık yıkamak ve masaj yapmak faydalıdır. Parlaklık vermek ve beslemek için, yaz günlerinde yağlı krem ve likit kullanmanın hiç bir faydası olmadığı gibi zararı vardır. Saç diplerim tıkayan yağ ve toz saçların zamansız dökülmesine ve canlılığım kaybetmesine sebep olur. Saçları boyalı olanlar başlıksız denize girerlerse, boyanın renginin değiştiği, güneşle deniz suyunun saçları kavladığını görürler. Boya kullanılsın veya kullanılmasın saçları deniz suyu ile kurutmak ve' öylece bırakmak doğru değildir, çünkü çirkin bir kuruluk verir. En iyisi denizden çıkınca tatlı su ile saçları yıkamaktır.

Cilt gibi saçların da bakıma ve masaja ihtiyacı vardır. Masaj saçların kuvvetlenmesine, renginin parlak olmasına, köklerinin sağlamlaşmasına yardım eder. Sıhhatli saça sahip olmak isteyenlerin sabah masajını ihmal etmemeleri icabeder. Bu, sabah temizliği için ayıracağınız zamana en çok on dakika ilâve etmekle elde edilecek bir güzelliktir.

Beş safhada tamamlanacak, masaj önce saçları serbest bırakıp parmak uçlarıyla başın her tarafı oğularak yapılmalıdır. Sonra saclar her zaman ayırdığınız tarafın aksine ayrılmalı ve sıkı sıkı fırçalanmalıdır. Bir kaç tekrardan sonra yüze indirilen saçlar arkadan öne doğru fırçalanır, daha sonra başın üzerinde toplanarak iki fırça arası nda oğuşturulur. En son, saçlar parça parça ayrılarak aşağıdan yukarıya fırçalanmalıdır.



Saç güzelliği
Formül: Temizlik

Sacın sağlığı ve temizliği temin edildikten sonra biçim düşünülmelidir. Kirli ve bakımsız bir saça günün en son modasını tatbik etmek, güzellikten çok gülüne olur. Hem moda klavuzluk eder, her kadın bu klavuza uyup kendi modasını yaratmalıdır. Yüz biçimi ve tip düşünülmeden, sadece modaya uymak için saça biçim vermek güzel görünmek için kâfi değildir. Kendine yakışanı bilmek, güzel görünmek için şarttır. Ama yakıştığını iddia ederek yıllar öncesinin saç modelini yapmak akıl kârı değildir. Meselâ, son yıllarda bukleli saç modası yoktur. Fakat, o sac modelini yakıştıran bir kimse bu gün de saçlarına aynı biçimi verirse, yapma bebek başına benzeyen saçlarıyla yadırganır, yadırganmakla kalsa iyi gülünç olur.

Kitaplar, Milli Oyunlar ve Erdek

Fatma ÖZCAN

Türk Edebiyatçılar Birliği, bu yıl ilk defa İstanbulda bir kitap sergisi açtı. Memleketimizde okur yazarlık nisbetinin çok düşük olduğunu, boş zamanları okumakla değerlendirmek gibi alışkanlığımız, atmadığı halde, serginin büyük alaka görmesi, bu yüzden bir hafta daha uzatılması, başka şehirlerde de açılması fikri üzerinde durulması, ister istemez insanı düşündürüyor.

Okumanın bir ihtiyaç ve zevk haline geldiği Avrupa memleketlerinde açılan bu gibi kitap sergilerine ziyaretçileri çeken; okuyucu - yazar ilişiğini kurma hevesi, saygı duyduğu yazarı yakından tanıyıp konuşmak, eserlerinin dışındaki dünyasını kavramak fırsatını elde etmek ve nihayet kütüphanesinde yazarının imzasını taşıyan kitapları bulundurmak zevki olsa gerek.

Bizdeki alâkanın daha çok tecessüs ve alış-veriş zevkinden ileri geldiğini sanıyorum. Memleketimizde en genç nesil de dahil evinde belirli saatlerde kitap okunduğunu gören, bu alışkanlıkla yetişen ve bir kitaplığa sahip olan kimselerin sayısı pek küçük rakamlarla ifade edilebilir. Her alışkanlığın başlangıcı biraz da özenti olduğuna göre, bu sergiyi gezip de evine üç beş kitap götürüp sonra onları merakla karıştırıp okuyanların, yanyana dizme zevkini tadanların sayısı mutlaka günden göre artacaktır. Okuyucu, sayısının arttığı bu sergilerin gerçek mânasına erişti'ği günleri beklerken sabırsızlanmamak elde değil.

İstanbul Açık Hava Tiyatrosunda. Millî Oyunlar Festivali bu yılda tekrarlandı. Memleketimizin bir çok bölgelerinden gelen ekipler yerli kıyafetleriyle kendi oyunlarını oynadılar. Dış gezilere çıkma imkânı buldukça, alaka ve takdir toplayan oyuncularımızın güzel oyunlarını pek azımız görebildi.

Bir tanıdığımın anlattığına göre; Fransada bulundukları sırada, okumak maksadıyla orada bulunan yabancı talebeler bir festival tertip etmişler. Aklınıza ne kadar memleket gelirse, hepsinin talebeleri çıkıp kendi oyunlarını oynamışlar, şarkılar söylemişler de, bizim talebelerden biri bile ortaya çıkmamış. Duyduğum zaman, üzülmüştüm. Kendimize bu derece alâkasız kalmamızın sebeplerini araştırmağa çalışmıştım. O günden sonra da çeşitli bölgelerden rastladığını gençlere "Oyununuzu bilir misiniz? Güzel bulur musunuz?" diye sorar dururum. Aldığım cevap daima "Çok güzeldir ama bilmem" biraz daha ısrar edersem, kiminin oyunu kiminin de müziği bilmediğini öğrenirim.

Oyunlarımızı, türkülerimizi öz yapılariyle bulup meydana çıkarmakta geciktiğimiz bir hakikattir Üç yıldan beri yapılan bu festival, bilemediğimiz güzelliklerin zevkini tattırıyor. Hareketle, müzikle renkle bölgelerinin hususiyetlerini, oraların insanını gözlerimizin önüne seren bu oyunlar kendimizi tanımak ve sevmek bakımından da faydalıdır.

İkinci Erdek Festivali de geçen hafta içinde Erdekte başladı.

Üç büyük ilde yaşayanların faydalandığı sanat gösterilerinden iki yıldan beri Balıkesirin Erdek ilçesinde de faydalananlar oluyor. Bir resim sergisi gören, iyi bir orkestra dinleyen, edebiyat matinelerine giden Erdeklinin şaşkınlığı ve ser vinci büyüktür. İlçesinde bayram havası estiren faaliyet mutlaka alâkasını çekecek, bir defa da kendini kaptırdı bu, kolayca vaz geçmiyecektir. Böylece küçük bir ilçe kültür yuvası haline gelecek, bir iki derken Anadolunun en ücra yerlerine kadar yayılacak olan bu festivaller, yeni yeni sanatçılar ve anlayışlar getirecektir. Zevkli seyirciler, okuyucular ve dinleyiciler yetişecek, sanatla temasa geçen cemiyet, kültürü benimsiyecektir.

Geçen yıl festival bittikten sonra Erdekli gençlerin kendi aralarında bir piyes sahneye koymaları hayırlı neticeler alacağımızı göstermesi bakımından güzel bir delil sayılmaz mı?

CEMİYET

Pek gergin bir hava içinde başlıyacağı anlaşılan Meclis çalışmalarından ' önce, sinirlerini dinlendirmek isteyen Refik Koraltan İstanbulda tam bir tatil yapmaktadır. Meclis Başkanının en fazla iltifatına nail olan dinlenme yerlerinden biri de Kilyostaki Turistik Oteldir. Geçen haftanın başında, Refik Koraltan, akşam yemelini bir ilmi toplantı dolayısile Kilyosa geldiği söylenen meşhur işadamı Vehbi Koç ile beraber yedi. Cuma günü öğle yemeğinde de, Meclis Başkanı elli kişilik bir ziyafet masasının başında, pek sevdiği riyaset makamındaydı. Koraltan, Parlâmento NATO Grupları heyetine Kilyos civarını gezdiren Boğazlar Kumandam Amiral Refet Arnomun teklifini geri çevirmemiş ve ziyafeti açmak vazifesini yüklenmişti.

*

İranın. Ankaradaki elçisi Hasan Arla, geçen hafta İstanbuldaki İran Konsoloshanesinde bir basın toplantısı yaptı. Ekselânsın, Türk - İran dostluğu hakkındaki "protokolü aştığını" söylediği konuşması son derece istifadeliydi. Evvelâ ise tenkidle başlıyan Büyük Elçi "... bütün siyasetlerinin şahsi gurura istinadı münasebetiyle bizim müstebit padişahlarımız, yani Türkler tarafından Ali Osman ve İran cihetinden de Safevilerle Kaçar hânedanları bu hakikati idrak edemediler" dedikten sonra sözü bugünkü dostluğa getirmiş ve su inkar edilmez hakikati ifade etmiştir: "Çok »şükür bugün ne Türkiye, Azerbeycana ve ne de İran, Türkiyede Kürtlerin bulunduğu mıntıkalara göz dikmiştir".

Dostluğu böyle izah eden Hasan Alfa, daha sonra İranın iç işlerinden de bahsetmiş ve "aşağı halk tabakaları"nın Şahınşahı toplarcasına sevdiğini açıklamıştır.

*

Etibank Umum Müdürü Burhan Ulutan, geçen haftayı oldukça hareketli bir şekilde 'geçirdi. Umum Müdür hem Ford Vakfı tarafından tertiplenen seminere katılmak, hem de dinlenmek için geldiği Kilyostan Beyfendinin bir telefonu üzerine ayrılmak ve Kemal Aygün başkanlığındaki kalkınmayı görme heyetine Etibank tesislerini gezdirmeğe gitmek zorunda kaldı. Fakat bu vazifeye hareket' etmeden önce, civardaki bir köyde Vatan Cephesi ocağının açılışı dolayısile yapılan davullu zurnalı toplantıya da katılmaktan geri kalmadı.

*

Amerikan Helfer Project teşkilâtı tarafından geçen hafta memleketimize uçakla gönderilen 43 baş cins dana, Bakırköy Haznedar çiftliğinde yapılan bir merasimle istanbul çiftçilerine dağıtıldı. Bu arada bir dananın da Yeni Sabah gazetesi sahibi Sefa Kılıçlıoğluna verilmesi, Türk çiftçiliğinin yeni bir büyük sermaye kazanmasının ilk adımı olarak tefsir edildi ve memnuniyet yarattı.

*

NATO Genel Sekreterliğine yazdığı bir mektupla, Nüvit Yetkini tatsız bir durumla karşı karşıya bıraktığı haberi ortada dolaşmaya başladığından beri, neşeli C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek pek, düşünceli görünüyor. Gülek, yakınlarına, "Ben Yetkin hakkında hiç bir şey yazmadım" diyormuş ama, NATO Genel Sekreterliğine bu yakında hiç mektup göndermedim diyemiyormuş...



Amerikadan gönderilen danalar
Kapanın elinde kalıyor



Haldun Dormen
Dünya evinde

Küçük Sahnenin sahibi menli ur rejisör ve aktör Haldun Dormen de dünya evine girdi. Betül Mardin ile Haldun Dormenin düğünü, Sait Dormenin Çiftehavuzlardaki köşkünde yapıldı ve genç evliler düğünden hemen sonra uçakla Avrupaya balayı seyahatine çıktılar

Ankara Gazetecileri, Ağustos başında yapacakları Festivalde kendilerine yardım etmeleri için şehrin tanınmış birçok hanımına mektupla müracaat ettiler. Bu hanımlardan biri olan Vedide Dülgeden Festival Komitesine şöyle bir mektup geldi: "Rahatsızlığım yüzünden çatışmalarınıza iştirak edemiyeceğim". Ama ayni gece Bayan Dülgeyi, Ziraat Bankası Umum Müdürü Mithat Dülge ile Ankara Palasta neşe içinde eğlenirken gören gazeteciler, "Geçmiş olsun" demek için evinde aradıkları zaman niçin evde bulamadıklarını anladılar.

Turistik hale getirilen Abbas Halim Paşa yalısının -yeni adıyla Boğaziçi Gazinosu- şahane bahçelerinde geçen hafta Cuma akşamı pek enteresan bir kalabalık 'göze çarpıyordu. Kapalı kısımdaki süslü yemek masalarının çoğunda Ankaralı, İstanbullu iktisat, maliye ve hukuk profesörlerini görmek mümkündü. Fakat asıl tuhaf olan, bu âlimlerin arasına Türkiyedeki Mobiloil temsilcilerinin serpilmiş bulunmasıydı. Gazino müşterilerinin çoğu, ziyafet masalarındaki bu terekküp tarzının hikmetini anlamakta güçlük çektiler; fakat petrol şirketlerinin çalışma tarzını yakından takip" edenler, yabana sermayenin nimetlerini izah etmek üzere Türkiye'nin dört tarafından bu kadar âlimi bir çırpıda toplayabilen Mobiloil Propaganda Müdürü Mr. Kerwin'in becerikliliğine parmak ısırdılar.

RADYO

Ankara

Kısa dalga

Ankara radyosunun gözönünde olmayan ve gözönünde olmadığı için de çalışmaları mensuplarından ve pek az sayıda dinleyicisinden başka kimsenin dikkatini çekmiyen bir servisi vardır: Kısa dalga yayınları. Tam bir "kabuğa çekilme" halinde çalışan bu, servisin dertleri, meseleleri, çalışma metodları, radyoculuk telâkkileri, teknik ihtiyaçları, uzun dalga servisininkilerden hiç de farklı değildir. Uzun dalga yayınlarının durumu, bu yayınların dinleniş sahası sınırlarımızı pek aşmadığı için, önünde sonunda bir "iç mesele" olarak kalmaktadır. Halbuki kısa dalga servisi, yurt dışına, hattâ deniz aşırı memleketlere yayın yapar. Demektir ki kısa dalga yayınlarının durumunun gözden geçirilmesinde ilk olarak "ele güne karşı, dosta düşmana karşı" meselesi ortaya çıkar. Yurt dışına yayın yapan bir Devlet istasyonunun başlıca maksadı da memleketi dışarıya gerçek çehresiyle tanıtmak, millî meseleleri aydınlatmak, millî kültürü yaymak -hele. tanıtılacak memleket Türkiye olduğuna göre- hariçte o memleket hakkında ne sebeple olursa olsun edinilmiş peşin hükümleri, yanlış bilgileri silmek, o memlekete gösterilen saygıyı, itibarı yükseltmek olduğuna göre, bir resmi radyonun dış ülkelere yaptığı yayınların, o memleketin elçilik teşkilâtının, ya da dış ülkelerdeki basın bürolarının ehemmiyetine yaklaşan bir ehemmiyet taşıdığı anlaşılır. Ankara radyosunun kısa dalga servisi bu çetin vazifeyi gerektiği gibi yerine getirmekte midir? Bu servisin çalışmalarım, ister yakından ister uzaktan, tanıyan aklıselim ve iyi niyet sahibi kişilerden hiçbirinin bu suale müsbet cevap vermesi mümkün değildir.

Ankara radyosunun kısa dalga servisi bugün birçok dilden yayın yapmaktadır; dünyanın her köşesine sesini ulaştıram gayesini gözet - mektedir. Fakat "böyle bir iş nasıl görülür?" bilgisi, kısa dalga servisini idare edenlerden henüz çok uşak olduğundan, harcanan gayretler hedefine ulaşamamaktadır. Ankara radyosunun kısa dalga teşkilâtında, yurt dışına yayın yapan bir istasyonun nasıl çalışması gerektiğini pek az kişi bilmektedir ve bunlar da, yayınların idaresinde söz sahibi olmıyan, alt kademelerdeki vazifelilerdir. Geri kalanlar ya böyle bir bilgiden habersizdirler, ya da alâkasızlık yüzünden kendilerini bedbinliğe ve kayıtsızlığa kaptırmışlardır.

Ana tema: "Görülmenüş kalkınma"

Kısa dalga yayınlarının kifayetsizliğinin başlıca sebebi olarak, kısa dalga idarecilerinin, yurt içi dinleyicisiyle, yabancı dinleyicinin ilgilendikleri mevzular arasında bir ayırına yapmamaları gösterilebilir. Her ne kadar yurt içi dinleyicileri de, Ankara radyosunun uzun dalgadan, İstanbul radyosunun da orta dalgadan yaptığı "siyasi" yayınlardaki başlıca mevzularla ancak neşelenmek veya tatlı tatlı sinirlenmek için ilgilenmekteyseler de, yabancı dinleyici böyle bir zevkin derinliğine varamamış olduğu için arada bir ayırma yapmak gerekir. Halbuki, Ankara radyosunun yurt dışına çeşitli dillerde yapılan kısa dalga yayınlarındaki haber bültenleri ve propaganda konuşmaları aynen, yurt içi yayınlarına istikmaet veren zihniyete göre hazırlanmaktadır. Ana tema, tahmin edilebileceği gibi, "Görülmemiş kalkınma"dır. Dış dünyaya, memleket olaylarının tarafsızca, ve doğru olarak, radyo haberciliği usullerine uygun bir çabuklukla aksettirilmeği ve milli. menfaatlerin, millî gerçeklerin duyurulması yerine, iktidardaki partinin günlük kısır menfaatlerinin duyurulması tercih edilmektedir.

Haber bültenleri. Ankara radyosunun kısa dalga servisinin başlıca dertleri arasındadır. Bu haberleri, mütercim spikerler tarafından yabancı dile çevrilmek ve yabancı dilde okunmak üzere hazırlıyanlar, hudut dışına yayın yapan bir istasyon için ne türlü haber bülteni hazırlanması gerektiğinin farkında değil görünmektedirler. Bültenlerin kötü Türkçesi, mütercim spikerler için büyük bir güçlük kaynağıdır. Kötü Türkçe dışında, bu bültenlerin başlıca kusuru, dış ülkelerin ilgilenmiyceeği' mevzuların seçilmesinde gösterilen itinadır. Halbuki gereken, herşeyden önce, memleket hâdiselerinin zamanında, kısa ve özlü olarak bildirilmesi, sonra, yabancı bir radyoyu açan bir dinleyici, milletlerarası hadiselerle de ilerileneceğine göre, bunlara da memleket hâdiseleri yanında düşük bir nisbette kalmıyacak selende, üstelik aynı özlülük ve açıklıkta yer verilmesidir: Haber bültenlerinin hazırlanmasında, bu ana esaslardan hiçbirine riayet lüzumu hissedilmemektedir. Yabancı dinleyicilerce ehemmiyetli sayılacak bir çok mahalli hâdiseye yan çizilmekte, bunların yerim kalkınma edebiyatı veya iktidar erkânının övgüleri almaktadır. Bundan başka, Ankarada cereyan eden bir hâdisenin, üstünden 24 saat geçtikten. ve bütün dünya radyo ve ajanslannca yayıldıktan sonra. Ankara radyosunun kısa dalga servisince yayıldığı sık sık vâkidir.

Boğaz tokluğuna..

Ankara radyosunun mütercim spikerleri, kendilerini haklı olarak mağdur hissederi şahıslardır. Bunlar, vazifeli oldukları akşamlar, perişan bir Türkçeyle hazırlanmış bültenleri yabancı dile çevirmek ve çevirdiklerini üstelik mikrofonda okumak zahmetine karşılık sadece 15 lira civarında bir para atmaktadırlar. Bir kadar düşük, bir ücretle hayat kazanmanın imkânsızlığı aşikâr olduğundan, mütercim spikerlerden hiçbirinin asıl mesleği mütercim spikerlik değildir; hepsi, ya lütuf kabilinden, ya gururlarını tatmin için -bütün dünyaya hitap eden bir radyonun mikrofonunda konuşmak çok kişi için prestij yükselten bir iştirya da gelirlerini arttırmak için bu işi kabul etmişlerdir. Dolayısiyle aralarında, gerçekten ehliyetli mütercim spikerler pek azdır ve bunlar da daha iyi gelir sağlıyan işler bulduklarında istifa etmekte tereddüt göstermemektedirler. Çalıştıkları müddetçe de, maddi bakımdan tatmin edilmedikleri ve yaptıkları işin ehemmiyeti takdir edilmediği için, işlerini "şişimekte"dirler.

Mütercim spikerlerden başka kısa dalga servisinde, daha da az ücret alan, devam spikerleri vardır. Bunlar gerçi yayınların Türkçe anonsunu yaparlar. Fakat gerektiğinde, tercüme edilmiş bir bülteni okuyacak kaabiliyette olmaları da gerekmektedir. Halbuki hiçbiri doğru dürüst yabancı dil bilmez. Devam spikerlerinin bir vazifesi de, haber bülteni okunduktan sonra boş kalan zamanı doldurmakta mütercim spikere yardım etmektir. Bu zaman çoğunlukla, plâk çalmak suretiyle doldurulur. Devam spikerleri plâk seçmeyi Ve plâk çalmayı da bilmezler.

Haber bültenleri dışında kalan zamanın doldurulması, kısa dalga yayınlarının halledilmemiş meselelerinin en mühimlerinden biridir. Bu zaman çok kere, Ankara radyosunun fakir ve modası geçmiş. diskoteğinden rastgele birkaç plâğın . seçilip çalınmasıyla doldurulur. Memleket kültürünün tanıtılmasına ayrılması gereken bu zamanın niçin, yıllar öncenin köhne dans plâklarıyla, ya da değer bakımından hiçbir seçme yapılmadan antene çıkarılan klâsik plâklarla geçiştirildiği suali idarecilerin pek aklına gelmez. Arada bir akla gelen, bu yayınları, yapan bir Türk istasyonu olduğuna göre, halk musikîsi olsun, modern Türk musikisi olsun, "yerli" eserlerin de çalınması gerekeceğidir. Fakat idareciler, kısa dalga yayınlan için yeni program malzemesi temin etme zahmetine katlanmadıkları için, diskotekte ellerine takılan ve yıllar, önce doldurulmuş, teknik kalitesi, yayına çıkarılmıyacak derecede bozuk plâkları idare-i maslahat için yayına çıkarmakta tereddüt etmezler. Haber bültenleri dışında hazırlanan ve Türkiyenin kültürünü, sanatını, turizm değerlerini tanıtması, gereken konuşmalara da ayin mesuliyetsizlik ve "adam sen de"cilik zihniyeti hâkimdir. Bu yüzden, Ankara radyosunun, yayınlarını yabancı memleketlerde, maksadı sadece Ankara radyosu gibi bir garip istasyonun sesini alabilmekten başka bir birşey olmayan radyo amatörlerinden başkası dinlemez. Kısa dalga servisinin aldığı as sayıda dinleyici mektubunun verdiği netice bundan ibarettir.

Caz

Devrimcinin ölümü

Geçenlerde bir Pazar sabahı, New York'un Üçüncü sınıf otellerinden birinin bir müşterisi odasında ölü bulundu. Ölümün esrarengiz şartlar içinde cereyan etmediği üstünkörü bir muayeneden sonra anlaşıldı. Adam bir gece önce fazlaca içmiş, fazlaca uyuşturucu madde kullanmıştı. Yıllar boyunca zaten hırpalanmış olan bünyesi artık daha fazlasına dayanamamıştı. Ölü, modern cazın öncüsü, ünlü tenor saksofoncu Lester Young'du. Cesedin yanıbaşındaki münakaşa tam on saat sürdü. Münakaşa, hiç de bir büyük sanatçının ölüm yatağının başucunda cereyan edecek çeşitten değildi. Sadece, Lester Young'un otel borcunu kimin ödiyeceği münakaşa ediliyordu. Ceset ancak bu mesele halledildikten sonra kaldırılabildi.

Lester Young, o günden aşağı yukarı elli yıl kadar önce, 27 Ağustos 1909'da Yeni Orlean'da doğmuştu. Babası, Mississippi nehri üzerinde işliyen gemilerin birinde çalışan bir orkestranın idarecisiydi. Lester pek genç yaşta babasının orkestrasında davul çalmıya başladı. Ama, davul taşınması güç bir çalgıydı. Vazgeçti, alto saksofon öğrendi. 22 yaşındaydı ki aile orkestrasından ayrıldı; tenor saksofon çalmıya başladı; Amerikanın batı şehirlerini dolaştı: 1934 yılında da Count Basie'nin orkestrasına girdi. O sıralarda cazda tek bir tenor saksofon çalma terzi vardı: Coleman Hawkins tarzı. Halbuki Lester Young, Hawkins'inkinden tamamen ayrı bir saksofon üslubuyla çalıyordu. Havkins'in büyük sıcak, parlak tonuna, geniş vibratosuna karşı küçük, serin, donuk bir ton, belirsiz vibrato bundan başka, tamamen değişik bir melodik - ritmik anlayış... Yeni ^OrleaVı'da doğan ve . yıllarca Mississippi üzeninde çalışan Young'da, Yeni Orlean üslûbu, belirli olarak farkına varılmıyan gelenek kalıntıları dışında, hissedilmiyordu. Lester Young, cazın geleceğini, yıllar sonra varacağı merhaleleri, eski cazın geleneklerinin klâsikleşmiye başladığı sıralarda sezmişti: Yeni üslûp, Basie orkestrasının plâkları vasıtasiyle bütün dünyada tanındı. Fakat Lester Young tesir bakımından yıllarca yalnız kaldı; peşinden gelen olmadı. Bir dev adımı atmış olan ileri bir musikişinasın getirdiklerinin yayılması için zaman henüz pek erken, iklim henüz pek elverişsiz olmalıy-

Fakat tesir, 1945 yılından sonra bütün şiddetiyle kendini göstermiye başladı. Bütün bir "cool jazz - serin caz" okulu, hattâ daha öncesi, bebop cazının kurucusu alto saksofoncu Charlie Parker, Lester Young'a pek çok şey borçluydu. Stan Getz, Gerry Mulligan, Lee Konitz gibi büyük modern cazcılar doğrudan doğruya, Lestir Young'un 1934 - 35 yıllarında geliştirdiği yeni üslûba dayanıyorlardı.

Bir saat süren solo

Lester Young, irticalî çalma kaabiliyeti bakımından, pek az cazcıda rastlanan vasıflara sahipti. 1936 yılında bir akşam Detroit'ta yapılan bir "jam session"da, bir saatten fazla süren bir solo çıkardığı, birbirinden güzel 76 korus çaldığı akıllardan çıkmaz.

Musikişinasların çalgılarından çıkardıkları sese çok büyük ehemmiyet verilen caz musikisinde, Lester Young'un değişik saksofon sesinin takdir görmesi geç ve güç oldu. Hu-



Lester Young
Ses yaşayacak

gues Fanassie gibi bir tenkide! Young'u yıllarca bu bakımdan olsun, sololarının melodik vasıfları bakımından olsun, ısrarla kötüledi ve ancak son yıllarda yanılmış olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Lester Young, Basie'den önce Fletcher Henderson'un orkestrasında çalışmıştı. 1934 yılında Coleman Hawkins orkestradan ayrılmış, ünlü ustanın yerini alacak bir saksofoncu ariyan Henderson, Lester Young'u Kansas City'de dinlemiş, musikişinaslık vasıflarına hayran olmuş, fakat saksofondan çıkardığı sesten hiç hoşlanmamıştı. Bununla birlikte, "sese rağmen." Young'a orkestrada vazife vermişti. Orkestra New York'a gelip de Cotton Club'un mikrofonsuz salonunda çalmıya başladığı zaman, Lester Young soloya kalktığında, orkestranın diğer musikişinaslarının yüzündeki ümitsizlik ifadesini sez-

üçüncü sıradan ötede duyulamıyordu.

Nitekim caz dünyası da, az sayada tenkidçi, musikişinas ve caz ister raklısı dışında, Lester Young'un "sese rağmen" kabul etti. Count Basie orkestrasında geçirdiği yıllar Young'un musikisini bütün dünyaya yaydı. Young, hırnalayıcı hayata Basie orkestrasında başladı. Haftada en çok onyedi dolar kadar bir para kazanıyor, buna karşı bazı geceler şahaba kadar çalmak zorunda kalıyordu. İçkiye ve marijuana sigaralarına böyle bir hayatin zoruyla alıştı..

Lester Young ilk plağını, caz tenkidçisi John Hammond'un hazırladığı bir seansta yaptı. Basie. orkestrasının ritm kısmı ve Tatti Smith adlı bir trompetçinin meydana getirdiği bir küçük toplulukla 1936 yılında çevrilen dört plâğı, bilhassa Young'un soloları bakımından, ilk modern caz plakları saymak mümkündür. Aynı yıl Aralık ayında Basie orkestrası New York'ta Roseland'da çalmıya başladı. Fakat asıl alâka çeken tenor saksofoncu Lester. Young değil, orkestranın öbür saksofon solisti Herschel Evans oldu.

Young'u ilk takdir eden musikişinaslardan biri Benny Goodman'dı. 1936 yılında -yani, Goodman'ın "swing kralı" adıyla, şöhretinin zirvesinde olduğu sıralarda- bir gece Greemvich Village kabarelerinden birinde yapılan bir jam session'da Goodman Lester Young'u dinlemiş ve "ilk defa olarak bu kadar tabu bir saksofon sesi duyuyorum" demiş, sonra sahneye çıkmış, onunla birlikte çalmıya başlamıştı; ama çalgıları değiştirerek. O gece Young klarinet. Goodman saksofon çalmıştı. Dinleyiciler Goodman'ın saksofondan, tıpkı Lester Young'unkine benzer bir ses çıkardığını farketmişlerdi.

Harcanan istidat

Lester Young'un son onbeş yılı, cazın en büyük yaratıcılarından birinin nasıl harcanmış olduğunun örneğidir. Young'un taklitçileri ona kıyasla çok daha büyük maddi başarıya erişmişlerdir. Basie orkestrasından çıktıktan sonra kurduğu küçük orkestralar, iyi bir idareci olmadığı' için, kısa zamanda çöküp gitmişlerdir. Norman Granz'ın "Jazz at the Philharmonic" konserlerine katılan Young, hiçbir zaman bu topluluğun dinleyicilerinin istediği gürültülü ve gösterişli çalışı çıkaramadığından, ancak cazın daha derin ve daha ince değerlerine saygı gösteren dinleyicilerin sevgisini kazanabilmiştir. Herşeye rağmen bu büyük (Öncünün caz tarihindeki yeri sağlamdır ve bundan yirmi yıl önce çevirdiği plâklardaki sololarının bile, bugünün ölçülerine göre, tazeliklerinden, ileriliklerinden hiçbir şey kaybetmiş olmaları, çığır açıcı olarak ehemmiyetinin yanında, Lester Young'un gelecek günlerde de cazın en büyük birkaç yaratıcısı arasında sayılmıya devam edileceğinin delilidir.

Bir Mecmuayı

4 Kişi Okursa



Her hafta 150 bin

den fazla insan

AKİS'i böyle

merakla okuyor



BUNLAR SİZİN İLÂNLARINIZDAN FAYDALANABİLECEK MÜSTAKBEL MÜŞTERİLERİNİZDİR.

REKLAMINIZI

AKİS'te

YAPTIRINIZ

DİKKAT!

AKİS'in 115 ve 123. sayısı mahkeme karariyle toplattırılmıştı. Gene mahkeme karariyle iade edilen bu fevkalâde mecmualar şimdi satışa arzedildi.

Merakla ve katıla katıla gülerek okuyacağınız bu iki mecmuayı AKİS mecmuası P. K. 582 Ankara adresine göndereceğiniz 2 adet altmış kuruşluk posta pulu ile temin edebilirsiniz.

YEDİTEPE YAYINLARI ARASINDA ÇIKAN

ÇAĞDAŞ FRANSIZ ŞİİRİ

Adlı büyük antoloji, edebiyatçılar arasında ilgiyle karşılandı. Baudelaire'den günümüze kadar 35 şair, resimleri, el yazıları ve ünlü ressamların desenleriyle bu eserde yer almıştır. Fiyatı 10 liradır.

YEDİTEPE YAYINLARI
P. K. 77, İSTANBUL

Türkiye Kredi Bankası

Sermayesi : 20.000.000 T. L.

Şubeleri :

İstanbul, Beyoğlu, Galata, Osmanbey, Beyazıt, Kadıköy, İzmir, Ankara, Samsun, Bursa, Konya, Adana, Mersin, İskenderun, Edirne.

Ajansları :

Çapa, Hasköy

Her nevi bankacılık muamelâtı

Dünyanın her tarafında muhabirler

Telgraf adresi : BANKOR

Umum Müdürlük : BANKORGEN

TİYATRO

Müellifler

Geciken alâka

Geçen hafta, Bayındırlık ve Millî Eğitim Bakanı vekili Tevfik İlerinin Ankara Sanatseverler Kulübünde verdiği kokteyl parti, şüphesiz, mühim bir tiyatro hâdisesiydi. Ama koktely partide hazır bulunanlar, bilhassa "Güzel Helena Sergisi"ne bir göz attıktan sonra, müellif Selâhattin Batunun kendisine karşı gösterilen bu gecikmiş alâka yüzünden sevinçten çok üzüntü duymuş olacağını düşündüler. Zira herşey, bir muvaffakiyetin mükâfatlandırılmasında ne kadar gecikildiğini gösteriyordu. Kokteyl parti, Tevfik İlerinin imzasını taşıyan davetiyelerde yazıldığına göre "Şair Selâhattin Batunun Güzel Helena adlı manzum piyesinin milletlerarası Bregenz festivalinde mükafat kazanması ve temsil programına alınması" münasebetiyle veriliyordu.

Bir müellifimizin, milletlerarası sahada başarı kazanması elbette memnuniyet uyandıran bir hâdiseydi. Ama Selâhattin Batunun "Güzel Helena"sı Almancaya çevrileli, kitap halinde neşredilen ve milletlerarası müsabakada mükâfat kazanalı iki yıl olmuştu. Şimdi de Bregenz Festivalinde, Viyana Devlet Tiyatrosu sanatkârları tarafından temsil edilecekti. Eser, ilk defa 1954 te Ankarada Büyük Tiyatroda temsil edilmiş, bir daha da sahne yüzü görmemişti. Fakat, milletlerarası bir festivalde temsil edileceği duyulunca Millî Eğitim Bakanlığının alâkası Güzel Helena üzerine dönüyordu. Kokteyl partinin verildiği salonda kurulan sergide, Güzel Helena'nın Almanca baskısının üzerinde 1957 tarihini ve Türkçe baskısının da iç kapağındaki satırları



Selâhattin Batu

Truvadan döndü



Milli Eğitim Bakanlığının kapısı

İyi iş bakan emriyle çıkar

"...Talim ve Terbiye dairesinin 25 Nisan 1959 tarihli, 103 sayılı kararı ye Yayın Müdürlüğünün 30 Haziran 1959 tarihli, 9740 sayılı emri ile Maarif Basımevi Ankara şubesinde birinci defa 4000 nüsha olarak basılmış, baskı işi 1959" Temmuz başında sona ermiştir"- okumak insanı, ister istemez düşündürüyordu. Eserin takdiri, için, demek ki milletlerarası bir mükâfat kazanması bile kâfi gelmemiş, ancak bir festivalde temsili bahis mevzuu olunca paçalar sıvanmış ve Millî Eğitim Bakanlığının kokteyline mürekkebi kuramamış kitaplar yıldırım hızıyla yetiştirilmiş! Tabii acele işe "şeytan karıştığı" için de kitaptaki resimlerin klişe ve baskılarındaki hataları hoş görmek lâzım geliyordu.

Aslında, her meselede olduğu gibi, bu işin de bir iç yüzü vardı. Devlet Tiyatrosu 1954 de repertuarına aldığı bu eseri, basılmak üzere uzunca bir müddet evvel Millî Eğitim Bakanlığına göndermişti. Eserin müsveddeleri, usule göre, bir karar almak üzere Talim ve Terbiye dairesine sunulmuştu. Talim ve Terbiye dairesinin selâhiyetli üyeleri, Devlet Tiyatrosu Edebî Heyetinin kabul ettiği ve Atmadan hususi rejisör getirilerek sahneye konulan Güzel Helena'yı beğanmemişti. Hattâ eserin bu ara bir de milletlerarası mükâfat kazandığını öğrenmiş olmaları lâzım geldiği halde, gene de neşre lâyık olduğuna kanaat getirmemişlerdi. Bu sebeple, Güzel Helena'nın Türkçe nüshası kitap hâline gelemedi. Ancak Millî Eğitim Bakanlığına vekâlet eden Tevfik İleri, esere birden alâka gösteri verince, işler dünya sürat rekorlarını pabuçsuz bırakacak bir hızla yürümeğe başlamıştı. Güzel Helena'nın Türkçe baskısının hikâyesi bundan ibaretti. İşin eğlenceli tarafına gelince. Sanatsevenler Kulübündeki kokteyl partide Tevfik İlerinin ve Avusturya Elçisinin Güzel Helena'yı öven cümlelerini en hararetle alkışlıyanlar, eseri neşre lâyık görmiyen heyetin Üyeleriydi.

Bregenz festivali

İşin bu üzücü tarafı bir tarafa bırakılırsa, tiyatromuz için mühim olan "Güzel Helena"nın Almancaya, manzum olarak iyi bir şair ve tiyatro yazarı olarak tanınan Bernt von Heiseler tarafından tercüme edilmiş olmasıydı. Bu tercüme 21 Temmuzda Avusturyanın yazlık sanat merkezi sayılan Bregenz'de temsil edilecekti. İşin sevinilecek tarafı da temsilin Viyana Devlet Tiyatrosu sanatkârları tarafından hazırlanmış olmasıydı. Avusturya sefiri Ekselans Hartl'ın katî bir dille ifade ettiğine göre aynı sanatkârlar eseri bu kış Viyanada Burgtheater sahnesinde de oynayacaklardı.

Böylece "Güzel Helena" ilk defa olarak Burgtheater gibi' Avrupa mikyasında ehemmiyeti olan bir yabancı Devlet Tiyatrosunun repertuverına giren. ilk Türk piyesi olmak şerefini kazanmaktadır.

Avusturya sefiri, kokteylde Selâhattin Batunun eserinden bahsederken ve onun kendi üzerinde bıraktığı müsbet tesirleri anlatırken güzel bir nükte de yaptı: Eserin Almanca tercümesine "Helena Troya'da kalıyor" adı verilmişti. Bundan kinaye, Ekselans, "Helena Avusturyada kalıyor" temennisini izhar ediyor ve bununla eseri ne kadar benimsemiş olduklarını anlatmak istiyordu.

Bu nükteye herkes güldü ve memnun oldu, yalnız eserin müellifi pek sevinmiş görünmüyordu. Haklı, olarak "Helena"sının Avusturyada,- kalmasıyla iktifa etmek istemediği, onun Almanya, Fransa, İngiltere gibi daha büyük tiyatro merkezlerini de dolaşıp görmesini temenni ettiği hissediliyordu.

S İ N E M A

Festivaller

Berlin 1959: Neticeler

9uncu Bertin Festivali yıllardan beki ilk defa olarak bir Alman filmi bir" İtalyan rejisörünün çevirdiği Alman filmi!- ile açıldı ama, film sadece festivali açmakla kaldı. Zira Luigi Comencini'nin İngiliz yazarı Priestley'nin "The Scandalous Affair of Mr. Kettle and Mrs. Moon" adlı piyesinden aktardığı "Und das am Montagmorgen - Pazartesi sabahında", bütün neşeli sahnelerine rağmen vasat bir eser olmaktan öteye geçemiyordu. Festivalin başındaki bu seviye, bütün Berlin festivallerinde ki gibi sonuna kadar devam etti. 46 memleketin 29 uzun, 47 kısa filmle katılması Berlin Festivalini "fukara festival" olmaktan kurtaramamıştı. Bu vasat seviye içinde mükâfata lâyık filmler daha ilk oynatıldıkları vakit anlaşılmış bulunuyordu. Nitekim neticeler kimseyi şaşırtmadı.

'Festivalin büyük mükâfatı olan "Altın ayı", Fransanın en genç rejisörlerinden -29 yaşında- Claude Chabrol'un "Les Cousins - Yeğenler"ine verildi. Sinemaya tenkidçilikten geçen ve ilk uzun filmini geçen yıl çeviren Chabrol, o vakit de yarışma dışı katıldığı Cannes Festivalinde "Le Beau Serge - Yakışıklı Serge" ile dikkati çekmişti. "Yakışıklı Serge"de çocukluk yıllarının kahramanı olan arkadaşını bulmak için köyüne dönen, fakat eski "kahraman'ın yerine ayyaş, kaba, kavgacı bir insanı bulan delikanlının, yakışıklı Serge'i ıslah etmek için giriştiği teşebbüsü anlatan Chabrol, "Yeğenler"de de biri "kötü" diğeri "iyi" iki' yeğenin. Pansteki maceralarını hikâye etmektedir. "Yakışıklı Serge"nin iki usta oyuncusu Gerard Blam ile Jean - Claude Brialy'nin, geçen yılın yeni keşfedilen kadın oyuncusu Jüliette Mayniel ile birlikte canlandırdıkları hikâye, Chabrol'un apayrı iki mevzudaki başarısını ortaya koymaktadır. Filmlerinin senaryolarını kendi hazırlıyan, daha mühimi -büyükçe bir mirasa konması sayesinde- prodüktörlüğünü de kendisi yapan Chabrol, filmlerini hiç bir taviz vermeksizin, bildiği gibi çevirmek imkânına sahiptir ve bu avantajından samına kadar faydalanmasını Dilmektedir.

Berlin Festivalinin en iyi rejisöre verilen "Gümüş Ayı"sı, Japonların emektar rejisörü Akira Kurosawaya verildi. Kurosawa, Avrupa festivallerinin hiç de yabancısı değildi. Japonların dünya festivallerinde tanınması, onun "Rashomon" adlı filminin İ951 Venedik Festivalinde büyült mükâfatı kazanması ile başlamıştı. Aynı film 1952 yılında en iyi yabancı film Oscar'ını da almıştı. 1954 de yine aynı rejisörün "Schichinin no samurai - Yedi samuray"ı yine Venedik Festivalinin ikinci mükâfatı olan gümüş aslanını kazanmıştı. Aynı yıl Berlin Festivalinde de "Ikiru - Yaşamak" ile üçüncü mükâfatı almıştı. Bu yılki Berlin Festivalinde gümüş aslanı alan filmi, Kurosawa'nın "mütehassıs" sayıldığı tarihî Japon filmlerinden biriydi ve "Kakushitoride no Tayo - Gizli define" adım taşıyordu. Zengin buluşlar, son derece güzel fotoğraflar ve usta bir sinema dilinin kullanıldığı "Gizli define", Japonların tarihî filmlerde hemen hemen rakipsiz kaldıklarını ortaya koymaktaydı. "Gizli define" aym zamanda "Milletlerarası Sinema Yazarları Federasyonu" jürisinin mükâfatım da kazandı.



Claud Chabrol "Yeğenler"i çeviriyor

En iyi film



Shirley Mac Laine

En iyi kadın oyuncu

Üç oyuncu

Festivalde mükâfat almamasına rağmen öbür Japon filmi, "Hadako no taiyo - Çıplak günes"de büyük bir takdir topladı. Miyoji Ieki'nin çevirdiği film. Kurosowa'nın aksine günümüzde geçen bir mevzuu anlatmaktaydı. İ

Festivalin en iyi erkek oyuncu mükâfatı. Gilles Grangier'nin çevirdiği "Archimede, le clocahrd - Serseri Archimede"deki sempatik serseri rolünden dolayı emektar Fransız, sanatçısı Jean Gabin'e verildi. Son yıllarda parlıyan Amerikan yıldızlarından Shirley Mac Laine, "Ask Any Girl - Her hangi bir kıza sor" da canlandırdığı, taşradan şehre gelen saf bir kız rolü için en iyi kadın oyuncu mükâfatım aldı. Fakat Berim Festival jürisi, elinde oyuncular için yalnız iki mükâfat bulunmasına rağmen, İngiliz filmi "Tiger Bay" in hemen her sahnesinde alkış toplıyan küçük oyuncu Hayley Mills'i de unutmadı. Genç bir katille arkadaş olan, hattâ onu himaye eden küçük kız rolündeki Mills, jürinin özel mükâfatım kazandı.

Uzun dokümanter filmler için verilen büyük mükâfatı, Walt Disney stüdyolarının hazırladığı "White Wilderness - Beyaz vahşet" adlı. En iyi kültür filmine verilen mükafatı da, Hollandanın hazırladığı "Prijs de Zee - Denizi, seviniz" kazandı. Ayrıca Danimarka "Hest pa Ferle - Bir atın yaz tatili", Almanya "Dâs Kalleidoskop", Hindistan "Radha and Krischna" ile kısa filmlere ferden gümüş ayıları topladılar. İtalyan dokümantercisi Alberto Anci-

letto, "I ditteri - Çifkanatlılar" ve serlerinin bütünü için jüri özel mü-

Festivalde diğerleri arasında biraz "Sivrilebilen diğer filmler batan bir denizaltıda ölüme mahkûm kimseler arasında başgösteren hayat mücadelesini anlatan İtalyan filmi "Lupi nell'abisso - Dipteki kurtlar" rejisör: Silvio Amadio-, İngilizlerin festivale gönderdikleri ikinci polis filmi "The Siege of Pinehgut - Pinehgut kuşatması" -Henry Watt-, Tab Hunter ile Sophia Loren'in oynadıkları hafif komedi "That Kind of Woman - O biçim kadın" -Sydney Lümet-, idi.

Sinemacılar

Eskimeyen oyuncu

Her sinemanın yılların eskitemediği oyuncuları, "ideal çiftler"i vardır. Fransızların eskimiyen oyuncularının başında Jean Gabin gelir. Savaştan önce de Jean Gabin - Michele Morgan, Fransız sinemasının "ideal cifti" olarak bütün dünya seyircilerinin daima sevgisini toplamıştı. 1959 Berlin Festivali, en iyi erkek oyuncu mükâfatını Gabin'e verirken tıpkı 1951 Venedik Festivalinin "Le Nuit est mon Royaume - Geceler benim ülkemdir"deki rolünden dolayı verdiği mükâfat gibi, Gabin'in şöhretine yeni birşey katmış olmuyordu.

Şimdi 55 yaşında bulunan Gabin asıl adı Alexis Moncorge-, başarısız bir tiyatro oyuncusunun oğluydu. Annesini küçük yaşta kaybeden, babası ile iki arkadaş gibi yaşıyan Gabin, saatlerce bir rolü ezberlemek için didinen, kılıktan kılığa giren, bir kadın gibi ayna önünde makyaj için uğraşan babasını gördükçe sahneye karşı sevgi değil nefret duymaktaydı. -Onun hayalindeki meslek, makinistlikti- çok sonra Renoir'ın "La bete humaine - Hayvanlaşan insan"mda bunu ancak bir film kahramanı olarak yapabilecekti-. Onun için ilk tahsilini tamamladıktan sonra duvarcılık, sıvacılık, otomobil tamirciliği, mağaza bekçiliği gibi çeşitli işlere girip çıktı. Fakat oğlunun artist olmasını istiyen babasının zoruyla 1922 de sahneye çıktı, "Folies - Bergere"de figüranlığa başladı. Sempatik, tek sözlü, Fransız argosunun bütün inceliklerini bilen bu delikanlı babasının meslektaşları tarafından hemen himaye altına alındı. 1923 de, meşhur sahne yıldızı Mistinguette, bir ses müsabakasında rastladığı Gabin'i yanına aldı. Birlikte şarkı söylüyorlar, dans ediyorlardı.

Sesli film çıktığı vakit Gabin, biraz da korkuyla, bu yeni sahada şansını denemek istedi, 192,9 da bir operet filmi olan "Chacun sa Chance - Herkesin kendi talihi" ile perdeye geçti. Sinema Gabin'e uğur getirmişti. Ama savaştan önceki, uçarı, başıboş, iyi kalbli sert adam tipini yaratana kadar altı yıl çalışması gerekti. 1936 da birbiri ardından çevirdiği "La belle equipe - Çete", Gorki'nin piyesinden Renoir'ın aktardığı "Les Bas - Fonds - Ayaktakımı arasında" ve Cezayirdeki bir Fransız gangsterinin hikâyesini anlatan "Pepe le Moko - Cezayir batakhaneleri" Gabin'i birdenbire Avrupanın en gözde oyuncularından biri yaptı. 1937 de yine Renoir'ın klasikleşmiş eseri "La Grande Illusion - Büyük aldanış"taki Fransız harb esiri rolü ile Zola'nın "Hayvanlaşan insan" adlı eserindeki delilik nöbetleri geçiren tren makinisti rolü bu başarıyı perçinledi." Fakat Gabin'in sinema tarihinde' en unutulmaz iki oyunu, Michele Morgan, ile birlikte "Quai des Britmes - Sisler rıhtımı"nda canlandırdığı "asker kaçağı ile yine Marcel Carme'nin çevirdiği "Le jour se leve- Son ümit"te canlandırdığı kaynak işçisi rolleriydi. Savaş öncesinin "şairane gerçekçilik" diye adlandırılan sinema okulu. en uygun tipini Gabin'de bulmuş-

Fransanın işgali üzerine Amerikaya gelen Gabin, orada iki ehemmiyetsiz film çevirdikten sonra -"Moon tide - Med ve cezir", "The Impostor— Sahtekâr"-, 1946 da "Martin Roymagnac" ile yeni bir tipe yumuşak, iyi tarafları kalmamış bir tipe doğru ilerlemeğe başladı. Fakat bu tipi iyice geliştirmeden önce, rejidir Rene Clement ile birlikte bir kere daha savaştan önceki "şairane gerçekçi" filmlerin izinde "Au delâ des grilles - Kaçak âşık"ı çevirdi. Fakat ondan sonraki filmleri, tıpkı Châplin'in "küçük adam"ı Şarlo'nun, merhametsiz bir iş adamı M. Verdoux'ya dönmesi gibi, Gabin'in de savaştan sonraki karışık dünyada kanun dışı işler çeviren yeni tipi benimsediğini ortaya koyuyordu. "La Marie du Porte - Liman kızı", "Touehez pas au grisbi", "Razzia sur la Chonuff - Chnouff baskını", "Le temps des assaasins - Katiller çağı", "En cas de maheur - Felaket anında" bu tipin çeşitli nüanslarını veriyordu. Fakat bu arada meselâ Maupassant'ın hikâyesinden aktarılan "La plaisir - Zevk", Hugo'dan alman "Les miserables - Sefiller", Dostoyevskiy'den aktarılan "Le erime et le châtiment - Suç ve ceza" gibi adaptasyonlarda veya "La verite sur Bebe Donge - Bebe Donge'un sırrı", "La minute de verite - İtiraf dakikası" . veya "Le cas du Docteur Laurent - Dr. Laurent meselesi" gibi filmlerde arada bir değişik tiplere çıkmayı da ihmal etmiyordu. Bu yılki Berlin Festivalinde mükâfat kazanan oyunu, bu değişik tiplerden, biriyle ilgiliydi. "Serseri Archimede", dünyanın bütün dertlerine boş veren, çalışmaktan vebadan kaçar gibi uzaklaşan, filozof tabiatlı, dünyanın tadını çıkarmağa düşkün, bir serse-



Jean Gabin "Serseri Arehimede"de
En iyi erkek oyuncu



S P O R

Klüpler

Fenerbahçe kongresi

Kürsüdeki şişman kır saçlı adam, alnında boncuklaşan terleri, pantalon cebinden çıkardığı büyükçe bir beyaz mendille sildikten sonra sözlerine devam etti.

"Açık konuşmak lâzım arkadaşlar. Bu gün herkesin masrafı artmıştır. Eh, pek tabii Fenerbahçeninde artacaktır..." Bu sözler salonda bulunan beşyüz küsur delegenin gülüşmeleriyle karşılanıyordu.

Hâdise geçen haftanın sonunda Kadıköyde Süreyya Sinemasında yapılmakta olan Fenerbahçe kongresinde cereyan ediyordu. Kürsüde hayat pahalılığından bahseden şişman kır saçlı adamın adı, Agâh Erozandı ve halen B. M. M. reis vekillerinden biri bulunuyordu.

Dedikodusu uzun zaman basın, ve sporseverleri meşgul eden F B. nin elektrikî potansiyeli bir hayli yüklü olan kongresi bu haftanın sonunda pazar günü saat 9 da başlamıştı. Mücadelenin başlangıç noktasını Başkanlık seçimi teşkil ediyordu. Aslında meselenin bir fikir ve ideal meselesi olmadığını anlamak için müneccim olmaya lüzum yoktu. Her ne hikmetse iki D. P. li şahsiyete -Erozah ve Kavrakoğluna- F. B. nin başkanlığı cazip geliyordu.

Kongre tahminlerin hilâfına sakin başlıyacak, hitabet kürsüsünden yükselen seslerinin artmasıyla elektrikî potansiyeli de yükselecekti.

Kabul edilmesi gerekirdi ki her iki tarafta iyi hazırlanmışlardı Ne varki neticede Erozanın samimi ve heş'eli konuşması, Kavrakoğlunun muknî ve tesirli konuşmasına galebe çalacak ve neticeye tesir eden ibre Erozan lehine dönecek, kendisine bir "Onuncu ünvan" daha kazandıracaktı. Bâzı sporseverleri ve bilhassa bir hayli yüksek yekûna baliğ olan taraftarlarıyla Fenerbahçelileri düşündüren bir mesele ortaya çıkacaktı. Bu post kavgasına neden lüzum görülmüştü. Acaba Kavrakoğlu, Ertuğrul Akçanın dediği gibi bir başkanlık hastası mıydı, bu sene kongreyi karıştıran o mu idi?



Osman Kavrakoğlu

Nihayet muhalefette

Her ne olursa olsun kabul edilmesi gerekirdi ki F. B. içinde belki bir hizipleşme mevcuttu. Mevcuttu ama iş umumi heyete intikal etti mi birlik ve beraberlik vaziyete hâkim oluyordu. İşte Erozanın başarısı bundan ileri geliyordu. Kim ne derse desin F. B. son yıllar içinde en parlak neticelere ulaşmıştı. Ama bunun bütün şeref ve iftihar payını E rozana "vermek fazla safdillik olurdu. F. B. bütün camiasıyla kuvvetli rakipler karşısında başarılar kazanmıştı. Ve bunun şerefi de tabii ki bütün F.B. lilere ait olmak lâzım gelirdi. Erozanı ile, Kavrakoğlusu. ile, Memduh Ereziyle, Ertuğrul Akçasıyla hepsine...

Hikâyenin aslı: Para

Mesele son haftanın en alâka çekici' spor hâdisesiydi. Taraflar sıra ile, hattâ bazı kereler bu sıraya da riayet etmeksizin, aynı zamanda basın toplantıları yapıyorlar, konuşuyorlar, karşı tarafı şiddetle itham ediyorlardı Bir taraf - şeref dolu bir yılın sinesine sığınmış görünüyordu. Öbür tarafın en belli başlı silâhı ise harvurup harman savrulan paralar hikâyesiydi. Günlerdir devam edegelen tahminler, tenkidler, savunmalar, hücumlar ve dedikodular Kadıköyündeki Süreyya sinemasında yapılacak kongrenin havasını körüklüyordu.

Kongreden evvel alevlenen mücadele iki grup arasında cereyan ediyordu. Bir taraf iktidar, yani geçen yılki idare heyetiydi. Diğer taraf ise kendilerine İdealistler ismini takmıştı. Bu iki grupun başında siyasi hayatta aynı parti içinde, en üst kademelerde çalışan iki milletvekili bulunuyordu. Kongre arefesinde çatışma o derece ileriye gitmişti ki. B. M. M. Başkan Vekili Erozan ile Demokrat Parti Yüksek Haysiyet Divanı Reisi Kavrakoğlu, karşılıklı en ağır ithamları yapmışlar, Kavrakoğlu Erozana "Galatasaraylı", Erozan da muhalifine "Hâsta" demekte bir beis görmemişti...

Aslında mesele bir post kavgasıydı. Fenerbahçe gibi son derece popüler bir kulübün başkanlığı, çeşitli unvanlara sahip bu iki Demokrat Partili şahsiyete cazip-geliyordu.



Agâh Erozan

"Onuncu ünvan"

de bulunan Kavrakoğlunun, hemen hemen her kongre arefesinde, kulüp başkanlığı için böyle bir oyuna giriştiğini, hafızaları kuvvetli olanlar unutmamışlardı. Erozan ise 9 diğer ünvanını tamamlayan 10 uncu ünvanının cazibesine kendini kaptırmıştı.. Tabii, F. B. Kulübü başkanı olmanın bir yıllık tecrübesi, bu başkanlığın kendisini çok daha popüler ettiğini öğretmişti...

Listeler

Muvafık grup geçen yılın idare heyetinden üç kişiyi listesi dışında bırakmıştı. Bunlar İsmet Uluğ, Faruk Ilgaz ve Osman Kavrakoğlu idiler. Muvafıkların listesinde Agâh Erozan, Zeki Rıza Sporel, Küçük Fikret. Raif Dinkök. Müslim Bağcılar, Firuzan Tekil, Niyazi Sel, Ataman ve Eldemin isimleri yardı.

Listeye kuvvet veren Bursa milletvekili Büyük Millet Meclisi Reis Vekili, Çelik Palas A. Ş. İdare Meclisi âzası, Filatolist Kulübü Başkanı, Kozacılar Birliği İdare Meclisi Reisi. Pamuk Bank İdare Meclisi âzası, Ömser T. A. Ş, İdare Meclisi âzası, Hafızlar Cemiyeti Başkanı, Şeftali Yetiştiricileri Derneği üyesi Agâh Erozan ve bir yıl içinde, kulübün kazanmış olduğu sekiz şampiyonluk idi.

Muhalifler.

Kendi kendilerine İdealistler ismini veren grupta! Lider Osman Kavrakoğlu idi. Kavrakoğlu her ne pahasına olursa olsun F. B. başkanı olmak istiyordu. Zira son günlerde gazeteler isminden . pek bahsetmez, resmini pek yayınlamaz olmuşlardı.

bi Cemal Hünalı ziyaret etmesi, bu gazetenin kendisini tutar yolda yayın yapması ona yetişmiyordu. Bu listede idare heyetinden iki üye de vardı. Faruk İlgaz ve İsmet Uluğ... Geri kalan isimler fazla tanınmış kimseler değillerdi.. Muhalifler Kulübün bir malt kriz içinde olduğunu, stad işinin ele alınmadığını, işin daima cakasına ve gösterisine gidildiğini söylemekteydiler. Ama son bir yıl içinde alınmış olan derecelerden hiç söz açmıyorlardı.

Kongrenin nihai kararı yine Erozan lehine idi. Erozan taraftarları seçimi bir kere daha kazanmışlardı. O kadar ki idealistlerin listesinden bir tek Kavrakoğlu İdare heyetine girebilmişti. Bu da son bir yıl içinde alınan ve hiç sözü edilmeyen derecelerin hikmeti olsa gerekti.

Transfer

Para suyunu çekince...

1959 senesinin futbol transferi durgun geçmektedir. 1 Temmuzda başlayan aktarma faaliyeti üç gün gibi, bugüne kadar görülmemiş derecede kısa zaman içerisinde sona ermiş, piyasa futbolcuları, kulüplerin kasalarında sadece imzalarını havi birer kontrat bırakmışlardır.

Hangi kulübün en isabetli transfer politikası takip ettiğini tesbit için, saman henüz erkendir. Hakiki ölçü Millî Ligin Ağustos sonunda bağlıyacak olan karşılaşmaları sırasında anlaşılacaktır.

Kâğıt üzerinde transferin en kârlı kulübü olarak Galatasaray gözükmektedir. Geçtiğimiz devrenin bütün şampiyonluklarını Fenerbahçeye kaptıran Galatasaray transferin üç gününde ceman 300 bin lira ödemiştir. Beşiktaşlı büyük Ahmet, Bey kozlu Mustafâ, Muhafızgüçlü Cemil ve Altaylı Erol sarı - kırmızılı kulübün yeni mevsim için kozlandır.

Ama, bu isimler üç sene evvelki kudretinin, çok altında gözüken Galatasaray'a intibak edecekler mi? Bu sualin cevabını vermek şimdilik zordur.

Beşiktaş ise, kadrosunu gençleştirme yolundadır. Transfer faaliyetini bu fikir üzerinde geliştirmektedir. 15 e yakın genç, Beşiktaşın istikbaldeki kadrosunu teşkil edecektir.

Fenerbahçe transferin en sessiz kulübü olarak kalmayı tercih etmiştir. Çünkü, san - lacivertlilerin iki şampiyonluk kazanmış 18 kişilik kadrosu önümüzdeki seneye de iddia ile girebilecek bir hüviyet taşımaktadır. Fakat san - lâcivertliler kongreden sonra bir kaç haf - bek oluncusu ile anlaşmaya çalışacaklardır.

Karagümrük geçen yılın para saçan" kulübü olmak yerine "az para ile işe yarar adam toplayan" kulübü haline gelmiştir.

Diğer kulüplerde hissedilir bir durgunluk dikkati çekmektedir. Bu da bütün profesyonel şubesi bulunan kulüpleri tehdit eden mali krizden ileri gelmektedir. Zira, geçen yılların 3 - 5 bin lira kıymetindeki oyuncuları transfer borsasındaki fiyat artışı sebebiyle 30 bin gibi yükselt meblâğlardan pazarlık kapılarını açmaktadırlar.

Bu transferin de en dikkati çeken tarafı, kontratlı futbolcuların dahi basın yoluyla her gün yeni bir oyun tertipleyerek fiyatlarını arttırmak ve idare heyetlerinden kontrat dışı para koparmak gayretinde elmalarıdır...

Futbol

İspanya, seferi

3 Temmuz çarşamba gecesi Frankfurt Hava İstasyonunda koltuklar üzerinde sabahlayan 22 kişilik bir grup, dünyanın muhtelif memleketlerine giden ve muhtelif memleketlerinden buraya gelen yabancı yolcuların hayli dikkatini çekti. Koltuklar üzerinde günün ağarmasını bekleyen sportmen yanılı gençler, ilk nazarda turist zannedildi. Ama, Frankfurt hava meydanının diğer yolcuları koltuklar üzerinde sabahlayan bu grupun, sporcu, hele ertesi gün İspanyada B millî futbol takımı ile karşılaşacak Türk millî futbol takımı olduğunu- Öğrendikleri zaman daha çok şaşırdılar. Demek ki dünya yüzünde kendi millî takımını en eziyetli yoldan' hedefine ulaştırabilen federasyonlar da vardı!

Bir milli futbol takımının millî maçtan evvelki geceyi geçirmek için konforlu bir otel yerine hava meydanını tercih edişi -sebepler hangi mecburiyetlere dayanırsa dayansın- Türkiyedeki spor idareciliği ve teşkilâtçılığına ayna tutuyordu.

Millî futbol takımımız 3 Temmuz günü yağmurlu bir havada İstanbuldan hareket etmiş ve aynı gün saat 19,00 da Frankfurt hava meydanına inmişti. Yolculuğun İspanya Federasyonu tarafından maç şehri olarak tesbit edilen San Sebastian'a kadar uzanan kısmı buradan başlayacaktı. Ama Frankfurt hava alanında bizim tedbirsiz idarecileri kötü bir sürpriz bekliyordu. Lufthansa şirketi tarafından verilen akşam yemeğini müteakip selâhiyetli bir Alman memuru, Türk kafilesinin İstanbulda tes bit edilen saatte San Sebastian'a hareket edemiyeceğini bildiriyordu. Sebep Lufthansa için gayet normaldi. Tahsis edilen uçağın pilotu "Ben gece yarısı Sarı Sebastian'a iniş yapamam. Çünkü meydanın ışık tertibatı, zayıftır" demişti. Bu sözler kafiledeki idarecilere nakledildiğinde Frankfurt hava alanında bir, ihtilaf başgösterdi.



Uzun müzakerelerden, protesto seslerinden sonra kafile idarecileri ile şirket memurları arasında şu şekilde bir anlaşmaya varılıyordu; Millî takım bir otobüsle şehri gezecek, saat 21 de sinemaya gidecek ve saat 24 de meydana gelerek uçak saatini bekleyecekti. Böylece hava alanında gece karanlığı dağılacak, gün ağarmağa başladığı saatlerde de askerî bir bombardıman tayyaresinden bozma hususi bir uçak Türk millî takımını İspanyanın sayfiye şehri San Sebastian'a götürecekti.

İlk teşkil edildiği günden beri şanssızlıktan yakasını kurtaramayan B millî takımını aynı meydanda diğer bir talihsizlik bekliyordu. Uzun ve sıkıntılı bir bekleyişten sonra havalanan askerî uçak Türk. millî takımım dört saat sonunda Fransanın Biarritz şehrine götürmüş ve buradan da otobüsle San Sebastian'a geçilmişti. Türk millî takımı cuma günü çıktığı İstanbuldan pazar günü maç yapacağı San Sebastian'a cumartesi günü öğleye doğru varıyordu.

Bu, futbolun tabi olduğu fizik ve moral şartları bilenler için dünya yüzünde hiç bir spor kafilesinin başına gelmemiş bir eziyetti.

Millî takımı pazar günü oynanacak bir millî maç için cumadan yola çıkarmak hataların en büyüğüydü. Futbol Federasyonu biraz haritaları tetkik etseydi şu neticeye varacaktı. San Sebastian'a gitmek için en kısa yol Madrit'tir ve Frankfurt'un istasyon seçilişinin pratik hiç bir faydası yoktur. Ama, bu hususta suale muhatap olan yetkililer "Ne yapalım. Umum Müdürlük muhtelif şirketlere teklif getirmelerini bildirdi, bir tanesi cevap verdi" diyorlardı..

İşte millî takımımız San Sebastian'a bu şartlar altında vardı, aynı şartlar dahilinde aynı yoldan ve iki gece Frankfurt'ta bekletilerek yurda döndü. Kaldı ki, Frankfurt'ta geçen iki gece için de uçak şirketi, prensip sahibi Türk Spor Teşkilâtının temsilcilerine üçüncü sınıf bir oteli lâyık görmüştü. Futbolcular ikinci gece yemek yiyecek para bulamamış, gruplar halinde sandviç satan dükkânların yolunu tutmuşlardı.

B millî takımının üç günü havada ve karada geçen 5 günlük İspanya seferi gümrükçülerin Yeşilköyde kurduktan barajda bitiyor ve en az ilki kadar ibret verici bir muameleye maruz kalınıyordu..